

DUTCH BIRDING

VOLUME 41 • NO 2 • 2019

Dutch Birding

*Internationaal tijdschrift over
Palearctische vogels*

REDACTIE

Dutch Birding
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Nederland
editors@dutchbirding.nl

FOTOREDACTIE

Dutch Birding
p/a René Pop
Zanddijk 216
1795 KJ De Cocksdorp-Texel
Nederland
rene.pop@dutchbirding.nl

ABONNEMENTENADMINISTRATIE

Maartje Bakker
Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland
circulation@dutchbirding.nl

WWW.DUTCHBIRDING.NL
webredactie@dutchbirding.nl

BESTUUR

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland
dba@dutchbirding.nl

COMMISSIE DWAALGASTEN

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CDNA
p/a Gerjon Gelling
leplaan 112
2565 LR Den Haag
Nederland
cdna@dutchbirding.nl

COMMISSIE SYSTEMATIEK NEDERLANDSE AVIFAUNA

CSNA, p/a George Sangster
csna@dutchbirding.nl

Dutch Birding

HOOFDREDACTEUR Arnoud van den Berg (06-54270796, arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

UITVOEREND REDACTEUR André van Loon (020-6997585, andre.van.loon@dutchbirding.nl)

FOTOGRAFISCH REDACTEUR René Pop (06-22396323, rene.pop@dutchbirding.nl)

REDACTIERAAD Peter Adriaens, Sander Bot, Thijs Fijen, Dick Groenendijk, Alexander Hellquist, Łukasz Ławicki, Gert Ottens, Yoav Perlman, Roy Slaterus, Roland van der Vliet en Peter de Vries

REDACTIE-ADVIESRAAD Mark Constantine, Andrea Corso, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihihi en Lars Svensson

REDACTIEMEDEWERKERS Garry Bakker, Mark Collier, Harvey van Diek, Nils van Duivendijk, Enno Ebels, Willem-Jan Fontijn, Hans Groot, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, Mark Nieuwenhuis, Jelder Poelstra, Kees Roselaar, Vincent van der Spek en Jan Hein van Steenis

LAY-OUT André van Loon

PRODUCTIE André van Loon en René Pop

ADVERTENTIES Debby Doodeman, p/a Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, advertising@dutchbirding.nl

ABONNEMENTEN De abonnementsprijs voor 2019 bedraagt: EUR 40.00 (Nederland), EUR 42.50 (België), EUR 43.50 (rest van Europa) en EUR 45.00 (landen buiten Europa).

U kunt zich abonneren door het overmaken van de abonnementsprijs op bankrekening (IBAN): NL95 INGB 0000 1506 97; BIC: INGBNL2A ten name van Dutch Birding Association te Amsterdam, o.v.v. 'abonnement Dutch Birding' en uw postadres. Ook is het mogelijk om via de webshop te betalen. Volg hiervoor de instructies op www.dutchbirding.nl. Het abonnement start vanaf het moment van betaling. Na betaling ontvangt u het volgend te verschijnen nummer.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

Voor taxonomie, volgorde en naamgeving van vogels in Dutch Birding worden de volgende overzichten aangehouden: *Dutch Birding-vogelnamen* door A B van den Berg (2008, Amsterdam; online update 2019, <https://tinyurl.com/y47bg236>) (taxonomie en wetenschappelijke, Nederlandse en Engelse namen van West-Palearctische vogels); en *IOC world bird list 9.1* door F Gill & D Donsker (2019, www.worldbirdnames.org) (taxonomie en wetenschappelijke, Engelse en Nederlandse namen van overige vogels in de wereld; Nederlandse namen door P Vercruyjsse en A J van Loon).

Voor (de voorbereiding van) bijzondere publicaties op het gebied van determinatie en/of taxonomie kan het Dutch Birding-fonds aan auteurs een financiële bijdrage leveren (zie Dutch Birding 24: 125, 2001, en www.dutchbirding.nl onder 'Tijdschrift').

www.dutchbirding.nl

WEBREDACTIE Garry Bakker, Julian Bosch, Guus Jenniskens en Koen Stork. **FOTOREDACTIE** Alex Bos, Jaap Denee en Menno van Duijn. **WEBMASTERS** Albert van den Ende, Toy Janssen en Jeroen van Vianen (Dutch Bird Alerts).

Dutch Birding Association

BESTUUR Pieter Baalbergen (penningmeester), Remco Hofland (voorzitter, 06-30905550), Toy Janssen, Marten Miske, Wim Nap (secretaris) en Pieter van Veelen; tevens is de redactie van Dutch Birding met een zetel vertegenwoordigd. **BESTUURSMEDEWERKERS** Maartje Bakker, Julian Bosch, Marc Dijksterhuis, Debby Doodeman, Rob Halif, Vincent Hart, Leo Heemsker, Jonathan Janse, Wietze Janse, Guus Jenniskens, Robert van der Meer, Arnold Meijer, Marc Plomp, Jeroen van Vianen, Jorrit Vlot, Kees de Vries, Rutger Wilschut en Steven Wytema.

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

LEDEN Garry Bakker, Christian Brinkman, Thijs Fijen, Diederik Kok, James Lidster, Eddy Nieuwstraten (voorzitter), Hans Schekkerman en Vincent van der Spek. **MEDEWERKERS** Gerjon Gelling (archivaris) en August van Rijn. De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA)

LEDEN Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar en George Sangster (secretaris). De CSNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

© 2019 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Nederland, www.robstolk.nl

INTERNET

www.dutchbirding.nl

Dutch Birding

CHIEF EDITOR Arnoud van den Berg (+31-654270796, arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

EXECUTIVE EDITOR André van Loon (+31-206997585, andre.van.loon@dutchbirding.nl)

PHOTOGRAPHIC EDITOR René Pop (+31-622396323, rene.pop@dutchbirding.nl)

EDITORIAL BOARD Peter Adriaens, Sander Bot, Thijs Fijen, Dick Groenendijk, Alexander Hellquist, Lukasz Lawicki, Gert Ottens, Yoav Perlman, Roy Slaterus, Roland van der Vliet and Peter de Vries

EDITORIAL ADVISORY BOARD Mark Constantine, Andrea Corso, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihi and Lars Svensson

EDITORIAL ASSISTANTS Garry Bakker, Mark Collier, Harvey van Diek, Nils van Duivendijk, Enno Ebels, Willem-Jan Fontijn, Hans Groot, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, Mark Nieuwenhuis, Jelmor Poelstra, Kees Roselaar, Vincent van der Spek and Jan Hein van Steenis

LAY-OUT André van Loon

PRODUCTION André van Loon and René Pop

ADVERTISING Debby Doodeman, c/o Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, advertising@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTIONS The subscription rate for 2019 is: EUR 40.00 (Netherlands), EUR 42.50 (Belgium), EUR 43.50 (rest of Europe) and EUR 45.00 (countries outside Europe).

Subscribers in European countries are kindly requested to pay the subscription fee to Dutch Birding Association, Amsterdam, on bank account (IBAN): NL95 INGB 0000 1506 97; BIC: INGBNL2A; please mention 'subscription Dutch Birding' and your full address. It is also possible to pay by credit card using our webshop. You can follow the instructions on our website www.dutchbirding.nl.

Subscribers in countries outside Europe can make their payment by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa) using our webshop. Please follow the instructions on our website www.dutchbirding.nl.

Subscription starts when we have received payment, after this you will receive the next forthcoming issue.

Dutch Birding is a bimonthly journal. It publishes original papers and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

For taxonomy, sequence and nomenclature of birds in Dutch Birding the following lists are used: *Dutch Birding bird names* by A B van den Berg (2008, Amsterdam; online update 2019, <https://tinyurl.com/y47bg236>) (taxonomy and scientific, Dutch and English names of Western Palearctic birds); and *IOC world bird list 9.1* by F Gill & D Donsker (2019, www.worldbirdnames.org) (taxonomy and scientific, English and Dutch names of remaining birds of the world; Dutch names by P Verccrijse and A J van Loon).

For (preparation of) special publications regarding identification and/or taxonomy, the Dutch Birding Fund can offer financial support to authors (see Dutch Birding 24: 125, 2001, and www.dutchbirding.nl under 'Journal').

www.dutchbirding.nl

WEB EDITORS Garry Bakker, Julian Bosch, Guus Jenniskens and Koen Stork. **PHOTOGRAPHIC EDITORS** Alex Bos, Jaap Denee and Menno van Duijn. **WEBMASTERS** Albert van den Ende, Toy Janssen and Jeroen van Vianen (Dutch Bird Alerts).

Dutch Birding Association

BOARD Pieter Baalbergen (treasurer), Remco Hofland (chairman, +31-630905550), Toy Janssen, Marten Miske, Wim Nap (secretary) and Pieter van Veelen; the editors of Dutch Birding also have one seat in the board. **BOARD ASSISTANTS** Maartje Bakker, Julian Bosch, Marc Dijksterhuis, Debby Doodeman, Rob Half, Vincent Hart, Leo Heemsker, Jonathan Janse, Wietze Janse, Guus Jenniskens, Robert van der Meer, Arnold Meijer, Marc Plomp, Jeroen van Vianen, Jorrit Vlot, Kees de Vries, Rutger Wilschut and Steven Wytema.

Dutch rarities committee (CDNA)

MEMBERS Garry Bakker, Christian Brinkman, Thijs Fijen, Diederik Kok, James Lidster, Eddy Nieuwstraten (chairman), Hans Schekkerman and Vincent van der Spek. **ASSISTANTS** Gerjon Gelling (archivist) and August van Rijn. The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

Dutch committee for avian systematics (CSNA)

MEMBERS Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar and George Sangster (secretary). The CSNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

© 2019 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Netherlands, www.robstolk.nl

Dutch Birding

*International journal on
Palearctic birds*

EDITORS

Dutch Birding
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Netherlands
editors@dutchbirding.nl

PHOTOGRAPHIC EDITOR

Dutch Birding
c/o René Pop
Zanddijk 216
1795 KJ De Cocksdorp-Texel
Netherlands
rene.pop@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTION ADMINISTRATION

Maartje Bakker
Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Netherlands
circulation@dutchbirding.nl

WWW.DUTCHBIRDING.NL
webredactie@dutchbirding.nl

BOARD

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Netherlands
dba@dutchbirding.nl

DUTCH RARITIES COMMITTEE

CDNA
c/o Gerjon Gelling
Ieplaan 112
2565 LR Den Haag
Netherlands
cdna@dutchbirding.nl

DUTCH COMMITTEE FOR

AVIAN SYSTEMATICS
CSNA, c/o George Sangster
csna@dutchbirding.nl

INTERNET

www.dutchbirding.nl

Artikelen / papers

Trends in systematics

WP reports

Recente meldingen / recent reports

DBA-nieuws

Voorplaat / front cover

- 73 Black Francolin has two vocal groups *Peter Boesman*
80 Presumed hybrid Sanderling x Pectoral Sandpiper on Ameland, Netherlands, in August 2017 *Jan Bisschop & Enno B Ebels*
85 Zwartkoprietzangers in Ooijsse Graaf in april 2016 en Brabantse Biesbosch in maart 2017 [MOUSTACHED WARBLERS AT OOIJSE GRAAF IN APRIL 2016 AND BRABANTSE BIESBOSCH IN MARCH 2017] *Bram Ubels, Julian Bosch & Enno B Ebels*
90 Balkanbergfluitier in Noordhollands Duinreservaat in mei 2018 [EASTERN BONELLI'S WARBLER IN NOORDHOLLANDS DUINRESERVAAT IN MAY 2018] *Rob S A van Bemmelen*
95 In search of the Altai nuthatch *Laurent Vallotton & Lionel Maumary*
100 Golden Nightjar breeding near Ouadâne, Mauritania, in April 2018 *Robert Swann, Peter Stronach, Josh Jones, Dan Pointon & Kris De Rouck*
103 White-backed Woodpecker does not occur in Kamchatka, Russia *Jean-Louis Grangé & Yaroslav A Red'kin*
106 Broedgeval van Grauwe Fitis op Schiermonnikoog in mei-augustus 2018 [GREENISH WARBLER BREEDING ON SCHIERMONNIKOOG IN MAY-AUGUST 2018] *Enno B Ebels*
110 'Brown' Temminck's Lark in Western Sahara, Morocco, in March 2018 *Enno B Ebels*
112 Birds of Kazakhstan: new and interesting data, part 9 *Arend Wassink*
115 New insights in taxonomy of wheatears *Manuel Schweizer & Reto Burri*
121 February to late March 2019 *Łukasz Ławicki & Arnoud B van den Berg*
136 Januari-februari 2019 *Roy Slaterus, Hans Groot & Vincent van der Spek*
144 Nieuwe leden redactieraad; New members of editorial board; Verzending van Dutch Birding; Dispatch of Dutch Birding

Koningseider / King Eider *Somateria spectabilis*, adult male, Jan Ayeslag, Texel, Noord-Holland, 31 maart 2018 (*Mattias Hofstede*)

EL
GRENZELOZE
PERFECTIE

SEE THE UNSEEN

SWAROVSKI
OPTIK

TANZANIA BIRDING & BEYOND SAFARIS

"Our Experience is what makes us unique"

Specialized: Private, small Groups and scheduled Tours for:
BIRDING, PHOTOGRAPH, WILDLIFE, CULTURAL, WALKING SAFARIS

OUR DESTINATIONS

✓Tanzania ✓Kenya ✓Uganda ✓Rwanda
✓Malawi ✓Zambia ✓Namibia ✓Madagascar

TANZANIA BIRDING AND BEYOND... | P.O. Box 11500
Arusha, Tanzania
Tel: +255 754 286058

tours@tanzaniabirding.com | www.tanzaniabirding.com

DE GESPECIALISEERD VOGEL
TOUROPERATOR IN

Sri Lanka

Jetwing ECO HOLIDAYS
SRI LANKA

+94 112 381 201 | www.jetwingeco.com

Marketing2@jetwingeco.com

Vogels kijken met het
Vogelinformatiecentrum

Texel

SPECIALIST in verrekijkers en telescopen

Het **beste** adres voor verrekijkers, telescopen, statieven, enz.

nieuw

Leica Noctivid
8x42 en 10x42
(nu ook in groen)

kom zelf testen

nieuw

Swarovski universele
phone scope adapter
(voor verrekijker en telescopen)

nu verkrijgbaar

SWAROVSKI OPTIK

me opta

bynol

zass

BENRO

Leica

oklison

Kom naar Texel voor het beste advies en test zelf

MEER INFO: www.vogelinformatiecentrum.nl

Kikkertstraat 42, 1795 AE De Cocksdorp, Texel +31(0)222 316249 info@natuurdigitaal.nl

BIRDING BREAKS

Vogel- en natuurreizen naar wereldwijde bestemmingen

Reis met ons mee!

100+ groepsreizen
22 fotoreizen

55 expeditiecrises
20 weekenden in Nederland

EEN SELECTIE VAN ONZE REIZEN 2019:

Estland

€1595,-
12 mei '19

Armenië

€1895,-
19 mei '19

Engeland -

Farne Islands
€950,-
24 & 28 mei,
1, 5 en 9 juni '19

Fotoreis

Spitsbergen
€1895,-
16 juni '19

Madeira

€1575
20 juni '19

West-Papoea -

Paradijsvogels
€7250,-
15 juli '19

Indonesië - Komodo

en Soenda-eilanden
€5495,-
15 augustus '19

Brazilië

€5295,-
22 augustus '19

Georgië - Batumi

€1895,-
2 september '19

Expeditiecrise

Oost Groenland
Vanaf €2950,-
17 september '19
Nu met 20% korting!

Fotoreis

Zuid-Afrika
€3850,-
29 oktober '19

Borneo

€4795,-
6 november '19

Colombia

€5150,-
26 november '19

NO-Brazilië

€5295,-
2 december '19
Nu 100,- euro
korting!

VRAAG DE GRATIS REISBROCHURE AAN!

Atlantic Odyssey 2020

29 maart 2020 / v.a. €5850,-

Vraag naar onze speciale actie!

www.birdingbreaks.nl (020) 779 20 30 info@birdingbreaks.nl

Ghana Birding & Nature Tours with

ASHANTI AFRICAN
Tours

Join one of our award winning,
year-round, small group,
scheduled all-inclusive birding
and nature tours.
Alternatively allow our expert
team to design tailored tours
around target species and
additional areas of interest.

CONTACT US

Tel: +233 (0) 245 289 736

Email: info@ashantiafricantours.com

Website: www.ashantiafricantours.com

NEW BUDGET BIRDING TOURS

We guarantee to beat any quote for the
exact same package offered just contact us.

Travel with the local company committed to bird conservation and
be part of the positive impact our projects are making in Ghana.

Verrekijkers

opticron

Imagic BGA VHD

Deze serie is ontworpen voor de enthousiaste vogelaar en benadert de kwaliteit van de dure topmerken, maar voor een fractie van de prijs. *8x42 Winner Best Birdwatching Binocular 2018 - BestBinocularsReviews.com*
Prijzen vanaf €629

Traveller BGA ED

De Traveller BGA ED zet de standaard voor 32mm veldkijkers; Helderder, scherper en net zo licht en klein als een pocketkijker. Deze serie is zowel geschikt voor de liefhebber als de serieuze gebruiker.
Prijzen vanaf €415

Telescopen

opticron

MM4 50 GA ED Reistelecoop

De MM4 50 GA ED is een uitstekende telescoop met een vergroting van 12-36x. Het is de betere keuze voor iedereen die een kleine handzame, waterdichte, en in mooi rubber uitgevoerde telescoop van hoge kwaliteit wil. Gemaakt in Japan met 30 jaar garantie.

Body: Rechte inkijk of met 45° inkijk **Prijs €429**

Aanbevolen oculairs: SDLv2 12-36x of HDF T 12-36x **Prijzen vanaf €275**

Verdere informatie vind je op www.opticron.nl, email sales@opticron.co.uk of neem contact op met je lokale dealer.

Foto Fransen, Amsterdam 020 6650471

Foto Rooijmans, Budel 0495 494890

Ringfoto Focus, Den Haag 070 3638398

Foto Sipkes, Groningen 050 3128684

Foto Rembrandt, Maastricht 043 321 3903

Vogelinformatiecentrum, Texel 0222 316249

Ringfoto Focus, Voorburg 070 3863519

Kijk Uit Verrekijkers, Zwolle 038 4213697

Black Francolin has two vocal groups

Peter Boesman

Black Francolin *Francolinus francolinus* is a fairly common and well-studied member of the Asian francolins, with an extensive distribution ranging from Cyprus and Turkey in the west to Bangladesh and north-eastern India in the east, thus occurring from the Western Palearctic (WP) to the Oriental region (McGowan & Kirwan 2018). Its voice has been described in many handbooks and field guides, which typically have a focus on either the WP, or on specific countries or regions further east. There is a general consensus that the species is relatively silent except for the male's far-carrying strident advertising call or song.

In the WP, this vocalization has been described as a penetrating, grating series of notes preceded by a sharper but fainter more metallic note *klik...KEEK-kekekeek-keKEEK* (Beaman & Madge 1998), a hoarse strophe of seven elements *tjuk...quii-didiidu-didii* (Bergmann et al 2008) or a penetrating, grating distinctive *gldri--djii--djjidjjidjjii--djii--djii* with the first note lower and the second and

fifth stressed (Porter & Aspinall 2010). Further east, the advertising call is described as a mechanic *kreek-KEEK-ke-kekeek* (Ayé et al 2012), a loud, penetrating, harsh *karkar-kee-kekee* (Grimmett et al 2011), or a harsh, cracked, syncopated *tikt...CREEK-CREEcrik-CREcreCREEK* with approximately the same pitch (Rasmussen & Anderton 2012).

The limitations of bird voice transcriptions are well known, and due to the different interpretations of different authors, it is hard or impossible to conclude whether there are any genuine vocal differences between regions, let alone variation among individuals within the same region. Among the very few explicit statements on vocal variation in Black Francolin, Rasmussen & Anderton (2012) note that while birds from the Indian subcontinent show little vocal variation, birds from Israel may sound more nasal and braying, with longer, more spaced-out notes. This information has subsequently been repeated in descriptions treating this species on a global scale (McGowan & Kirwan 2018).

107 Black Francolin / Zwarte Frankolijn *Francolinus francolinus*, Paphos district, Cyprus, 4 April 2017
(Lars Petterson)

Existence of two vocal groups

While in Manas National Park, Assam, eastern India, in April 2018, I was surprised to hear that the advertising call of Black Francolin differed so much from those in the WP. This prompted me to investigate geographical variation in the voice of this species in further detail. Given that available literature did not provide any satisfactory answers, I analysed publically available original sound recordings from different regions. I mainly used the databases of Xeno-canto (www.xeno-canto.org; 46 recordings available when last accessed on 28 July 2018) and the Macaulay Library (www.macaulaylibrary.org; 40 recordings, of which a few are the same as those at xeno-canto and eight recordings of the introduced population on Hawaii, USA).

Six subspecies of Black Francolin are typically recognized (table 1; McGowan & Kirwan 2018, Gill & Donsker 2019). The approximate distribution of each is shown in figure 1. All available sound recordings were grouped by subspecies (table 1). It quickly became apparent that there are two very distinct vocal groups: a western and an eastern group.

Western vocal group

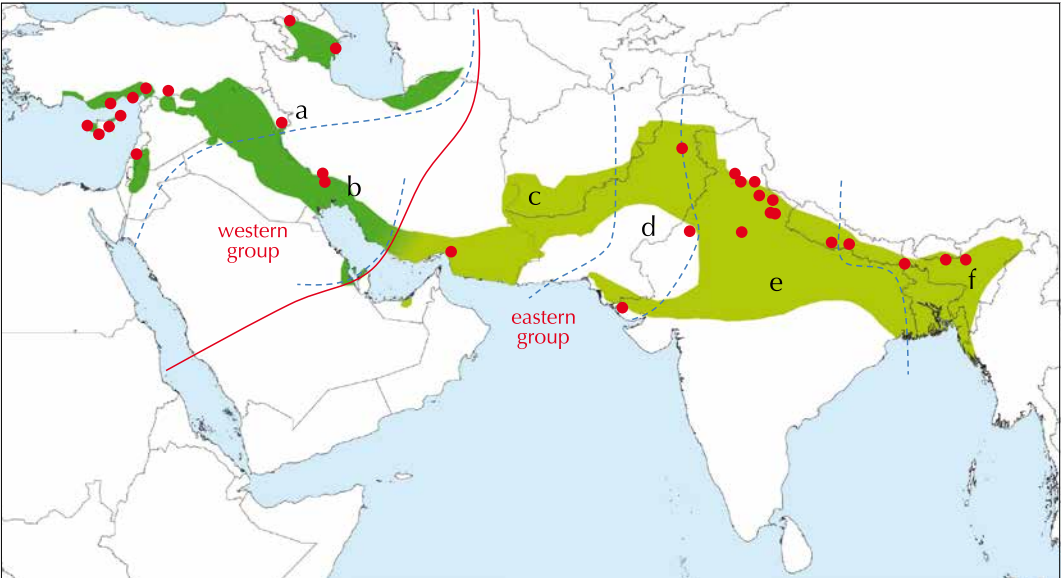
The western vocal group consists of the subspe-

TABLE 1 Subspecies of Black Francolin *Francolinus francolinus* as listed in McGowan & Kirwan (2018). * Exact distribution of this taxon not entirely clear, with different information in Forcina et al (2012) and McGowan & Kirwan (2018).

Subspecies	Number of used sound recordings given between brackets
<i>F f francolinus</i>	Cyprus (12), Turkey (12), Israel (1), Georgia (1), Azerbaijan (3)
<i>F f arabisticus</i>	Iraq (1), western Iran (2)
<i>F f bogdanovi</i>	south-eastern Iran (2)
<i>F f henrici</i> *	Kutch, India (4)
<i>F f asiae</i>	north-eastern Pakistan (2), northern India (21), central Nepal (7)
<i>F f melanonotus</i>	north-eastern India (5)

cies *F f francolinus* and *F f arabisticus*. In this group, a full phrase starts with a somewhat squeaky nasal introductory note (duration 0.11-0.14 s) and is followed by a series of equally nasal notes which however all have a distinct, raspy sound quality. The phrase has a distinct rhythm which is remarkably uniform across the entire range of the two taxa. More specifically, the notes are grouped as '1 1 3 2' separated by longer pauses: one introductory note, a single long note, three shorter nasal notes of which the middle one is slightly longer, and two notes of which the last

FIGURE 1 Range of Black Francolin *Francolinus francolinus* (green, based on McGowan & Kirwan (2018)) with approximate ranges of subspecies separated by dashed lines: **a** *F f francolinus*; **b** *F f arabisticus*; **c** *F f bogdanovi*; **d** *F f henrici*; **e** *F f asiae*; **f** *F f melanonotus*. Western and eastern group separated by red line. Red dots: Recording locations (recordings close together indicated as single red dot).

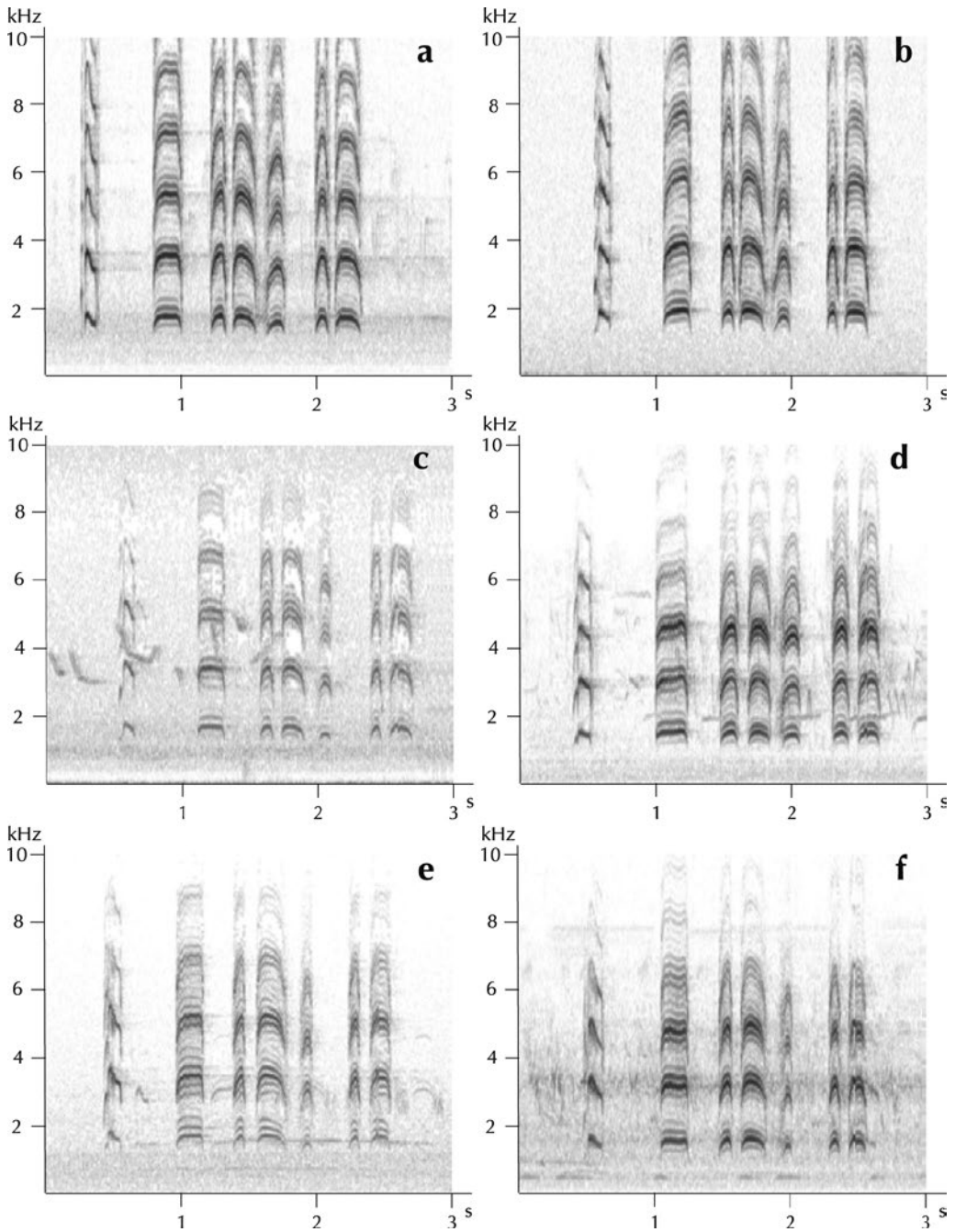

FIGURE 2 Advertising calls of Black Francolin / Zwarte Frankolijn *Francolinus francolinus* of western group (www.xeno-canto.org). *F. f. francolinus*: **a** XC161001, Cyprus (Johannes Honold), **b** XC123022, Turkey (Cedric Mroczko), **c** XC168154, Israel (Yoav Perlman), **d** XC140061, Georgia (Fernand Deroussen); *F. f. arabisticus*: **e** XC364603, Iraq (Heidi Guttschuss), **f** XC405307, western Iran (Patrik Åberg).

Black Francolin has two vocal groups

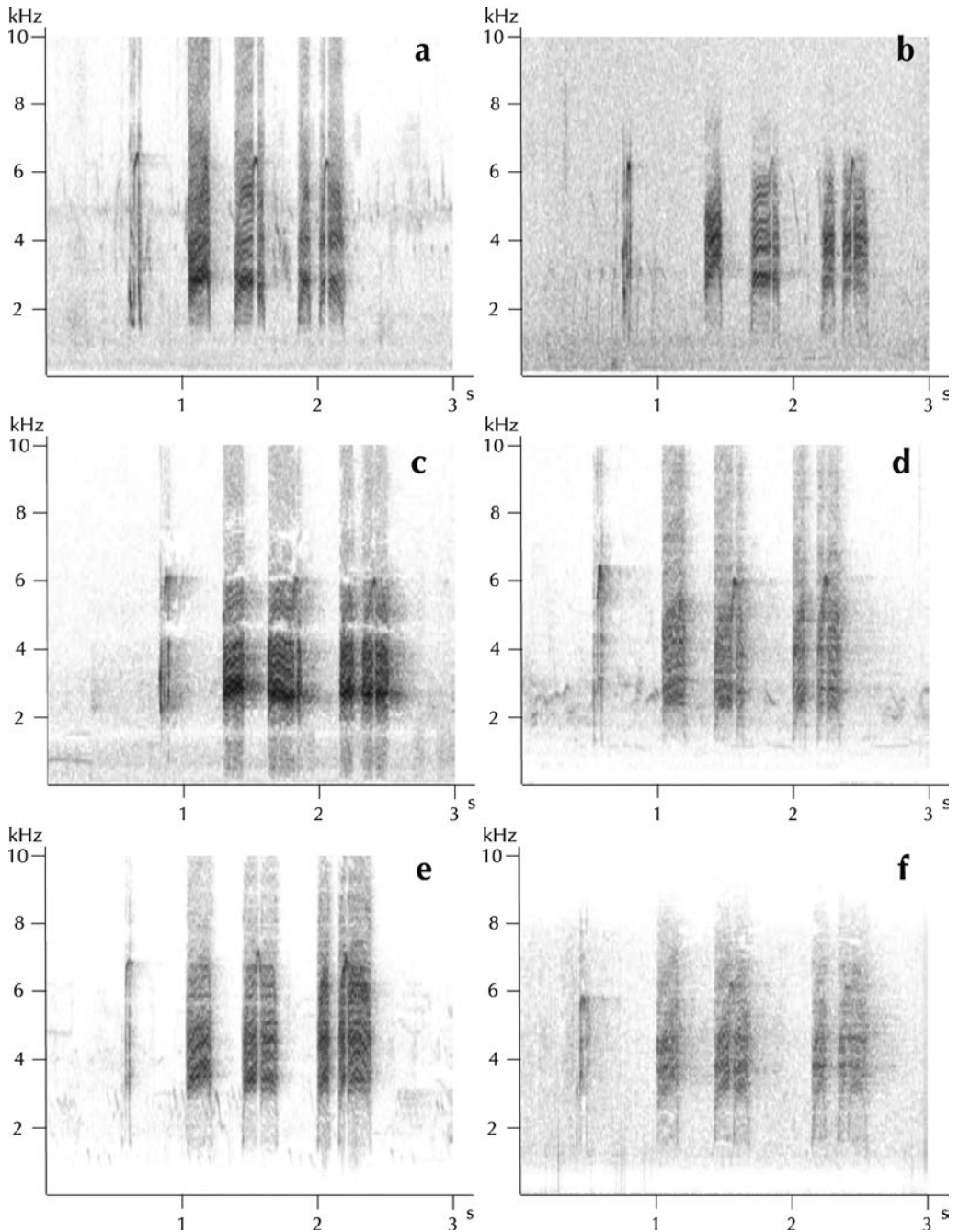

FIGURE 3 Advertising calls of Black Francolin / Zwarte Frankolijn *Francolinus francolinus* of eastern group (www.xeno-canto.org). *F. f. bogdanovi*: **a** XC405333, south-eastern Iran (Patrik Åberg); *F. f. henrici*: **b** XC149595, Kutch, western India (Frank Lambert); *F. f. asiae*: **c** XC37412, north-eastern Pakistan (David Farrow), **d** XC329108, northern India (Mandar Baghat); *F. f. melanonotus*: **e** XC426551, north-eastern India (Peter Boesman), **f** XC362923, north-eastern India (Paul Willoughby).

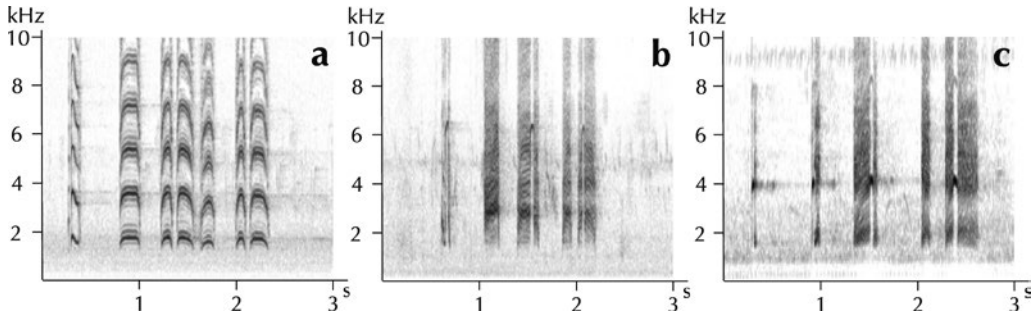

FIGURE 4 Advertising calls compared (www.xeno-canto.org). Black Francolin / Zwarte Frankoliijn *Francolinus francolinus*: **a** western group (repeated from figure 2a), **b** eastern group (repeated from figure 3a); Painted Francolin / Bonte Frankoliijn *F pictus*: **c** XC105864, India (*Vir Joshi*)

one is typically the longest. The full phrase has a duration of approximately 2.1 s (average 2.096 s; SD 0.086 s; $n=10$ chosen randomly; figure 2).

Eastern vocal group

The eastern vocal group consists of the subspecies *F f bogdanovi*, *F f henrici*, *F f asiae* and *F f melanonotus*. In this group, a full phrase starts with an introductory note which consists of a short click of 2-3 elements (duration 0.6-0.8 s) and is followed by a series of very grating notes. Again, the phrase has a distinct rhythm, uniform across the entire range of the three/four taxa, with notes grouped as '1 1 2 3': a short rattled introductory note, a single long note, two notes of somewhat variable length and three shorter notes. The full phrase has a duration of approximately 1.85 s (average 1.85 s; SD 0.20 s; $n=10$ chosen randomly; figure 3).

Further small subspecific differences may exist (eg, the few recordings of presumed *melanonotus*, have notes 3 and 4 of similar length, while in the other taxa of the eastern group, note 3 is much longer than note 4). However, to allow firm conclusions a larger dataset would be required as well as knowledge of the subspecific identity of birds in contact zones.

Differences between western and eastern vocal groups

In the sonagrams in figure 2-3, some clear differences between the western and eastern vocal groups can be seen. The most important differences are: **1** a difference in shape and length of the introductory note, which is longer in the western group; **2** a difference in the tonal quality between the nasal notes of the western group (reflected in the multiple harmonics) and the grating notes of the eastern group (showing as noise covering most of the audible frequency spectrum);

3 different stereotypic rhythms in the two groups: '1 1 3 2' as opposed to '1 1 2 3'; and **4** slightly longer phrases in the western group.

More subtle differences can also be appreciated, which further accentuates the vocal distinctiveness of both groups. For instance, all notes are fully separated in the western group, whereas notes 3-4 and 6-7 are interconnected by a short and pure, high-pitched sound (at c 6 kHz) in the eastern group.

Vocal differences between the two groups are so obvious that any calling bird could easily be assigned with confidence to one of the two groups. This seems equally valid for introduced birds. Based on the calls, the Hawaiian population clearly belongs to the eastern group, which has also been established by genetic analysis (Forcina et al 2015). Furthermore, this genetic analysis revealed that the population on Cyprus was likely introduced from Anatolia, Turkey, in Pre-Pottery Neolithic (c 8500-5500 BCE), while introductions during the Middle Ages in the western Mediterranean region were sourced from different regions along the main Oriental trade routes of those days (and went extinct in the 19th century; Forcina et al 2015).

Discussion

It is quite remarkable that the existence of two groups, each with a very stereotypical voice and separated by range, went largely unnoticed until now. In fact, the advertising call of the eastern group of Black Francolin is more similar to the closely related Painted Francolin *F pictus* (with which it is known to hybridize, albeit rarely; McCarthy 2006) than with the western group (figure 4). A possible explanation for this historical oversight is that the dividing line between the western and eastern group roughly coincides

with the border between the WP and the Eastern Palearctic region (figure 1). Therefore, literature focussing on one of the two regions may not have looked across the vocal divide. More recently, however, the eastern border of the WP has been revised by some and this enlarged treatment now includes the entire country of Iran (van den Berg 2013, Mitchell 2017, Shirihaï & Svensson 2018).

Both vocal groups likely meet somewhere in south-central Iran along the Persian Gulf. I did not find any recordings from this possible contact zone (with available recordings from western and south-eastern Iran being c 600 km apart). The vocalizations of Black Francolins in this region would thus be an interesting topic to investigate further for visiting and resident ornithologists alike, in order to answer some intriguing questions with potential taxonomic consequences. Are there birds that give intermediate vocalizations with characters of both groups, or individual birds that give the vocalization of both vocal groups? Is there a true contact zone in this desert region, which has only 'islands' of small cultivated settlements providing potentially suitable habitat? Is there any region where both vocalizations can be

heard, and if so, does this mean that the two vocal groups occur sympatrically?

Taxonomic implications?

Vocal differences between populations often indicate historical and/or current isolation between them, and may thus be taxonomically relevant. This is particularly true for vocalizations that are not learned. Vocalizations of Black Francolins are almost certainly innate, since song learning outside of passerines, hummingbirds and parrots is thought to be rare (Baptista & Kroodsma 2001). The vocal distinctiveness of the two groups may not only provide a marker for historical isolation but may also represent an effective barrier for interbreeding and resulting gene flow along the possible Iranian contact zone.

Morphological differences between the six subspecies of Black Francolin appear to be largely clinal (McGowan & Kirwan 2018) and thus do not support a division in two distinct groups. However, a thorough analysis of mitochondrial DNA data (Forcina et al 2012) revealed that the western group (*francolinus* and *arabistanicus*) is genetically very uniform and quite distinct from all eastern subspecies, most of which also differ from each

108 Black Francolin / Zwarte Frankoliijn *Francolinus francolinus*, Gujarat, India, 21 February 2012
(Laurens B Steijn)

other. Therefore, these genetic data are consistent with the idea that the western and eastern vocal groups may represent long diverged taxa. Further research to establish whether or not these two vocal groups may best be considered distinct species should examine variation in nuclear DNA across all subspecies and variation in vocalizations and DNA in the transition area between the western and eastern groups.

Acknowledgements

I wish to thank the Xeno-canto foundation and the Macaulay Library at the Cornell Lab of Ornithology for providing online access to the sound recordings and in particular the many recordists who uploaded their recordings to these platforms, without whom this paper would not have been possible. Input from several anonymous reviewers further enhanced this contribution, while photographs by Lars Pettersen and Laurens Steijn made it visually more appealing.

Samenvatting

ZWARTE FRANKOLIJN OMVAT TWEE VOCALE GROEPEN Zwarte Frankolin *Francolinus francolinus* is een vrij algemene en goed bestudeerde soort in het Palearctische gebied. Uit een studie van bestaande geluidsopnames blijkt verrassend dat er twee vocale groepen zijn met verschillende territoriale roep: de westelijke groep (ondersoorten *F f francolinus* en *F f arabistanicus*) die voorkomt van Cyprus en Turkije tot West- en Noord-Iran, en de oostelijke groep (vier overige ondersoorten) die voorkomt van Oost-Iran tot Noordoost-India. De voornaamste verschillen in de roep van beide groepen zijn: **1** een andere introductienoot; **2** een ander stemgeluid (nasaal rappend in het westen, krassend in het oosten); **3** een ander ritme; en **4** een langere duur van de roep in het westen. Binnen elke groep is de variatie daarentegen miniem. De verspreidingsgrens tussen beide groepen bevindt zich ongeveer in zuid-centraal-Iran, een regio waarvan geen geluidsopnames beschikbaar zijn. Het bestaan van twee verschillende vocale groepen kan ook taxonomische implicaties hebben, temeer daar uit DNA-onderzoek blijkt dat de westelijke groep genetisch uniform is en duidelijk verschilt van de oostelijke ondersoorten. Morfologisch lijkt een verdeling in twee groepen minder evident. Het lijkt dan ook aangewezen om met verder genetisch onderzoek en studie in het contactgebied meer elementen aan te brengen om te bepalen of de twee groepen beter als aparte soorten beschouwd kunnen worden.

References

- Ayé, R, Schweizer, M & Roth, T 2012. Birds of Central Asia – Kazakhstan, Turkmenistan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Tajikistan and Afghanistan. London.
- Baptista, L F & Kroodsma, D E 2001. Avian bioacoustics, a tribute to Luis Felipe Baptista. In: del Hoyo, J, Elliott, A & Sargatal, J (editors), Handbook of the birds of the world 6, Barcelona, p 11-52.
- Beaman, M & Madge, S 1998. The handbook of bird identification for Europe and the Western Palearctic. London.
- van den Berg, A B 2013. Dutch Birding bird names (online update 2018, <https://tinyurl.com/yam3d3kg>).
- Bergmann, H-H, Helb, H-W & Baumann, S 2008. Die Stimmen der Vögel Europas. Wiebelsheim.
- Forcina, G, Panayides, P, Guerrini, M, Nardi, F, Gupta, B K, Mori, E, Al-Sheikhly, O F, Mansoori, J, Khaliq, I, Rank, D N, Parasharya, B M, Khan, A A, Hadjigerou, P & Barbanera, F 2012. Molecular evolution of the Asian francolins (*Francolinus*, Galliformes): A modern reappraisal of a classic study in speciation. Mol Phylogenet Evol 65: 523-534.
- Forcina, G, Guerrini, M, van Grouw, H, Gupta, B K, Panayides, P, Hadjigerou, P, Al-Sheikhly, O F, Awan, M N, Khan, A A, Zeder, M A & Barbanera, F 2015. Impacts of biological globalization in the Mediterranean: Unveiling the deep history of human-mediated gamebird dispersal. Proc Natl Acad Sc 112: 3296-3301.
- Gill, F & Donsker, D (editors) 2019. IOC world bird list (version 9.1). Website: www.worldbirdnames.org.
- Grimmett, R, Inskipp, C & Inskipp, T 2011. Birds of the Indian subcontinent. Second edition. London.
- McCarthy, E M 2006. Handbook of avian hybrids of the world. Oxford.
- McGowan, P J K & Kirwan, G M 2018. Black Francolin (*Francolinus francolinus*). In: del Hoyo, J, Elliott, A, Sargatal, J, Christie, D A & de Juana, E (editors), Handbook of the birds of the world Alive, Barcelona. Website: www.hbw.com/node/53386.
- Mitchell, D 2017. Birds of Europe, North Africa and the Middle East. An annotated checklist. Barcelona.
- Porter, R & Aspinall, S 2010. Birds of the Middle East. Second edition. London.
- Rasmussen, P C & Anderton, J C 2012. Birds of South Asia: the Ripley guide 1 & 2. Second edition. Barcelona.
- Shirihai, H & Svensson, L 2018. Handbook of Western Palearctic birds 1 & 2 – Passerines. London.

Peter Boesman, Duinenweg 3, 2820 Rijmenam, Belgium (tangara@skynet.be)

Presumed hybrid Sanderling x Pectoral Sandpiper on Ameland, Netherlands, in August 2017

Jan Bisschop & Enno B Ebels

In the morning of 2 August 2017, I (Jan Bisschop) observed what I presumed to be a Pectoral Sandpiper *Calidris melanotos* in a mixed group of c 40 *Calidris* sandpipers on the beach (so-called Groene Strand area) of Ameland, Friesland, the Netherlands. Pectoral is a former rarity and now scarce annual visitor in the Netherlands but rarely seen in salt water areas or on beaches. Obtaining proof of this unusual observation turned out to be difficult because I was unable to get close to the wader party. Most photographs were therefore taken at long distance with my iPhone through the telescope. A few were also taken with a 400 mm lens, including a single flight shot. In the evening, I briefly revisited the site and the suspected Pectoral was still there. When it started preening, a few poor-quality iPhone videos through the telescope were obtained. The following days, after posting the observation at www.waarneming.nl, the moderators of this observation website started to question the identification and raised the suggestion that the bird could be a hybrid between two sandpiper species. In this paper, the bird is described on basis of the photographs and video images (figure 1-2), and the identification and presumed parentage is discussed.

Description

SIZE & STRUCTURE Size comparison: suspected hybrid (reference bird) in comparison with three Sanderlings *C. alba* c 87%, c 94% and c 97% high, respectively, with Dunlin *C. alpina* c 93%, and with two Little Stints *C. minuta* c 65% and c 80%, respectively (height measured as shown in figure 1: perpendicular distance from ground level to back of bird along line through tibia; measure expressed as percentage of reference bird). Appearing 'bulky' on most photographs. While standing passively on beach (in wind force c 3 B), assuming 'horizontal' posture with head held low. While preening in water, assuming more tilted posture with somewhat stretched neck. Keeping tail conspicuously in downward position while standing passively or when feeding. Longest primaries extending beyond tail tip. Tertiary projection c 2/3 of exposed primaries. Bill slightly curved and longer than in Sanderling. Apparently showing small hind toe (hallux) in photographs. Length of visible

part of tibia c 1/4 of tarsus length.

HEAD Throat and cheek pale brown, not contrasting with breast colour. Upperhead, neck and part of ear-coverts darker brown. Narrow pale supercilium well demarcated and contrasting with dark loreal stripe in front of eye. Supercilium splitting into crown stripe ending above eye.

UPPERPARTS Mantle and scapulars brown or brown-greyish with (isolated) large black feathers; black feathers with narrow pale edges.

UNDERPARTS Breast pale brown with mottled or streaked pattern, sharply bordered from unmarked white belly. Visible parts of lower belly, flank, vent and undertail-coverts also unmarked white.

TAIL Uppertail-feathers grey and contrasting with white uppertail-coverts. Uniform dark central streak (of constant width) running from tip of central tail-feathers onto rump.

BARE PARTS Bill uniform black. Leg appearing dark in all photographs but perhaps somewhat less dark than bill.

WING Stretched wing visible in figure 1, showing narrow white wing-bar formed by white tips of greater wing-coverts. Narrow white trailing edge, formed by white-tipped secondaries. Narrow white wing-bar, broadening to white 'flash' on primaries. Primary coverts and outer greater wing-coverts dark brown and contrasting with paler median and lesser wing-coverts. In retracted wing, dark brown greater wing-coverts contrasting with paler brown median wing-coverts. Narrow white wing-bar formed by white-tipped greater coverts clearly visible on retracted wing. Median wing-coverts brown centered with paler edges.

BEHAVIOUR Mostly associating with mixed group of sandpipers, in morning consisting of c 30 Sanderlings, few Dunlins and c 10 Little Stints, and grown to c 50 Sanderlings in evening. Occasionally feeding with Sanderlings on beach away from water but also feeding alone at edge of salt water pool on beach. Once, separating from flock in flight and landing alone on beach. Also sitting down on beach once, resting on 'knees'.

Identification

In the field as well as in some of the photographs, the bird appeared much like a Pectoral Sandpiper. The pale (worn) wing-coverts without a dark centre and white edges and the irregular pattern of the mantle and scapular feathers, also without clear white edges, indicate that the bird was an

FIGURE 1 Presumed hybrid Sanderling x Pectoral Sandpiper / vermoedelijke hybride Drieteenstrandloper x Gestreepte Strandloper *Calidris alba* x *melanotos*, Ameland, Friesland, Netherlands, 2 August 2017 (Jan Bisschop). **A** 'horizontal' posture and dropping tail; **B** best image, together with Little Stint *C. minuta* (left) and Dunlin *C. alpina* (right); **C** showing stretched wing (together with two Little Stints); **D** in flight with four Sanderlings *C. alba*, Dunlin and Little Stint. Arrow points to *Calidris* hybrid.

adult. Various features did not fit an (adult) Pectoral, most notably: **1** dark leg colour; **2** irregular, patchy pattern of the scapulars; **3** conspicuous white wing-bar; **4** absence of pale bill base; and **5** rather short tibia. The bird showed some features that can be seen in adult Baird's Sandpiper *C. bairdii*, most notably the wing pattern. However, Baird's is a relatively small and slender sandpiper (eg, smaller, more elongated and shorter legged than Sanderling), and has primaries extending far beyond the tail-tip. The bird also somewhat recalled a Sanderling. Adult Sanderling in breeding plumage can show dense breast streaking that is sharply separated from the white belly. Adults may also develop a pale supercilium behind the

eye but usually not in front of the eye in combination with a dark lore. Furthermore, the absence of a broad white wing-bar, the absence of rufous in the head, breast and upperparts, the slightly curved bill and the presence of a small hind toe did not fit Sanderling (cf Chandler 2009, van Duivendijk 2011, Svensson et al 2015). Since the combination of features did not fit any wader species, the bird is best identified as a hybrid.

Hybridization in *Calidris* sandpipers

The identification of *Calidris* hybrids is based on DNA testing (Christidis et al 1996) or on the assumption that the hybrid features are intermediate between those of the parent species (Jonsson 1996,

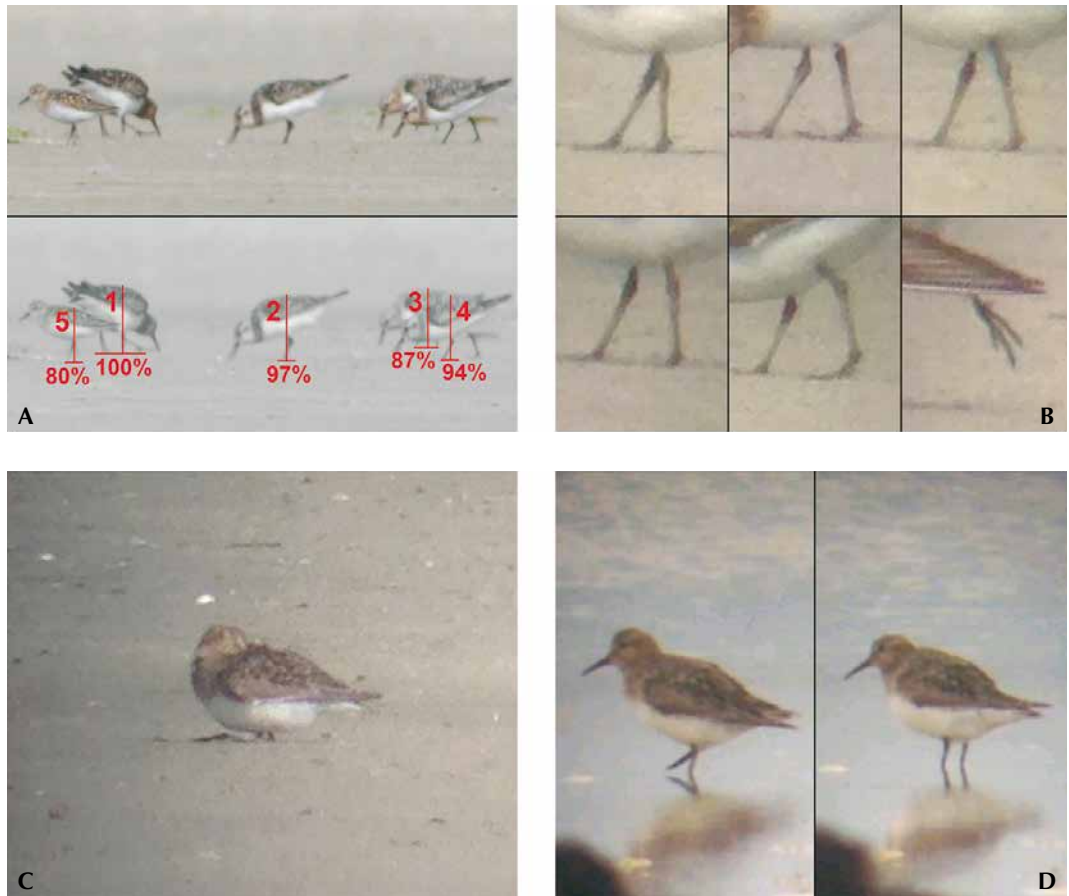

FIGURE 2 Presumed hybrid Sanderling x Pectoral Sandpiper / vermoedelijke hybride Drieteenstrandloper x Gestreepte Strandloper *Calidris alba* x *melanotos*, Ameland, Friesland, Netherlands, 2 August 2017 (Jan Bisschop). **A** relative size comparison of *Calidris* hybrid (1) with three Sanderlings *C alba* (2-4) and Little Stint *C minuta* (5); **B** collection of images showing apparent presence of small hind toe; **C** sitting on 'knees' with tibia still visible; **D** two video stills of iPhone recordings in evening.

McCarthy 2006). Hybridization between *Calidris* waders is a very rare phenomenon. McCarthy (2006) mentions 11 types of *Calidris* hybrids, and for most hybrid types there are only very few documented records (see table 1; note that the number of hybrids between two *Calidris* species varies according to the classification of waders within the genus *Calidris* or in other genera). The hybrid between Pectoral Sandpiper and Curlew Sandpiper *C ferruginea* is probably the best known, with more than 30 records, and was previously believed to concern a separate species, 'Cox's Sandpiper *C paramelanotos*' (Parker 1982, Cox 1987, 1988, 1989, 1990a, Schulenberg 1989, Sangster 1996, McCarthy 2006, Noah & Bock 2007). Simi-

larly, the even rarer 'Cooper's Sandpiper *C cooperi*' is probably a hybrid Sharp-tailed *C acuminata* x Curlew Sandpiper (Cox 1989, 1990ab). Hybridization between Pectoral and White-rumped Sandpiper *C fuscicollis* has been reported on several occasions (McLaughlin & Wormington 2000, Anich 2013), whereas hybrid Curlew x White-rumped is much rarer (Gantlett & Grant 1989, Golley 1990, Paulson 2005, cf McCarthy 2006). Sanderling is only known to have hybridized with Dunlin (McCarthy 2006). For both White-rumped and Baird's Sandpiper, hybrids with Buff-breasted Sandpiper *C subruficollis* are known (McCarthy 2006, cf Red'kin et al 2012). Other (presumed) Dunlin hybrids described are Dunlin x

TABLE 1 Published cases of (presumed) hybrids between two *Calidris* species

Pectoral x Curlew Sandpiper <i>C melanotos</i> x <i>ferruginea</i> ('Cox's Sandpiper <i>C paramelanotos</i> ') (Cox 1987, 1989, 1990a, Buckley 1988, Kasprzyk et al 1988, Kennerley 1988, Vickery et al 1988, Ujihara 2002, Noah & Bock 2007, cf McCarthy 2006)	Dunlin x Curlew Sandpiper <i>C alpina</i> x <i>ferruginea</i> (Andersen 2000, cf McCarthy 2006)
Sharp-tailed x Curlew Sandpiper <i>C acuminata</i> x <i>ferruginea</i> ('Cooper's Sandpiper <i>C cooperi</i> ') (Cox 1989, 1990ab, cf McCarthy 2006)	Dunlin x Purple Sandpiper <i>C alpina</i> x <i>maritima</i> (Millington 1994, cf McCarthy 2006)
Curlew x White-rumped Sandpiper <i>C ferruginea</i> x <i>fuscicollis</i> (Gantlett & Grant 1989, Golley 1990, Paulson 2005, cf McCarthy 2006)	Dunlin x White-rumped Sandpiper <i>C alpina</i> x <i>fuscicollis</i> (McLaughlin & Wormington 2000, cf McCarthy 2006)
Pectoral x White-rumped Sandpiper <i>C melanotos</i> x <i>fuscicollis</i> (McLaughlin & Wormington 2000, cf McCarthy 2006, Anich 2013)	White-rumped x Buff-breasted Sandpiper <i>C fuscicollis</i> x <i>subruficollis</i> (Mactavish & Knowles 2004, cf McCarthy 2006, Red'kin et al 2012)
Sanderling x Pectoral Sandpiper <i>C alba</i> x <i>melanotos</i> (this paper)	Baird's x Buff-breasted Sandpiper <i>C bairdii</i> x <i>subruficollis</i> (Laux 1994, cf McCarthy 2006, Red'kin et al 2012)
Sanderling x Dunlin <i>C alba</i> x <i>alpina</i> (Clark 1987, cf McCarthy 2006)	Little x Temminck's Stint <i>C minuta</i> x <i>temminckii</i> (Jonsson 1996, cf McCarthy 2006)
	Spoon-billed Sandpiper x Red-necked Stint <i>C pygmaea</i> x <i>ruficollis</i> (Red'kin et al 2012)
	Great Knot x Surfbird <i>C tenuirostris</i> x <i>virgata</i> (Lehman 2015)

Curlew Sandpiper (Andersen 2000), Dunlin x White-rumped Sandpiper (McLaughlin & Wormington 2000) and Dunlin x Purple Sandpiper *C maritima* (Millington 1994). A presumed hybrid Temminck's *C temminckii* x Little Stint was described by Jonsson (1996), and a presumed hybrid Spoon-billed Sandpiper x Red-necked Stint *C pygmaea* x *ruficollis* by Red'kin et al (2012). Lehman (2015) published a note about a presumed hybrid Great Knot x Surfbird *C tenuirostris* x *virgata*.

Identification of Ameland bird

The likely hybrid combinations to consider for the Ameland bird are between Sanderling, Baird's Sandpiper and Pectoral Sandpiper. None of these hybrid types has previously been reported in the literature (cf McCarthy 2006; table 1) nor mentioned on the internet, so there are no direct references to identify the bird in question. The size of the hybrid may be a first clue towards its identification. In figure 1-2, it has a slightly higher stance than the three Sanderlings. In flight, it also appears larger than the four Sanderlings in the image. An impression of the standing height difference between the considered species can be obtained from suitable internet images: <https://tinyurl.com/yb526rg8> shows that the height of Sanderling is c 82% of Pectoral. In <https://tinyurl.com/yc589xx9>, the Baird's height is c 95% of the Sanderling. Based on size, a hybrid between Sanderling and Baird's is therefore the less likely option, if it is assumed that a hybrid will not be larger than its largest parent species.

Pectoral Sandpiper is likely one of the parent species based on large size, bill length and shape,

brown plumage and prominent pectoral band. The other parent species, probably either Sanderling or Baird's Sandpiper, is harder to establish. The wing pattern with a distinct narrow white wing-bar and a faint white flash on the primaries is as in adult Baird's. However, such a wing pattern would perhaps also be shown by an intermediate between Sanderling and Pectoral. The patchy scapular pattern with isolated black feathers is seen in breeding plumage Baird's but also occurs in Sanderling. In the Ameland bird, the primaries extend just beyond the tail-tip, and this is within the range for both Sanderling and Pectoral. An adult hybrid with Baird's would perhaps show primaries extending further behind the tail-tip. Moreover, the dark central streak on the uppertail reaching to the rump is similar to Sanderling and Pectoral, and shows no Baird's signs. Another possible argument against a hybrid between Baird's and Pectoral is the small hind toe. The hind toe size appears to be in between that of Sanderling and Pectoral. Considering all above, it is concluded that a hybrid between Sanderling and Pectoral is the best option for the bird in question.

Samenvatting

VERMOEDELIJKE HYBRIDE DRIETEENSTRANDLOPER X GESTREEPTE STRANDLOPER OP AMELAND IN AUGUSTUS 2017 Op 2 augustus 2017 observeerde en fotografeerde Jan Bisschop een afwijkend adulte strandloper *Calidris* op het Groene Strand op Ameland, Friesland. Hij determineerde hem aanvankelijk als Gestreepte Strandloper *C melanotos*, met name vanwege het forse formaat en de scherp afgesneden donkere borst, maar na het publiceren van foto's op internet werden hier vraagtekens bij gezet en werd de mogelijkheid van een hybride geopperd. In dit artikel

wordt de vogel beschreven en wordt de determinatie besproken. De vogel leek sterk op een Gestreepte maar de volgende kenmerken waren afwijkend: **1** donkere pootkleur (licht groengeel bij Gestreepte); **2** onregelmatige vlekachtig patroon op de schouderveren (meer uniform bij Gestreepte); **3** duidelijke witte vleugelstreep (minder duidelijk bij Gestreepte); **4** ontbreken van lichte snavelbasis (opvallend bij Gestreepte); en **5** relatief korte tibia (langer bij Gestreepte). De conclusie was dat het een vermoedelijke hybride Drieteenstrandloper x Gestreepte Strandloper *C. alba* x *melanotos* betrof, omdat hij kenmerken van deze twee soorten vertoonde (sommige kenmerken, zoals de aanwezige korte achterteen, sloten een zuivere Drieteenstrandloper uit). Hybridisatie tussen *Calidris*-soorten komt zelden voor; er zijn desondanks naast de vogel van Ameland 13 verschillende combinaties beschreven (zie tabel 1), waaronder bekende voorbeelden als 'Cox' Strandloper' (Gestreepte x Krombekstrandloper *C. melanotos* x *ferruginea*). Er zijn geen eerdere gevallen gerapporteerd of gepubliceerd van een hybride Drieteenstrandloper x Gestreepte Strandloper.

References

- Andersen, T 2000. Hybridryle! Pica 19: 30-31.
- Anich, N M 2013. An apparent Dunlin x White-rumped Sandpiper hybrid at Chequamegon Bay, Wisconsin. Passenger Pigeon 75: 137-146.
- Buckley, P A 1988. The world's first known juvenile Cox's Sandpiper. Br Birds 81: 253-257.
- Chandler, R 2009. Shorebirds of the Northern Hemisphere. London.
- Christidis, L, Davies, K, Westerman, M, Christian, P D, & Schodde, R 1996. Molecular assessment of the taxonomic status of Cox's Sandpiper. Condor 98: 459-463.
- Clark, N A 1987. A probable hybrid Dunlin/Sanderling. Scott Birds 14: 211-213.
- Cox, J B 1987. Some notes on the perplexing Cox's Sandpiper. South Aust Ornithol 30: 85-97.
- Cox, J 1988. Cooper's, Cox's or hybrids? Birding World 1: 238-239.
- Cox, J B 1989. Notes of the affinities of Cooper's and Cox's Sandpipers. South Aust Ornithol 30: 169-181.
- Cox, J B 1990a. The enigmatic Cooper's and Cox's Sandpiper. Dutch Birding 12: 53-64.
- Cox, J B 1990b. The measurements of Coopers' Sandpiper and the occurrence of a similar bird in Australia. South Aust Ornithol 31: 38-43.
- van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. London.
- Gantlett, S & Grant, P 1989. The Salthome Sandpiper. Birding World 2: 257-260.
- Golley, M 1990. The Cley *Calidris*: another apparent hybrid. Birding World 3: 237-238.
- Jonsson, L 1996. Mystery stint at Groote Keeten: first known hybrid between Little and Temminck's Stint? Dutch Birding 18: 24-28.
- Kasprzyk, M J, Forster, R A & Harrington, B A 1988. First northern hemisphere record and first juvenile plumage description of the Cox's Sandpiper (*Calidris paramelanotos*). Am Birds 41: 1359-1364.
- Kennerley, P 1988. Letters: Report of adult Cox's Sandpiper in Hong Kong. Br Birds 81: 532-533.
- Laux, E V 1994. Mystery sandpiper: aberrant individual or possible Baird's Sandpiper x Buff-breasted Sandpiper? Birding 26: 66-68.
- Lehman, P 2015. San Diego's hybrid wader. Birding World 25: 346-349.
- Mactavish, B & Knowles, K 2004. A hybrid sandpiper in Newfoundland. Birders J 75: 32-35.
- McCarthy, E M 2006. Handbook of avian hybrids of the world. London.
- McLaughlin, K A & Wormington, A 2000. An apparent Dunlin x White-rumped Sandpiper hybrid. Ontario Birds 18: 8-12.
- Millington, R 1994. A mystery *Calidris* at Cley. Birding World 7: 61-63.
- Noah, T & Bock, C 2007. Ein 'Coxstrandläufer' *Calidris melanotos* x *C. ferruginea* in der Westpaläarktis. Limicola 21: 122-130.
- Parker, S A 1982. A new sandpiper of the genus *Calidris*. South Aust Nat 56: 63.
- Paulson, D 2005. Shorebirds of North America. Princeton.
- Red'kin, Y A, Tomkovich, P S & Zdorikov, A I 2012. Unusual specimen of the Spoon-billed Sandpiper *Eurynorhynchus pygmeus*. Wader Study Group Bull 119: 56-59.
- Sangster, G 1996. Hybrid origin of Cox's Sandpiper confirmed by molecular analysis. Dutch Birding 18: 255-256.
- Schulenberg, T S 1989. Letters: What is Cox's Sandpiper? Br Birds 82: 622-623.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2015. Collins bird guide. Second edition (revised). London.
- Ujihara, M 2002. An apparent juvenile Cox's Sandpiper in Japan. Birding World 15: 346-347.
- Vickery, P D D, Finch, D W & Donahue, P K 1988. Juvenile Cox's Sandpiper (*Calidris paramelanotos*) in Massachusetts, a first New World occurrence and a hitherto undescribed plumage. Am Birds 41: 1366-1369.

Jan Bisschop, Schulstrasse 107, 8105 Regensburg, Switzerland (Jan.Bisschop@tfb.ch)
Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Netherlands (ebels@wx.nl)

Zwartkoprietzangers in Ooijse Graaf in april 2016 en Brabantse Biesbosch in maart 2017

Bram Ubels, Julian Bosch & Enno B Ebels

In april 2016 en maart 2017 werden de eerste twee Zwartkoprietzangers *Acrocephalus melanopogon* voor Nederland vastgesteld. Het betrof respectievelijk een vangst (waarna de vogel nog een week aanwezig bleef) en een veldwaarneming van een zingende vogel. In dit artikel worden beide gevallen besproken.

Ooijse Graaf, 21-28 april 2016

Op donderdagochtend 21 april 2016 werd in het kader van het Constant Effort Site project (CES) de eerste ringsessie van het jaar gehouden in de Ooijse Graaf, een gebied met riet en wilgenbos in de Ooijpolder bij Nijmegen, Gelderland, vlak bij de Duitse grens. Iets voor 07:00 liep Bram Ubels de eerste ronde langs de in het riet opgestelde net-

ten. De eerste ringsessie van het jaar is doorgaans rustig met lage aantallen, zoals ook deze ochtend. In de rij opgestelde netten in het riet hingen slechts drie vogels. Naar het net lopend zag BU vanaf 10 m bij één van die vogels de markante koptekening van een Rietzanger *A. schoenobaenus*. Rietzangers broeden niet of nauwelijks rond Nijmegen en ze worden in het voorjaar slechts sporadisch geringd. De vogel riep één keer een opvallend en smakkend *tek*. Er ging niet direct een belletje rinkelen maar het trok wel de aandacht. De vogel hing met de onderkant naar boven en toen BU er naast stond viel met name de geheel witte keel op. In de hand deden de keel in combinatie met de subtiele flankstreping, donkere pootkleur en wat andere verhoudingen van vleugellengte hem realiseren

109 Zwartkoprietzanger / Moustached Warbler *Acrocephalus melanopogon*, Ooijse Graaf, Gelderland, 21 april 2016 (Harvey van Diek)

dat het een Zwartkoprietzanger betrof, een nieuwe soort voor Nederland! Snel werden de andere aanwezig gewaarschuwd. Toen het adrenalinepeil wat was gedaald realiseerden ze zich dat ze voor een dilemma stonden: bekend maken of niet? De Ooijse Graaf is een niet vrij toegankelijk gebied, de ringsessie was nog gaande en er moest rekening worden gehouden met verstoring vanwege het broedseizoen door de verwachte grote toeloop. Het leek hen daarom verstandig de vangst voorlopig stil te houden; het was immers niet mogelijk om 10-tallen vogelaars te ontvangen. Daarnaast was niet duidelijk of de vogel na vrijlating nog waarneembaar zou zijn en mensen konden niet op eigen houtje in het gebied gaan zoeken. Iets voor 08:00 werd de vogel weer losgelaten. Gedurende de rest van de ringsessie werd hij niet meer waargenomen. Bijzonder aspect van de vangst was dat er tijdens CES geen geluid wordt afgespeeld om vogels aan te trekken; het betrof dus een spontane vangst.

De vleugellengte was met 60 mm aan de lange kant voor Zwartkoprietzanger, wat deed vermoeden dat de gevangen vogel een mannetje betrof. Dat gaf hoop dat hij later op de dag misschien zingend zou zijn waar te nemen. Tegen de avond werd daarom met een klein groepje lokale vogelaars gezocht. Om iets na 20:00 hoorde Frank Majoor de vogel 100 m oostelijk van de ringbaan in het riet zingen! Op korte afstand werden ter documentatie opnames van de zang gemaakt, waarbij de vogel zich niet liet zien. Omdat de zang ook vanaf de openbare Kerkdijk op meer dan 100 m afstand was te horen, werd de waarneming openbaar gemaakt, met als voorwaarde dat men het weiland tussen de dijk en het rietveld niet zou betreden. In de daaropvolgende dagen hebben enkele 100-en vogelaars de vogel bezocht. De zangactiviteit concentreerde zich in de ochtend en avond. Hij zong niet in de top van struiken of riet en maakte geen baltsvluchtjes zoals Rietzanger en liet zich dus nagenoeg niet zien. Daarmee waren de waarneemomstandigheden verre van ideaal. Desondanks heeft elke bezoeker hem waarschijnlijk wel gehoord, al dan niet met behulp van een parabool- of richtmicrofoon (Ubels 2016). De laatste zangopname werd halverwege de ochtend van 28 april gemaakt door Arnoud van den Berg, die van 06:00 tot 11:00 op de ringbaan aanwezig was (zie geluidgalerij op www.dutchbirding.nl). Hij kon in al die tijd de zang slechts tussen 09:25-09:32 registreren. Ook in de voorafgaande dagen was het steeds moeilijker geworden om de zang waar te nemen, mede omdat er zich een groeiend aantal zingende

Kleine Karekieten *A. scirpaceus* in het riet bevond (op 28 april werden er vier geteld).

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's van Harvey van Diek en Martijn Verdoes (cf Dutch Birding 38: 254, plaat 389, 260, plaat 399, 265, plaat 406, 2016; 39: 375, plaat 531, 2017), kenmerken die bij bestudering van de vogel in de hand opvielen en geluidsopnamen van onder meer Rob van Bemmelen, AvdB, Ruud van Beusekom, Erik van Dijk, Thijs Fijen, Dick Groenendijk, Vincent Sanders en Martijn Verdoes (www.dutchbirding.nl).

GROOTTE & BOUW *Acrocephalus* herinnerend aan Rietzanger maar met kortere vleugel (60 mm) en handpenprojectie waardoor compacter ogend. P10 (handpennen van binnen naar buiten genummerd) fors langer dan handpendekveren. Versmallingen op buitenvlag van p6-8. P2 korter dan p3.

KOP Contrastrijk met donkere, dofzwarte kruin met bruine veertjes op voorhoofd. Brede vuilwitte en scherp begrensde wenkbrauwstreep, verbredend achter oog. Oorstreek bruin met donkerdere dofzwarte oogstreep en snorstreek. Keel zuiver wit zonder tekening. Achterkop egaal rossig oranjebruin.

BOVENDELEN Rug, mantel en stuit egaal rossig oranjebruin met alleen op mantel vrij brede zwarte lengtestreep. Kleine dekveren egaal blauwgrijs.

ONDERDELEN Flank en zijborst rossig maar lichter dan bovendelen met subtiele donkere flankstreep. Buik en anaalstreek zuiverwit zonder tekening. Onderstaartdekveren egaal vuilwit, eveneens zonder tekening. Borst lichtrossig met over gehele breedte korte lengtestreep, subtiel borstbandje vormend.

VLEUGEL Ondervleugel opvallend licht. Tertiaals, middelste dekveren, grote dekveren en duimvleugel met groot dofzwart centrum met bruine zomen. Handpendekveren dofzwart, donkerder dan andere dekveegroepen en zonder lichte zomen. Armpennen en handpennen donker grijsbruin met lichtere zomen aan buitenvlaggen.

STAART Staartpennen donker grijsbruin met lichtere zoom aan buitenvlag. Lichte vuilwitte top aan staartveren.

NAAKTE DELEN Iris kastanjebruin. Oogrand donker grijsgroen. Snavel vrijwel geheel donker met lichte, geelroze ondersnavelbasis en snijranden. Poot donker grijsgroen met gele zool. Nagels donker.

GELUID Zang als van *Acrocephalus*. Meest herinnerend aan Kleine Karekiet maar sneller en melodieuzer met heldere en hoge uithalen. Anders dan Kleine Karekiet zonder duidelijk regelmatig ritme en anders dan Rietzanger zonder duidelijke krassende tonen. In zang geregeld serie zachte fluittonen te horen, *lu-lu-lu*. Tijdens vangst één keer smakkend *tek* roepend.

BIOMETRIE Vleugellengte 60 mm. Staartlengte 50 mm. Geen andere maten genomen.

RUI & SLEET Tertiaalzomen met sporen van slijtage. Staartpentoppen licht gesleten.

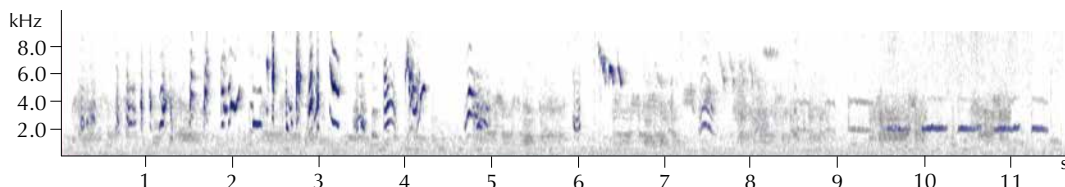

110-111 Zwartkoprietzanger / Moustached Warbler *Acrocephalus melanopogon*, Ooijse Graaf, Gelderland, 21 april 2016 (Harvey van Diek)

Brabantse Biesbosch, 18-21 maart 2017

Op zaterdag 18 maart 2017 bezochten Erik-Jan Barten, Julian Bosch, Nathaniël Bosch en Sven Valkenburg de Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant. Ze hoopten er de al langer in het gebied aanwezige Amerikaanse Wintertaling *Anas carolinensis* en Mongoolse Pieper *Anthus godlewskii* te zien. De pieper gaf bij de eerste poging ondanks goed zoeken niet thuis. Ze besloten om door te rijden en de pieper uit te stellen tot een later moment. De taling werkte echter ook niet mee en ze reden een rondje om de plas om vanuit verschillende hoeken het gebied te scannen. Dit resulteerde onder meer in een mooi aantal zingende Cetti's Zangers *Cettia cetti*. Terug op de plek waar het zoeken naar de wintertaling begon kregen ze de verrassing van de dag, toen ze kort een 'Rietzanger' hoorden zingen. Normaal gesproken druppelen de eerste Rietzangers pas begin april binnen, dus 18 maart leek niet een erg aannemelijke datum. Even later begon de mysterieuze vogel vrijwel continu te zingen. De optie Kleine Karekiet kwam voorbij (de zang bevatte namelijk veel karekiet-achtige tonen) maar toen hij enkele hoge Rietzanger-uithalen liet horen viel ook deze optie af. NB begon snel het geluid op te nemen, want dit zou de vroegst gedocumenteerde Rietzanger ooit voor Nederland zijn. SV

noemde nog wel Zwartkoprietzanger als optie maar dat werd niet echt serieus genomen, hoewel de vroege datum wel beter paste op deze soort. Ondanks verwoede pogingen om de vogel te zien, bleef hij te laag in het riet. 's Avonds, na het uploaden van het geluid, begon het balletje te rollen. Onder meer Joey Braat, Thomas van der Es en Bas Verhoeven vonden het geluid van de opname veel lijken op dat van de Zwartkoprietzanger van de Ooijpolder, een klein jaar eerder. De voor Zwartkoprietzanger karakteristieke Nachtegaal *Luscinia megarhynchos*-achtige *lu-lu-lu*-tonen waren echter niet terug te vinden op de opname. Het bericht werd 's avonds verspreid, nog wel met een slag om de arm. Zondagmorgen vroeg vonden lokale vogelaars uit de Biesbosch de zingende vogel terug en werden betere opnames gemaakt. Rond 11:00 werden de voor Zwartkoprietzanger karakteristieke *lu-lu-lu*-strofes gehoord; die dag hebben c 100 mensen de vogel gehoord maar wederom liet hij zich niet zien ondanks dat de afstand niet groot was, wellicht ook vanwege de harde wind. Op 20 maart zong hij bijna de hele dag en in de middag werd hij enkele seconden gezien door Thomas van der Es en Sander van de Water. Op 21 maart werd hij om 07:00 gedurende 1-2 min gezien door c 10 vogelaars en werd de eerste en naar later

FIGUUR 1 Zwartkoprietzanger / Moustached Warbler *Acrocephalus melanopogon*, sonagram van zang met lu-lu-lu-tonen, Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant, 21 maart 2017 (Peter Nuyten)

bleek enige foto gemaakt. De rest van de dag liet hij zich niet meer zien maar wel volop horen. Na een koude en heldere nacht werd hij op 22 maart niet meer aangetroffen (Bosch 2017).

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op de foto van Ad van Bente (cf Dutch Birding 39: 142, plaat 222, 2017) en geluidsopnamen van onder meer JB, NB, Daan Drukker, TvdE en Peter Nuyten (www.dutch-birding.nl).

GROOTTE & BOUW Als Rietzanger.

KOP Contrastrijk met donkere egaal ogende kruin en scherp begrensde witte wenkbrauwstreep. Rest van kop bruinig. Keel wit. Achterkop bruinachtig.

BOVENDELEN Rug, mantel en stuit roodbruin met op mantel donkere lengtestreping. Armpennen en handpennen donker.

ONDERDELEN Flank en zijborst rossig, iets lichter dan bovendelen. Borst rossig, sterk contrasterend met witte keel.

STAART Bovenstaart donker.

NAAKTE DELEN Oog donker.

ZANG Duidelijk als van *Acrocephalus*. Meest herin-

nerend aan Kleine Karekiet maar sneller en melodieuzer met heldere en hoge uithalen, ingeluid door zachte lu-lu-fluittonen.

GEDRAG Eenmaal foeragerend gezien gedurende 1-2 min in rietrand laag boven waterlijn (20-50 cm boven water), vrij langzaam bewegend van stengel naar stengel (Enno Ebels pers obs).

Determinatie

Morfologie

De herkenning van Zwartkoprietzanger lijkt op het eerste gezicht eenvoudig maar de gelijkenis met donkere en sterk gesleten Rietzangers kan tot verwarring leiden. De twee belangrijkste uiterlijke kenmerken van Zwartkoprietzanger zijn de donkere poten (vleeskleurig bij Rietzanger) en de aanwezigheid van een smalle donkere snorstreep (waaraan de soort zijn Engelse naam dankt; afwezig bij Rietzanger). De combinatie van verenkleed (zoals de aanwezige snorstreep), donkere poten, biometrie en zang sluit bij de vogel van de Ooijsse Graaf Rietzanger en andere soorten rietzangers uit. Hoewel de vogel van de Brabantse Biesbosch maar kort werd gezien, is op basis van de uiterlijke kenmerken in combinatie met de zang de determinatie als Zwartkoprietzanger zeker (cf Madge 1992, Melling 2006, Kennerley & Pearson 2010, van Duivendijk 2011). Nominaat *A m melanopogon* uit Europa en het noordwesten van Afrika heeft rossige bovendelen, in tegenstelling tot de Aziatische ondersoorten *A m albiventris* en *A m mimicus* die meer olijfgroengrijze bovendelen hebben. De twee laatstgenoemde taxa zijn tevens wat groter dan *A m melanopogon*. Op basis hiervan kan gesteld worden dat de in de Ooijsse Graaf geringde Zwartkoprietzanger tot *A m melanopogon* behoorde. Bij de vogel van de Brabantse Biesbosch is geen uitspraak mogelijk over de ondersoort (cf Kennerley & Pearson 2010).

Zang

Bij de zang van beide vogels ontbraken het voor Kleine Karekiet karakteristieke regelmatige ritme en de voor Rietzanger karakteristieke krassende to-

112 Zwartkoprietzanger / Moustached Warbler
Acrocephalus melanopogon, Brabantse Biesbosch,
Noord-Brabant, 21 maart 2017 (Ad van Bente)

nen; de jubelende maar zachte *lu-lu-lu* fluittonen in hun zang zijn diagnostisch voor Zwartkoprietzanger (figuur 1). De vogel in maart van de Biesbosch bleef gedurende zijn verblijf volop zingen. Daarentegen liet de vogel in april in de Ooijsse Graaf zich steeds minder frequent horen, tot slechts zeven minuten in vijf uren in de ochtend van 28 april. Het is mogelijk dat de zangactiviteit gelieerd is aan de temperatuur, die in Ooijsse Graaf in de dagen na de vangst steeds verder daalde: hoe kouder, hoe zachter en minder frequent hij zong. In de tweede helft van april overheersten noordelijke of noordwestelijke stromingen en was het koel; op 24-26 april kwam de temperatuur vrijwel nergens in Nederland boven 10°C uit (<http://tinyurl.com/y2t4g2tv>). De soort staat er ook in broedgebieden als bijvoorbeeld Camargue, Bouches-du-Rhône, Frankrijk, en de Balearische Eilanden om bekend dat hij vaak vroeg in het voorjaar zingt. Mogelijk worden daarmee territoriale conflicten als gevolg van akoestische competitie met in zang op Zwartkoprietzanger lijkende Kleine Karekieten vermeden. Het afnemen van de zang in Ooijsse Graaf zou dan verband kunnen houden met de aankomst van zingende Kleine Karekieten maar ook de afwezigheid van vrouwtjes en de temperatuur kunnen invloed hebben op de zangactiviteit (Arnoud van den Berg in litt, Peter de Vries in litt).

Verspreiding en voorkomen

Zwartkoprietzanger broedt in een gordel van Zuid-Europa oostelijk tot in Kazachstan. Europese broedvogels zijn standvogels of kortaafstandstrekken; broedvogels uit Azië zijn langeafstandstrekken en overwinteren van het Midden-Oosten tot Noordwest-India. De dichtstbijzijnde (onregelmatig bezette) broedgebieden zijn de moerassen rond de Bielersee in het noordwesten van Zwitserland (Schweizer 2007, Volet et al 2007) en het oosten van Oostenrijk (inmiddels 300-500 paar) (Kennerley & Pearson 2010). De soort broedt regelmatig in Bouches-du-Rhône en elders in Zuid-Frankrijk (700-1300 paar) en in het zuiden van Slowakije (10-20 paar). Er zijn meer dan 120 gevallen in Tsjechië, waaronder een mislukt broedgeval in 1999 (<http://tinyurl.com/y4xv2g5n>).

De waarnemingen in de Ooijsse Graaf en Brabantse Biesbosch zijn aanvaard door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) en betroffen het eerste en tweede geval voor Nederland (Haas et al 2017, Gelling et al 2018). De meest noordelijke dwaalgasten in Europa (buiten Nederland) waren in België (vangst op 7 juni 2015); Duitsland (incidentele broedvogel in Bayern; 24 gevallen tot 2015); Luxemburg (vang-

sten op 7 oktober 2010, 4 mei 2012, 20 mei 2012 en 3 oktober 2018); en Polen (28 mei 1989, 30 april 2007 (vangst) en 1-3 en 21 april 2016). In april 2016 waren er drie gevallen ver noordelijk van het regulier gebied; naast de vogel in de Ooijsse Graaf en het bovengenoemde geval in Polen was er een geval in Noord-Duitsland (bij Oldendorf, Niedersachsen, op 17-19 april). Verschillende vangsten betroffen vogels die eerder elders in Europa waren geringd: de Belgische was als eerstejaars geringd in Aude, Frankrijk, op 24 oktober 2014, de derde Luxemburgse droeg een Italiaanse ring en een in Tsjechië gevangen vogel droeg een Kroatische ring (van den Berg 1993, 1997, 2002, van den Berg & Haas 2010, 2011, 2012ab, 2014ab, 2015, Ławicki & van den Berg 2016ab). Voorheen aanvaarde gevallen in Denemarken en Engeland zijn na herziening afgevoerd (Arnoud van den Berg in litt). Voor een uitgebreide behandeling van de voorheen aanvaarde Engelse gevallen (waaronder een 'broedgeval' in 1946) en hun herziening, zie Hinde & Thom (1947), Bradshaw (2000), Editors (2006) en Melling (2006). Melling (2006) ging daarbij uitgebreid in op de mogelijke verwarring van Zwartkoprietzanger met donker gekleurde en sterk gesleten Rietzangers.

Summary

MOUSTACHED WARBLERS AT OOIJSSE GRAAF IN APRIL 2016 AND BRABANTSE BIESBOSCH IN MARCH 2017 On 21 April 2016, a Moustached Warbler *Acrocephalus melanopogon* was trapped and ringed at Ooijsse Graaf, Gelderland, the Netherlands. The same evening, it was heard singing. The following days, it was regularly heard in song from over 100 m distance (the ringing area was closed for the public) by 100s of birders. The last report documented by a sound-recording was from 28 April. On 18-21 March 2017, one was singing at Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant, the Netherlands. This bird was heard regularly but only briefly seen on a few occasions. These were the first and second record for the Netherlands.

Verwijzingen

- van den Berg, A B 1993, 1997, 2002. Recent WP reports: November-December 1992; May-June 1997; March-May 2002. Dutch Birding 15: 32-37; 19: 131-138; 24: 172-180.
- van den Berg, A B & Haas, M 2010, 2011, 2012ab, 2014ab, 2015. WP reports: October-mid-November 2010; late March to late May 2011; mid-March-early June 2012; mid-June-late July 2012; late March-mid-May 2014; August-late September 2014; June-late July 2015. Dutch Birding 32: 404-422; 33: 201-211; 34: 178-194, 255-265; 36: 195-208, 340-350; 37: 261-275.
- Bosch, J 2017. DB Actueel: Zwartkoprietzanger in Brabantse Biesbosch. Dutch Birding 39: 141-142.

- Bradshaw, C 2000. From the Rarities Committee's files: The occurrence of Moustached Warbler in Britain. *Br Birds* 93: 29-38.
- van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. London.
- Editors 2006. Pigeonhole: Moustached Warbler off at last! *Birding World* 19: 308.
- Gelling, G, van der Spek, V & CDNA 2018. Rare birds in the Netherlands in 2017. *Dutch Birding* 40: 357-380.
- Haas, M, Slaterus, R, van der Spek, V & CDNA 2017. Rare birds in the Netherlands in 2016. *Dutch Birding* 39: 363-386.
- Hinde, R A & Thom, A S 1947. The breeding of Moustached Warbler in Britain. *Br Birds* 40: 98-104.
- Kennerley, P & Pearson, D 2010. Reed and bush warblers. London.
- Lawicki, Ł & van den Berg, A B 2016ab. WP reports: December 2015 to late January 2016; April to mid-May 2016. *Dutch Birding* 38: 102-116, 240-254.
- Madge, S 1992. Identification of Moustached Warbler. *Birding World* 5: 299-303.
- Melling, T 2006. Time to get rid of the Moustache: a review of British records of Moustached Warbler. *Br Birds* 99: 465-478.
- Schweizer, M 2007. Seltene Vogelarten und ungewöhnliche Vogelbeobachtungen in der Schweiz im Jahre 2006. *Ornithol Beob* 104: 241-262.
- Ubels, B 2016. DB Actueel: Zwartkoprietzanger in Ooijse Graaf. *Dutch Birding* 38: 264-266.
- Volet, B, Gerber, A & Burkhardt, M 2007. Seltene und bemerkenswerte Brut- und Gastvögel und andere ornithologische Ereignisse 2006 in der Schweiz. *Ornithol Beob* 104: 263-278.

Bram Ubels, Berg en Dalseweg 286, 6522 CN Nijmegen, Nederland (bramubels@hotmail.com)
Julian Bosch, Notengaarde 2, 3992 JS Houten, Nederland (boschjulian@gmail.com)
Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wxs.nl)

Balkanbergfluiters in Noordhollands Duinreservaat in mei 2018

Rob S A van Bemmelen

Toen ik op maandagochtend 14 mei 2018 op het punt stond met de fiets vanuit Castricum, Noord-Holland, naar mijn werk in IJmuiden, Noord-Holland, te rijden, meldde Roy Slaterus een hybride Bergfluits x Fluits *Phylloscopus bonelli* x *sibilatrix* te Geversduin in het Noordhollands Duinreservaat (NHD). Ik besloot om eerst langs deze hybride te gaan en dan de route door het duin te nemen. De hybride liet zich fraai zien en horen en tevreden stapte ik weer op de fiets. Met het idee dat de voorgaande dag een Bergfluits *P bonelli* op Schiermonnikoog, Friesland, was gevonden, en nu deze hybride, dacht ik 'hier moet toch ook nog ergens een 'echte' bergfluits zitten?' Maar in welke biotoop moet ik zoeken? 'Lage eikjes', dacht ik. Nog geen vijf minuten later hoorde ik, c 3 km ten zuiden van de plek van de hybride binnen de grenzen van Heemskerk, Noord-Holland, vanuit habitat dat ik niet direct associeerde met bergfluits... een bergfluits *P bonelli/orientalis*! De vogel zong fanatiek en al snel had ik bruikbare opnamen gemaakt, maar de vogel zien was een stuk lastiger dan horen. Na

enkele spannende minuten lukte het toch de vogel in de kijker te krijgen: het was écht een bergfluits! Maar wel met een opvallend grijs kleed... Snel stuurde ik berichtjes naar onder andere de lokale app-groep en plaatste de waarneming voorlopig als Bergfluits op www.waarneming.nl. Deels omdat de waarnemers bij de hybride inmiddels óók een Cirlgors *Emberiza cirlus* zagen (Admiraal et al 2018), duurde het vrij lang voordat versterking ter plaatse was. Hans Schekkerman arriveerde als eerste, en samen bediscussieerden we de mogelijkheid van Balkanbergfluits *P orientalis*, daarbij vooral wachtend op een roepje. Pas toen Dick Groenendijk en RS arriveerden en op grond van de zang direct enthousiast waren over Balkanbergfluits, realiseerde ik me dat ik mijn laptop bij me had. Ik was tenslotte onderweg naar mijn werk. Een sonagram van de zang was vervolgens snel gemaakt, en even later was de determinatie als Balkanbergfluits rond.

De vogel zong bijna de hele dag. 's Avonds zong hij minder frequent maar riep des te vaker. De volgende dag kon de vogel niet worden terug-

113 Balkanbergfluit / Eastern Bonelli's Warbler *Phylloscopus orientalis*, Noordhollands Duinreservaat, Heemskerk, Noord-Holland, 14 mei 2018 (Maarten Hotting)

114 Balkanbergfluit / Eastern Bonelli's Warbler *Phylloscopus orientalis*, Noordhollands Duinreservaat, Heemskerk, Noord-Holland, 14 mei 2018 (Diederik Kok)

gevonden. In dit artikel wordt dit geval gedocumenteerd en het voorkomen van de soort in Noordwest-Europa besproken.

Beschrijving

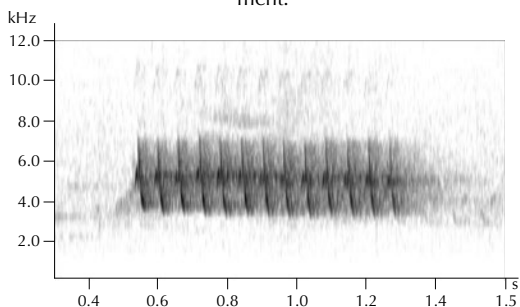
STRUCTUUR Vorm en indruk van formaat vergelijkbaar met Fitis *P trochilus*. Handpenprojectie c 70%.

KOP Kruin grijs. Wenkbrauwstreep vuilwit van snavel tot achterzijde oorstreek, aan onderzijde begrensd door grijzige oogstreep en teugel, onderbroken door oog. Afhankelijk van zichthoek teugel meer of minder donkergrijs.

BOVENDELEN & VLEUGEL Mantel en schouderveren grijs. Grote vleugeldekveren met donkergrijs centrum en lichtgrijze rand. Tertiaals donkergrijs met lichtgrijze tot wittige rand. Armpennen en handpennen donker met groengele rand van buitenvlag, niet tot veertop reikend.

ONDERDELEN & STAART Keel, borst, buik en onderstaartdekveren helderwit. Bovenzijde staartveren donkergrijs

FIGUUR 1 Balkanbergfluit / Eastern Bonelli's Warbler *Phylloscopus orientalis*, Noordhollands Duinreservaat, Heemskerk, Noord-Holland, 14 mei 2018 (Rob van Bemmelen). Zang: let op dalende tweede deel van ieder element / song; note descending second part of each element.

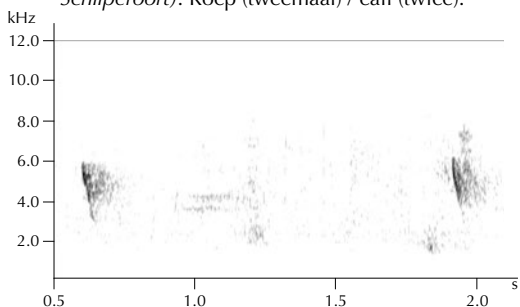
tot zwart met aan basis smalle groengele rand aan buitenvlag.

NAAKTE DELEN Bovensnavel donker, ondersnavel met donkere punt en lichte, rozige basis. Poot donker (als van Tjiftjaf *P collybita*), in sterk licht wat hoornkleurig.

GELUID Zang korte triller zonder versnelling of frequentiewisseling. Ieder element van strofe bestaand uit kort opgaand deel en luider en langer aflopend deel. Opnames van acht momenten op 14 mei tussen 10:00 en 18:00 laten volgende kenmerken zien ($\bar{x} \pm$ standaarddeviatie, range en aantal (n)): aantal elementen per strofe 12 (± 0.76 , 10-13, n=46); duur per strofe 0.71 s (± 0.05 , 0.58-0.78 s, n=46); maximale frequentie: zeer constant op 7 kHz. Tussenpozen tussen strofes (alleen van opnames tussen 10:00 en 16:00): 10.66 s (± 3.41 , 6.71-20.48 s, n=33). Roep kort *chip* – aflopende eenlettergrepige roep, beginnend bij c 6 kHz en dalend tot c 4 kHz. Zie sonogrammen in figuur 1-2.

GEDRAG Meestal hoog in bomen zingend en rustig foe-

FIGUUR 2 Balkanbergfluit / Eastern Bonelli's Warbler *Phylloscopus orientalis*, Noordhollands Duinreservaat, Heemskerk, Noord-Holland, 14 mei 2018 (Sjaak Schilperoort). Roep (tweemaal) / call (twice).

ragerend. Tot ongeveer 11:00 aantal keren tot op ooghoogte foeragerend, maar daarna tot in middag hoog in bomen verblijvend. 's Middags om c 15:00 weer naar beneden komend en zelfs even drinkend in poeltje. Tot begin van middag fanatiek zingend maar slechts sporadisch roepend. Aan einde van dag zang minder maar roep des te vaker te horen.

HABITAT Gemengd bos van met name spar *Picea* en eik *Quercus* rondom open plek met poeltje.

Determinatie

Het 'open' gezicht door de grotendeels lichte teugel en afwezigheid van een donkere oogstreep, de vrij stevige snavel, grijze bovendelen en de helderwitte onderzijde wijzen op een bergfluit. Balkanbergfluit en Bergfluit zijn in het veld alleen op grond van geluid, zowel roep als zang, met zekerheid te onderscheiden. De *chip*-roep past alleen op Balkanbergfluit en wijkt sterk af van het vragende *dujie* van Bergfluit. Verschillen tussen de twee taxa in zang zijn beschreven door Cramp (1992), Helb et al (1982) en Groenendijk & Luijendijk (2011). Het beste kenmerk is de vorm van individuele elementen van een triller (Groenendijk & Luijendijk 2011). Deze bestaan vaak uit twee delen, die bij Bergfluit een V-vorm hebben en bij Balkanbergfluit een Λ -vorm of een Π -vorm. Bij Balkanbergfluit is het tweede deel duidelijker dan het eerste; het eerste deel ontbreekt soms zelfs. De vogel van het NHD laat een duidelijke Λ -structuur zien, met een kort, stijgend eerste deel van ieder element en een langer en luider, dalend tweede deel. De twee delen raken elkaar niet in het sonagram en de maximale frequentie wordt bereikt door het tweede deel. Hiermee verschilt de vogel van het NHD van de vijf zangtypen die door Groenendijk & Luijendijk (2011) worden gepresenteerd. Individuele variatie is echter groot en met een steekproefgrootte van 25 individuen kunnen ze gemakkelijk een type hebben gemist. Aanvullende kenmerken zijn volgens Groenendijk & Luijendijk (2011): **1** de maximale frequentie; **2** het aantal elementen in een triller; en **3** de duur van iedere triller. De maximale frequentie van c 7 kHz ligt hoger dan de 6.2 kHz die gebruikelijk is voor Balkanbergfluit (Groenendijk & Luijendijk 2011) maar deze auteurs zijn onduidelijk over hoe deze parameter precies gemeten moet worden en wat het bereik in frequentie van beide taxa en van de verschillende zangtypes is. Met gemiddeld 12 elementen per triller en trillers van gemiddeld 0.71 s voldoet de vogel van NHD aan de zangkenmerken van een Balkanbergfluit, maar deze waarden sluiten Bergfluit niet uit.

Ook de uiterlijke kenmerken van de vogel wij-

zen op een Balkanbergfluit (eg, Page & Lewington 1999, van Duivendijk 2011, Demongin 2016), hoewel de op foto's gemeten handpenprojectie beter op Bergfluit past (cf van Duivendijk 2011). De grijzige (onderzijde van de) teugel (in plaats van geheel licht in Bergfluit), wittige ondervleugeldekveren (geel bij Bergfluit), grijze bovendelen (meer bruinig, met heldergroen doorschmerend, bij Bergfluit), lichtgrijze randen aan grote vleugeldekveren (ten minste enkele grote dekveren hebben groenige veerrand bij Bergfluit) en wittige randen van de tertials, duidelijk contrasterend met de armpennen (groenige tertialranden bij Bergfluit, minder contrasterend met armpennen) passen allemaal op Balkanbergfluit. Omdat deze kleeckenmerken vaak moeilijk te beoordelen zijn, zeker in het veld, en bovendien (fors) overlappen tussen de twee taxa, kunnen ze slechts als ondersteuning van een determinatie op grond van geluid of DNA aangedragen worden. In het geval van de vogel van het NHD ondersteunen de kleeckenmerken de determinatie als Balkanbergfluit.

Voorkomen in West- en Noord-Europa

Het broedgebied van Balkanbergfluit strekt zich uit van Kroatië zuidoostwaarts tot in West-Iran en Jordanië. De soort overwintert in Oost-Afrika, met name in Soedan (Glutz von Blotzheim & Bauer 1991, Cramp 1992, Clement 2018). In West- en Noord-Europa is het een zeer zeldzame dwaalgast, met behalve in Nederland gevallen in Brittannië, Finland, Noorwegen en Zweden (tabel 1). Alle gevallen in Frankrijk zijn recent afgevoerd, maar een waarneming in 2017 zal waarschijnlijk worden aanvaard als het eerste geval (Frédéric Jiguet in litt). Inclusief de Franse vogel en die van het NHD, geeft dit een totaal van 21 gevallen.

De vogel van het NHD maakt deel uit van de voorjaarspiek van de meeste gevallen (n=12). Deze piek valt vanaf de laatste week van april tot in de eerste week van juni. Buiten één zomergeval (juli) stammen de overige uit het najaar, tussen de laatste week van augustus en de tweede week van oktober. Opvallend is dat de najaarsgevallen een meer noordelijke verspreiding laten zien dan de voorjaarsgevallen. Zo zijn slechts twee van de acht najaarsgevallen en negen van de 12 voorjaarsgevallen vastgesteld ten zuiden van 57°N. De meest noordelijke gevallen in Noorwegen en Finland, als ook de gevallen in Shetland, Schotland, zijn najaarsgevallen.

De zeldzaamheid van Balkanbergfluit in West- en Noord-Europa is wellicht deels te wijten aan het feit dat deze pas sinds eind jaren 1990 als

TABEL 1 Gevallen van Balkanbergfluit *Phylloscopus orientalis* in Noordwest-Europa / Records of Eastern Bonelli's Warbler *Phylloscopus orientalis* in north-western Europe (Wilson & Fentiman 1999, van den Berg & Bosman 2001, Luoto et al 2004, Hudson & Rarities Committee 2015, Holt & Rarities Committee 2017, Raritieskommittén 2018; Geir Mobakken in litt). * Nog niet aanvaard / not yet accepted.

<i>Brittannië</i> (8)	
30 september en 8-10 oktober 1987, St Mary's, Scilly, Engeland	
20-29 september 1995, Whitlay Bay, Northumberland, Engeland	
27-28 augustus 1998, Sumburgh, Mainland, vangst; 29 augustus tot 5 september 1998, Grutness, Shetland, Schotland	
26 april 2004, Lundy, Devon, Engeland	
1 mei 2009, Portland, Dorset, Engeland	
3 mei 2014, Newbiggin-by-the-Sea, Northumberland, Engeland	
10-13 oktober 2014, Scalloway, Mainland, Shetland, Schotland	
5-6 mei 2016, Calf of Man, Isle of Man, vangst, DNA-analyse	
<i>Finland</i> (2)	
2 juni tot 1 juli 1997, Ristisaari, Pyhtää	
9 oktober 2004, Tavon, Siikajoki	
<i>Frankrijk</i> (1)	
* 22 mei 2017, Vic-la-Gardiole, Hérault	
<i>Nederland</i> (5)	
15-16 mei 1983, Kennemerduinen, Bloemendaal, Noord-Holland	
17 mei tot eind juni 1983, Duin en Kruidberg, Santpoort-Noord, Velsen, Noord-Holland	
13-16 juli 1986, Wassenaar, Zuid-Holland	
30 april tot 1 mei 1993, Vlieland, Friesland	
14 mei 2018, Noordhollands Duinreservaat, Heemskerk, Noord-Holland	
<i>Noorwegen</i> (4)	
21-22 september 2002, Røstlandet, Røst, Nordland	
8-9 mei 2004, Kvassheim, Hå, Rogaland	
22-26 september 2007, Røstlandet, Røst, Nordland, vangst / trapped	
7-8 september 2013, Sanna, Træna, Nordland, vangst	
<i>Zweden</i> (1)	
15 mei 1992, Almedalen, Visby, Gotland	

aparte soort wordt gezien, dus niet meer als con-specifiek met Bergfluit (Helbig et al 1995, Sangster et al 1997, 1999, 2002): 12 van de 21 gevallen stammen uit de periode ná de split. Ondanks dat verschillen in roep al eerder gepubliceerd zijn (Round 1981, Helb et al 1982, Hazevoet & van der Schot 1986, Cramp 1992), is er pas sinds de split meer aandacht voor de determinatie op grond van uiterlijk (eg, Kok & van Duivendijk 1997, Preddy 1998, Page & Lewington 1999) en zang (Groenendijk & Luijendijk 2011). Gevallen waarbij geen documentatie van het geluid of DNA voorhanden is kunnen echter niet met zekerheid gedetermineerd worden; in Brittannië betreft dit maar liefst 45% en in Nederland 17% van alle bergfluiters. Het grootste deel van deze ongedetermineerde gevallen stamt uit de periode van vóór de split. Zo is het percentage ongedetermineerde Britse bergfluiters gezakt van 53% in 1950-1997 (n=127) naar 12% in 1998-2015 (n=94) (<https://www.bbrc.org.uk>). Dit wordt weerspiegeld in het absolute aantal aanvaarde Balkanbergfluiters: zes van de acht Britse gevallen zijn van ná 1997.

Van de gedetermineerde bergfluiters in Noordwest-Europa betrof slechts een klein percentage Balkanbergfluit: in Nederland is dit tot en met juli 2018 10% (n=49) en in Brittannië is dit tot en met 2015 slechts 5% (n=141). Waarom is Balkanbergfluit hier veel zeldzamer dan Bergfluit?

Slack (2009) voert twee mogelijke redenen aan. Ten eerste is de populatie van Balkanbergfluit ongeveer 100 maal kleiner dan die van Bergfluit (Hagemeijer & Blair 1997). Ten tweede is de trekrichting van Balkanbergfluit grotendeels noord-zuid, waardoor 'overshoots' in het voorjaar in Noordwest-Europa minder waarschijnlijk zouden zijn. Bij een verlenging van hun gebruikelijke voorjaarsroute zouden ze immers in Oost-Europa of West-Rusland belanden. Daarentegen ligt Noordwest-Europa voor Bergfluiters in het verlengde van hun voorjaarsmigratieroute.

De Balkanbergfluit van het NHD is aanvaard als het vijfde geval voor Nederland, en het eerste sinds de split tussen Bergfluit en Balkanbergfluit. Het eerste en tweede geval zouden overigens betrekking kunnen hebben op hetzelfde individu. Deze gevallen volgden kort op elkaar (zonder datumoverlap), op locaties c 4 km van elkaar verwijderd. Omdat de plek van het eerste geval veel verder lopen vanaf de dichtstbijzijnde terreiningang was dan die van het tweede geval, is het twijfelachtig of er na de ontdekking van de tweede vogel nog iemand de plek van de eerste heeft bezocht. Daarbij kan worden aangetekend dat het in die tijd een ondersoort betrof van een soort die de meeste twitchers al eens hadden gezien zodat de belangstelling beperkt was (Arnoud van den Berg in litt). De structuur van de zang komt echter wel sterk overeen tussen de twee, ter-

wijl de individuele variatie binnen bergfluiters aanzienlijk is (Bremond 1976, Groenendijk & Luijendijk 2011).

Dankwoord

Łukasz Ławicki stelde de lijst van Europese gevallen samen, waarvoor veel dank!

Summary

EASTERN BONELLI'S WARBLER IN NOORDHOLLANDS DUINRESERVAAT IN MAY 2018 On 14 May 2018, an Eastern Bonelli's Warbler *Phylloscopus orientalis* was found in Noordhollands Duinreservaat, Heemskerk, Noord-Holland, the Netherlands. Identification was mainly based on its monosyllabic *chip* call and the descending second part of each element of each trill in the advertisement song. Its plumage characteristics corroborated the identification as Eastern Bonelli's. This represents the fifth record for the Netherlands, but only the first after Eastern Bonelli's and Western Bonelli's Warbler *P. bonelli* were split in 1997.

Verwijzingen

Admiraal, T, van Bemmelen, R, Schekkerman, H & Slaterus, R 2018. Topdag voor zeldzaamheden in Noordhollands Duinreservaat: Balkanbergfluit, hybride Bergfluit x Fluit en Cirlgors. Dutch Birding 40: 210-212.

van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Tweede druk. Haarlem.

Bremond, J-C 1976. Specific recognition in the song of Bonelli's Warbler (*Phylloscopus bonelli*). Behaviour 58: 99-116.

Clement, P 2018. Eastern Bonelli's Warbler (*Phylloscopus orientalis*). In: del Hoyo, J, Elliott, A, Sargatal, J, Christie, D A & de Juana, E (editors), Handbook of the birds of the world Alive, Barcelona. Website www.hbw.com/node/58867.

Cramp, S (editor) 1992. The birds of the Western Palearctic 6. Oxford.

Demongin, L 2016. Identification guide to birds in the hand. Beaugregard-Vendon.

van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. London.

Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M (editors) 1991. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 12/II. Wiesbaden.

Groenendijk, D & Luijendijk, T J C 2011. Variation and difference in song between Western Bonelli's Warbler

and Eastern Bonelli's Warbler. Dutch Birding 33: 1-9.

Hagemeijer, W J M & Blair, M J (editors) 1997. The EBCC atlas of European breeding birds: their distribution and abundance. London.

Hazevoet, C J & van der Schot, W E M 1986. Oostelijke Bergfluiters in Nederland in voorjaar van 1983. Dutch Birding 8: 48-52.

Helb, H W, Bergmann, H H & Martens, J 1982. Acoustic differences between populations of western and eastern Bonelli's Warbler (*Phylloscopus bonelli*, Sylviidae). Experimentia 38: 356-357.

Helbig, A J, Seibold, I, Martens, J & Wink, M 1995. Genetic differentiation and phylogenetic relationships of Bonelli's Warbler *Phylloscopus bonelli* and Green Warbler *P. nitidus*. J Avian Biol 26: 139-153.

Holt, C & Rarities Committee 2017. Report on rare birds in Great Britain in 2016. Br Birds 110: 562-631.

Hudson, N & Rarities Committee 2015. Report on rare birds in Great Britain in 2014. Br Birds 108: 565-633.

Kok, D & van Duivendijk, N 1997. Masters of Mystery: Solutions of second round. Dutch Birding 19: 244-245.

Luoto, H, Aalto, T, Lindholm, A, Normaja, J & Rauste, V 2004. Rariteettkomitean hyväksymät vuoden 2004 harvinaisuushavainnot. Linnut-Vuosikirja 2004: 73-86.

Page, D & Lewington, I 1999. Identification of Bonelli's Warblers. Br Birds 92: 524-531.

Predy, S 1998. Identification features of Eastern and Western Bonelli's Warblers. Dutch Birding 20: 75-76.

Rariteettkommissiön 2018. Rare bird catalogue. Website: <http://tinyurl.com/m5qz8vh>.

Round, P D 1981. Call-notes of migrant Bonelli's Warblers. Br Birds 74: 444.

Sangster, G, Hazevoet, C J, van den Berg, A B & Roselaar, C S 1997. Dutch avifaunal list: taxonomic changes in 1977-97. Dutch Birding 19: 21-28.

Sangster, G, Hazevoet, C J, van den Berg, A B, Roselaar, C S & Sluys, R 1999. Dutch avifaunal list: species concepts, taxonomic instability and taxonomic changes in 1977-98. Ardea 87: 139-165.

Sangster, G, Knox, A G, Helbig, A J & Parkin, D T 2002. Taxonomic recommendations for European birds. Ibis 144: 153-159.

Slack, R 2009. Rare birds where and when. An analysis of status & distribution in Britain and Ireland. 1: sandgrouse to New World orioles. York.

Wilson, T J & Fentiman, C 1999. Eastern Bonelli's Warbler in Scilly: new to Britain and Ireland. Br Birds 92: 519-523.

Rob S A van Bemmelen, Asserlaan 22, 1902 DS Castricum, Nederland
(rvanbemmelen@gmail.com)

In search of the Altai nuthatch

Laurent Vallotton & Lionel Maumary

In July 2006, Smit et al (2007) found a breeding pair of a small ‘unidentified nuthatch’ *Sitta* in the Aktru valley, Siberian Altai, Russia, during an entomological expedition. According to the observers, ‘the two were sexually dimorphic: the male had a black cap, whereas the female had no black cap; both had a distinct dark eye-stripe and a white supercilium. These are exactly the features of Chinese Nuthatch *S villosa* [...]’. The underparts, however, showed relatively little buff coloration, as compared with typical *villosa*’ (Smit et al 2007). The pair was breeding in a larch *Larix sibirica* (at 2130 m altitude) and could be observed repeatedly. Unfortunately, there are neither photographs nor recordings of these birds, and no description of song or call.

Such an observation – 1500 km north-west of the nearest breeding grounds of Chinese Nuthatch (hereafter *villosa*) (figure 1) – could be explained by **1** a recent colonisation by *villosa*; **2** an overlooked localised ancient population of *villosa*; **3** a new nuthatch species looking similar to *villosa*; or **4** a misidentification.

Russian ornithologists were quite sceptical about this observation, particularly those who know the Altai region and those who are familiar with *villosa* and the local subspecies of Eurasian Nuthatch *S europaea asiatica* (hereafter *asiatica*) (Ilya Murashev pers comm, Alexander Nazarenko in litt, Elena Schnayder in litt). Additionally, few birders (if any) really went to the precise location to check specifically for the presence of nuthatch species, although in 2013, three members of the 2006 expedition, with other entomologists, returned to the site for one night, first of all to collect insects, but also to watch birds (Bot 2013). Playback of different nuthatch species was carried out unsuccessfully; they did not observe any species of nuthatch (Sander Bot in litt).

Spectacular speciation events are found in the genus *Sitta*, particularly around the Mediterranean, where three endemic species are found, two endemic (Algerian Nuthatch *S jedanti* and Corsican Nuthatch *S whiteheadi* – hereafter *whiteheadi*) and one near endemic (Krüper’s Nuthatch *S krueperi*) (figure 1; Pasquet et al 2014). This fact encouraged us to take a closer look at any odd nuthatch observation, especially observations dealing with *villosa* from eastern Asia, which is a sister

(and sibling) species of the endemic *whiteheadi* from Corsica, France (Pasquet et al 2014).

Searching for the ‘Altai nuthatches’ in Aktru valley

We arrived in Aktru camp (altitude 2150 m; 50.077918°N, 87.775478°E) on 21 June 2017, staying for five nights and leaving on 26 June. During this stay, we visited all forest types around Aktru camp daily from dawn to dusk, from the treeline at the upper end of the valley’s forested area to c 2 km downstream along the Aktru river, covering a forested area of c 1 km² at an altitude between 2100 and 2200 m. The surveyed forest was mainly composed of larch admixed with pine *Pinus sibirica*.

Birds around Aktru camp

In the studied area, we noted the presence of 29 forest dwelling bird species with at least three *asiatica* territories (three breeding pairs with respectively at least one and two young). They happened to be the only nuthatch species around. Feathers of an *asiatica* prey remains (eight rectrices, 22 remiges and several body feathers, including rufous ones from flanks and undertail) were found and collected on 22 June 2017 (MHNG 3002.065) at c 620 m from the next breeding pair. Longest and shortest distance between two pairs was 650 m and 350 m, respectively. In the latter case, both territories were separated by a 170 m large gap caused by the noisy Aktru river. Although actively looking for food, all adult nuthatches responded strongly to playback and could be photographed. Most of the nuthatches were first detected by their typical call and/or song. They showed a very abraded plumage, which is typical of adults at the end of the breeding period.

A lone *asiatica* could be found in an isolated larch forest patch along a river c 14 km from Aktru camp, at an altitude of 1525 m, confirming that the species is quite common at various altitudes in the region. We performed playback of *villosa* in all places visited, without any reaction.

Identification and habitat of *villosa* and *asiatica*

Identification

The sibling species *villosa* and *whiteheadi* are small nuthatches that are broadly defined by blu-

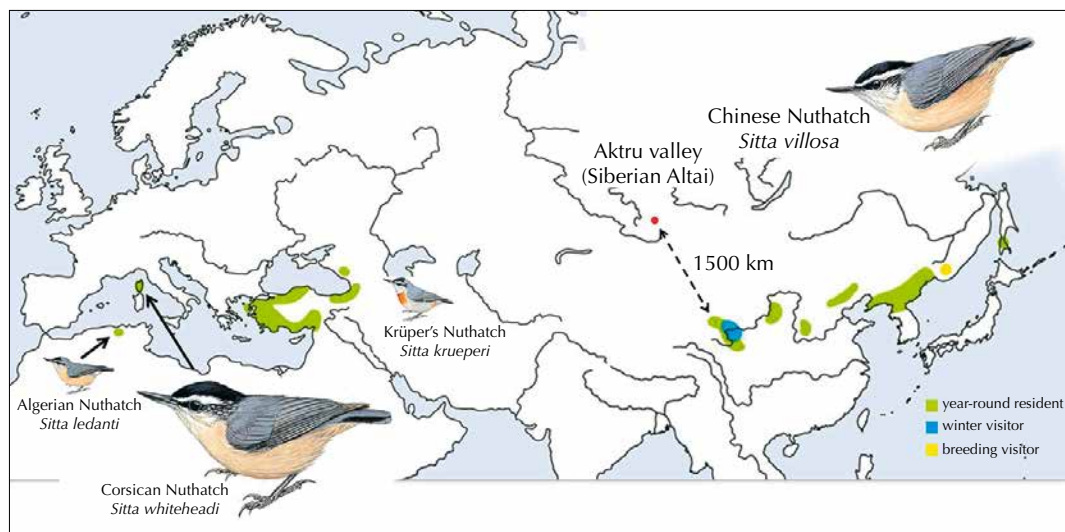

FIGURE 1 Distribution of four closely related nuthatches *Sitta*: Algerian Nuthatch *S. ledanti*, Krüper's Nuthatch *S. krueperi*, Corsican Nuthatch *S. whiteheadi* and Chinese Nuthatch *S. villosa* (adapted from maps on www.hbw.com). Last two species are very similar-looking sister species with highly disjunct distributions. Location of 2006 observation of pair of nuthatches showing characters of *S. villosa* in Aktru valley, Siberian Altai, is also indicated (red dot; Smit et al 2007).

ish-grey upperparts, large whitish eyebrow, black cap in male (bluish-grey cap in female) and cinnamon underparts (the latter perhaps less so in *whiteheadi*; Harrap et al 2018c). In *villosa*, three subspecies are recognised: western *S. v. bangsi* is the largest, with bright orange-cinnamon underparts in males; eastern *S. v. corea* is marginally the smallest and palest (greyish-smoky below); and nominate *S. v. villosa* is intermediate geographically and morphologically (Harrap 2018b).

Asiatica, from central Russia, Kazakhstan and western Mongolian Altai, is noticeably smaller than – for example – the subspecies of Eurasian Nuthatch *S. e. caesia* and *S. e. europaea* from western and central Europe, with a smaller bill, showing a pure white throat and belly and sometimes a prominent white supercilium, a set of features that may lead to confusion with *villosa*. The cap is blue-grey (never black) but viewed from an angle, maybe in conjunction with abrasion or coal staining, one can get the impression of a black cap (plate 115). Nevertheless, in *asiatica* flanks and axillaries as well as undertail-coverts show a deep rufous colouration (plate 116-117). Vocalizations are quite different, so the separation of both should be straightforward.

Habitat

Both *villosa* and *asiatica* can occupy a wide range

of forest habitats. *Villosa* is mainly found in coniferous forests (*Larix*, *Picea*, *Pinus*), sometimes admixed with deciduous trees (*Quercus*, *Betula*), breeding up to 1800 m in northern Sichuan, China, a region where the species has been seen up to an altitude of 2600 m (Harrap 2018b). Nazarenko (2006) stated that in south Ussuriland, Russian Far East, and the north of the Korean peninsula, two 'subpopulations' now appear to exist, with distinct ecological niches. One is connected with 'islands' of *Larix* forests and woodlands on plateaus from 600 to 1500 m (in Ussuriland between 600 and 750 m – cf Nazarenko 1988). The other subpopulation is found in the foothills in belts of two-needle pinewoods (*Pinus*) below 800 m (Gao Wei 1978, Nazarenko 1988, 2005, Fiebig 1992, Tomek 2002). However, habitat choice looks complex, as documented by the shift from *Larix* to *Pinus* during the 1990s (Alexander Nazarenko in litt).

The closest breeding location of *villosa* lies 1500 km to the south-east in the Qilian Shan, China (Nazarenko 2006), in the range of *S. v. bangsi*.

Asiatica inhabits deciduous and mixed forests as well as coniferous woodlands (*Larix*, *Picea*, *Pinus*, *Abies*, *Cedrus*), breeding up to 2200 m in the Altai and northern Mongolia (Harrap 2018a; present study).

115 Eurasian Nuthatch / Boomklever *Sitta europaea asiatica*, Aktru Camp, Siberian Altai, Russia, 23 June 2017 (Laurent Vallotton). Viewed from an angle, maybe in conjunction with abrasion or coal staining, one can get impression of black cap. Small size, whitish underparts and white supercilium may lead to confusion with Chinese Nuthatch *S. villosa*. **116-117** Eurasian Nuthatch / Boomklever *Sitta europaea asiatica*, Aktru Camp, Siberian Altai, Russia, 23 June 2017 (Laurent Vallotton). Rufous on flank and undertail-coverts rule out Chinese Nuthatch *S. villosa*.

118 Chinese Nuthatch / Chinese Boomklever *Sitta villosa*, Nikolayevka, Mikhaylovsky, Primorie, Russia, 7 June 2018 (Lionel Maumary)

Conclusion

Back in the Aktru valley 11 years after Smit et al (2007), we were able to search the exact site of their sighting of the ‘unidentified’ pair of nuthatches. During four full days we only found *asiatica*. That *villosa* ever bred (at least in historical time) in the Altai region seems highly improbable. At least three main arguments lead to this conclusion: **1** although habitat in the Aktru valley looks favourable for *villosa*, the altitude of 2150 m would be a record high altitude for the species, which is known to breed from 600 to 1800 m (Harrap 2018b); **2** the closest known breeding locations in China are 1500 km away and separated from the locality by the western part of the Gobi desert, consisting of desert steppe, arid mountains, deserts and semi deserts, which seems likely to represent an impassable barrier for a non-migrating species; and **3** the subspecies *S v bangsi* of the closest population to the Altai has the brightest plumage, males being orange-cinnamon below in fresh plumage, which does not fit the description by Smit et al (2007). Because there is no description of any relevant features such as call, song, colour of flank and undertail-coverts, we conclude that the occurrence of a breeding pair of

villosa – or a new nuthatch species, for that matter – in the Aktru Valley in 2006 should be considered doubtful. Most likely, this observation refers to an odd-plumaged, abraded or stained *asiatica*.

Samenvatting

OP ZOEK NAAR DE BOOMKLEVER VAN DE ALTAI In juli 2006 vonden Smit et al (2007) gedurende een entomologische expeditie in de Aktruvallei in de Siberische Altai, Rusland (op 2150 m hoogte), een broedpaar van een kleine ‘ongedetermineerde boomklever’ *Sitta*. De vogels leken op Chinese Boomklevers *S villosa* maar de kenmerken klopten niet helemaal (geen oranjeachtige tint op de onderzijde) en de dichtstbijzijnde broedgebieden daarvan zijn 1500 km naar het zuiden. Er konden geen foto's worden gemaakt.

In juni 2017, 11 jaar na deze waarneming, bezochten wij exact dezelfde plek opnieuw, op zoek naar deze boomklevers. Gedurende vier dagen zoeken vonden we alleen Aziatische Boomklever *S europaea asiatica*. Dat Chinese Boomklever in de Altai broedt of ooit heeft gebroed lijkt erg onwaarschijnlijk, om de volgende argumenten: **1** de habitat in de Aktruvallei lijkt weliswaar goed voor Chinese, maar de hoogte van 2150 m zou een record zijn (reguliere broedplaatsen liggen op 600-1800 m); **2** de dichtstbijzijnde bekende broedgebieden liggen 1500 km zuidwaarts en gescheiden van de locatie door het westelijke deel van de Gobiwoestijn, China, die

voor deze niet-trekkende boomklever zeer waarschijnlijk een onoverbrugbare hindernis vormt; 3 de vogels van de dichtstbijzijnde populatie (*S v bangsi*) hebben het felst gekleurde verenkleed van Chinese, de mannetjes in ongesleten kleed met kaneeloranje onderdelen, hetgeen niet klopt met de beschrijving in Smit et al (2007).

Omdat in 2006 geen andere kenmerken werden vastgesteld, zoals roep, zang en kleur van flank en onderstaartdekveren, concluderen wij dat het voorkomen in 2006 in de Aktruvallei van een broedpaar van Chinese Boomklever – of zelfs een onbeschreven boomkleversoort – twijfelachtig is. Zeer waarschijnlijk betrof de waarneming een Aziatische Boomklever met een afwijkend gekleurd, gesleten of met zwart stof bevuild verenkleed.

References

- Bot, S 2013. Russia: Altai Mountains. June-July 2013. Website: <https://tinyurl.com/y7e6msj3>.
- Fiebig, J 1992. Beobachtungen am Chinesenkleiber (*Sitta villosa* Verreaux) in Nordkorea und Nordostchina. Mitt Zool Mus Berlin 68, Suppl Ann Ornithol 16: 135-155.
- Gao Wei 1978. On the breeding behaviour and feeding habits of the Black-headed Nuthatch. Acta Zool Sinica 24: 260-268. [In Chinese, with English summary.]
- Harrap, S 2018a. Eurasian Nuthatch (*Sitta europaea*). In: del Hoyo, J, Elliott, A, Sargatal, J, Christie, D A & de Juana, E (editors), Handbook of the birds of the world Alive, Barcelona. Website: www.hbw.com/node/59914.
- Harrap, S 2018b. Snowy-browed Nuthatch (*Sitta villosa*). In: del Hoyo, J, Elliott, A, Sargatal, J, Christie, D A & de Juana, E (editors), Handbook of the birds of the world Alive, Barcelona. Website: www.hbw.com/node/59927.
- Harrap, S, de Juana, E & Sharpe, C J 2018c. Corsican Nuthatch (*Sitta whiteheadi*). In: del Hoyo, J, Elliott, A, Sargatal, J, Christie, D A & de Juana, E (editors), Handbook of the birds of the world Alive, Barcelona. Website: www.hbw.com/node/59924.
- Nazarenko, A A 1988. The Chinese Nuthatch *Sitta villosa corea* Ogilvie-Grant in southern Ussuriland: status, biology, present day state of population. In: Litvinenko, N (editor), Rare birds of the Far East and their protection, Vladivostok, pp 45-55. [In Russian, with English summary.]
- Nazarenko, A A 2005. The Chinese Nuthatch *Sitta villosa* in 'mountain' pine forests in south-west Ussuriland: rapid opening up of a new environment. Russian J Ornithol 14 (288): 435-439. [In Russian.]
- Nazarenko, A A 2006. Systematic notes on Asian birds 64. The range of the Chinese Nuthatch *Sitta villosa* and an evaluation of subspecies validity. Zool Med Leiden 80: 265-271.
- Pasquet, E, Barker, F K, Martens, J, Tillier, A, Cruaud, C & Cibois, A 2014. Evolution within the nuthatches (Sittidae: Aves, Passeriformes): molecular phylogeny, biogeography, and ecological perspectives. J Ornithol 155: 755-765.
- Smit, J T, Zeegers, T, van den Heuvel, E & Roels, B 2007. Unidentified nuthatch in Siberian Altay in July 2006. Dutch Birding 29: 162.
- Tomek, T 2002. The birds of North Korea. Passeriformes. Acta Zool Cracov 45 (1): 1-235.
- Laurent Vallotton, Natural History Museum of Geneva, route de Malagnou 1, 1208 Geneva, Switzerland (laurent.vallotton@ville-ge.ch)
- Lionel Maumary, Praz-Séchaud 40, 1010 Lausanne, Switzerland (lionel.maumary@oiseau.ch)
- John Smit and Theo Zeegers (in litt) have commented as follows: 'We have read this note and appreciate very much the serious effort of the authors in their research following our observation in 2006 and the way it is presented, although we feel that their conclusion may be slightly too firm.' EDITORS

Golden Nightjar breeding near Ouadâne, Mauritania, in April 2018

Golden Nightjar *Caprimulgus eximius* was first found within the Western Palearctic (WP) on 3 May 2015 when one hit the car of Jurek Dyczkowski and Rafał Smykala along the Aoussard road, Western Sahara, Morocco (Dyczkowski 2016). In spring 2016, further records of singing males were made, and another roadkill was found, a female with an active brood patch at Oued Jenna, Western Sahara (Drukker et al 2017, Lawrie et al 2017). Golden Nightjar had not been confirmed as a breeding species in the WP until April 2018. Here we present the circumstances around the discovery of an active nest in northern Mauritania, which cements the status of the species as a WP (sensu BWP) breeder. On 18 March 2019, breeding was also confirmed in Western Sahara, where an adult protecting two young was photographed at Oued Chiaf, c 55 km of Aoussard (<http://tinyurl.com/y3d73cay>).

Status in WP part of Mauritania

Salewski et al (2005) reported Golden Nightjar at Ouadâne, Adrar, between 30 April and 6 May 2003, just c 10 km south of the WP boundary (sensu BWP) at 20°54'N. The first record within the WP part of Mauritania was by Eric Didner on 11 April 2016, in a large wadi running north-east from Ouadâne, just north of the WP's southern boundary of 21°N (Didner 2016). In April 2017, a French team returned to Ouadâne, once again finding singing individuals in the same general area as in the previous year. In spring 2018, the presence of a twitchable Abyssinian Roller *Coracias abyssinicus* in the allotments at Nouadhibou encouraged several birding teams to travel to Mauritania (cf Haas & Ławicki 2018; Dutch Birding 40: 108, plate 135, 2018). The following records of Golden Nightjar were made from the same 2 km² area of wadi as in the previous two years.

Discovery of nest

On the nights of 25 and 29 March, up to three different nightjars were recorded singing in the area but, despite concerted efforts, none were seen or heard in the first decade of April. The evening of 18 April 2018 was the authors' first night in the Ouadâne area. Despite negative news from the previous week, we were convinced Golden Nightjars still had to be present in the area, and shortly after dark we set off from the campsite (at the same spot as all previous teams from 2016 onwards).

Within 45 min, DP picked up a singing male 400 m south of the camp and radioed the rest of team, who arrived quickly. The nightjar, which was less than 200 m north of the 21°N WP border, gave prolonged views at extremely close range as it fed in the open, at one stage deliberately flycatching for a large cricket species. Unfortunately, none of us had brought a camera at the time, and we were unable to obtain any images, despite the impressive showing. Therefore we returned to camp, had dinner, and then went back to the spot, but there was no further sight or sound of the nightjar.

Half an hour before dawn the following morning, the team returned to the same area and soon heard what was presumably the same singing male. It showed briefly on a couple of occasions, but proved quite mobile, and was lost in a small area of grassy dunes just as dawn arrived. As it was quickly getting light, it was decided the bird had to be roosting nearby, so a search began. Extraordinarily, the very first bit of vegetation DP looked under had a roosting Golden Nightjar! He called the others but unfortunately the nightjar flushed during the commotion. RS checked the plant under which the nightjar had been and, to his amazement, found a 'nest' (plate 119-120).

The adult bird was identified as a female by the short buff tip of the outer tail-feather, seen in flight. Our assumption was that the male, which had been singing in the area, had presumably gone to roost somewhere very close to the active nest, although a search of likely roost sites in the vicinity failed to find it.

The nest was located underneath a plant, though towards the outer edge (plate 119). The single egg was laid directly onto bare sand, with no obvious nest scrape, just a small depression around the egg (plate 121-122). The nest was facing east, so received a little of the rising sun but would have been shaded from the worst of the daytime heat (cf With & Webb 1993).

The single egg had a pale bluish basal colour, with widespread and uniform dark brown marbling (plate 122). Fry et al (1988) state that the usual clutch size is two eggs and the laying dates are April for Senegambia, April-May for Mali and March-April for Sudan. The occurrence of an egg in Mauritania in mid-April thus tallies with these quoted dates, although we were unable to establish whether nesting had just begun and another egg might subsequently be laid – and unfortunately we left the area later that day.

New site

On 19-20 April 2018, we also recorded Golden

119 Golden Nightjar / Goudgele Nachtzwaluw *Caprimulgus eximius*, female incubating, near Ouadâne, Adrar, Mauritania, 19 April 2018 (Peter Stronach)

120 Golden Nightjar / Goudgele Nachtzwaluw *Caprimulgus eximius*, female incubating, near Ouadâne, Adrar, Mauritania, 19 April 2018 (Kris De Rouck)

121 Nest with egg of Golden Nightjar / Goudgele Nachtzwaluw *Caprimulgus eximius*, near Ouadâne, Adrar, Mauritania, 19 April 2018 (Josh Jones). Close up of nest and single egg, showing footprints on and off nest.

122 Single egg in nest of Golden Nightjar / Goudgele Nachtzwaluw *Caprimulgus eximius*, near Ouadâne, Adrar, Mauritania, 19 April 2018 (Peter Stronach)

Nightjar at El Beyed, Adrar, some 60 km north-north-east of the Ouadâne site (plate 123; cf Dutch Birding 40: 181, plate 233, 2018). Here we found a roosting female during daylight and heard a male singing after dark in an expansive area of suitable habitat, consisting of grass and sand dunes. Given

we found the species here so easily, we speculate that Golden Nightjar must be locally common in suitable habitat in northern Mauritania, and crepuscular exploration of other suitable sites in early spring will likely produce more records. Given that birds seem to be singing only sporadically by

123 Golden Nightjar / Goudgele Nachtzwaluw *Caprimulgus eximius*, El Beyed, north of Ouadâne, Adrar, Mauritania, 20 April 2018 (Josh Jones)

April, and indeed nesting by the middle of that month, optimum time for hearing territorial males presumably falls in the February-March period.

References

- Didner, E 2016. African Grey Woodpecker – a new Western Palearctic bird. Website: <http://tinyurl.com/moww4aj>.
 Drukker, D, Stronach, P, Swann, B & Brown, D 2017. Golden Nightjars in Western Sahara, Morocco, in March-April 2016. Dutch Birding 39: 387-392.
 Dyczkowski, J 2016. Golden Nightjar in Western Sahara, Morocco, in May 2015. Dutch Birding 38: 80-86.
 Fry, C H, Keith, S & Urban, E K (editors) 1988. The birds

- of Africa 3. London.
 Haas, M & Ławicki, Ł 2018. Western Palearctic list updates: Abyssinian Roller. Dutch Birding 40: 104-108.
 Lawrie, Y, Swann, R, Stronach, P, Perlman Y & Collinson, J M 2017. The taxonomic position and breeding range of Golden Nightjar *Caprimulgus eximius* (Caprimulgidae). Ostrich 88: 281-286.
 Salewski, V, Schmaljohann, H & Herremans, M 2005. New bird records from Mauritania. Malimbus 27: 19-32.
 With, K A & Webb, D R 1993. Microclimate of ground nests: the relative importance of radiative cover and wind breaks for three grassland species. Condor 95: 401-413.

Robert Swann, 14 St Vincent Road, Tain, Ross-shire IV19 1JR, Scotland (robert.swann@homecall.co.uk)

Peter Stronach, Clachan, Boat of Garten, Inverness-shire PH24 3BX, Scotland (highlandrecorder@gmail.com)

Josh Jones, 57a Grove Park Road, London N15 4SL, England (joshjrjones90@gmail.com)

Dan Pointon, Rectory Cottage, Long Close, Hollington, Staffordshire ST10 4SF, England (Dan_pointon@hotmail.co.uk)

Kris De Rouck, K Cardijnlaan 87-2, 2547 Lint, Belgium (kris.de.rouck@skynet.be)

White-backed Woodpecker does not occur in Kamchatka, Russia

During research for the production of a monograph of White-backed Woodpecker *Dendrocopos leucotos* sensu lato, Jean-Louis Grangé checked original descriptions of the 32 taxa described belonging to the *leucotos* complex, of which 11 or 12 are recognized as valid today (Vaurie 1959, Short 1982, Winkler et al 1995, del Hoyo et al 2002, Dickinson & Remsen 2013, del Hoyo & Collar 2014, Gill & Donsker 2019). In recent years, we extensively discussed the populations of the extreme east of Russia, their subspecific affiliation (*D I leucotos/sinicus*) and the validity of several taxa described from these regions (Ussuri region, Amur region, north-eastern China, Korea): *D I ussuriensis* Buturlin, 1907, *D I ussuriensis* Clark, 1907, *D I corensis* Clark, 1907 and *D I clarki* Buturlin, 1908.

Red'kin (2016) showed that these taxa are inseparable from and therefore should be considered as synonyms of *D I sinicus*. Most current Russian authors recognize the validity of *D I sinicus* for all populations of White-backed Woodpecker east of the Kentei mountain range, a zone of intergradation with *D I uralensis* (But'ev et al 2005, Koblik et al 2006, Red'kin 2016). Most handbooks, however, do not recognize this taxon, although plumage differences exist with *leucotos*, especially in the populations of Manchuria and the

Russian Far East (see Voous 1947).

Therefore, only one taxon remained for the Russian Far East described as *D I voznesenskii* Buturlin, 1907 which is said to come from Kamchatka: 'Four specimens from Kamchatka are very near to *D I uralensis* but with white in colours still more developed and the fourth pair of tail-feathers is always, even in males, heavily marked with whitish at the end ... I name it after the late M Voznesenski... who devoted the 10 last years of his life to zoological collecting in Kamchatka...' (Buturlin 1907). Buturlin (1908) 'revised' the provenance of three of these four specimens, collected in fact on the localities of Ayan, Mariinsk and Nikolaevsk, west of the Sea of Okhotsk, Amur region, linking them to *D I ussuriensis* Clark, 1907 but this name is invalidated by *ussuriensis* Buturlin, 1907 by synonymy, leading to the creation of the name *D I clarki* for these populations in the Russian Far East (Buturlin 1908). In 1936, Buturlin completed his description: '... the fourth pair of rectrices with a large white or ochre top; on the upper side more white; on the sides there are no black marks or they are barely marked ...' (Buturlin & Dementiev 1936).

However, the existence of White-backed Woodpecker in Kamchatka has very quickly been questioned by V L Bianchi in a manuscript dating from 1915-16 entitled *Birds of Kamchatka* and deposited in the Department of Ornithology of the Zoological Institute of the St Petersburg Academy

White-backed Woodpecker does not occur in Kamchatka, Russia

124-125 White-backed Woodpecker / Witrugspecht *Dendrocopos leucotos voznesenskii* Buturlin, 1907, type specimen, Zoological Museum, Moscow State University, Russia (Yaroslav A Red'kin). Large white back patch and wide white dorsal bands. Flank slightly streaked on very white background, quite different from forms of Russian Far East (*D l sinicus-leucotos*). Rectrices predominantly white.

of Sciences, Russia (Lobkov 1987): 'We could safely exclude White-backed Woodpecker, like many others birds reported by Pallas from Kamchatka, from the fauna of the peninsula, if only recently S A Buturlin did not describe from 'Kamchatka' a form he named *Dendrocopus leucotos voznesenskii*, and later *Dendrodomas I voznesenskii* ... the existence of the form of *Dendrodomas* in Kamchatka remains all the same extremely dubious'. He notes that the original copy of the label accompanying the specimen differs from that of the other specimens from the Voznesenski collection, is not folded and was written in St Petersburg by Voznesenski manually. The initials accompanying the label and the method of preparation of the specimen are his.

Y V Averin, in 1957, expressed the same opinion (cited in Lobkov 1987): '... the study of the specimens collected by I G Voznesenski during his 1846-48 Kamchatka expedition reveals several improbabilities, such as the absence of precise place and date of collection that still appear on the labels accompanying other specimens from that region and a serial number, neither appearing on the label nor on the entry book to the museum in which there is no trace of a White-backed Woodpecker from Kamchatka'.

However, in *Birds of the Soviet Union* (Dementiev & Gladkov 1966) and *List of birds of the USSR fauna* (Stepanyan 1975) *voznesenskii* is recognized, certainly the source of errors that are still present in many western European handbooks since then. However, Stepanyan (2003) no longer mentions its presence in Kamchatka (Kees Roselaar in litt).

Lobkov (1987) has thoroughly reconsidered the question and concludes that Kamchatka's White-backed Woodpecker does not exist based on an analysis of the plumage characters of the other woodpeckers from this area, which appear to be unique but not found on the *voznesenskii* specimen; the Kamchatka subspecies of Eurasian Three-toed Woodpecker *Picoides tridactylus albidior*, Great Spotted Woodpecker *D major kamtschaticus* and Lesser Spotted Woodpecker *Dryobates minor immaculatus* have plumage homologies: **1** reduction of colours on the primaries, coverts, chest and flank; and **2** typical primary pattern in which the white spots merge into a waved line. The type specimen *D I voznesenskii* has none of these characters and is said to be close to *D I uralensis* individuals from Transbaikalia, which was also the opinion of Stegmann (in Voous 1947). In addition, Lobkov (1987) states that many expeditions took place in Kamchatka and none mentioned the spe-

cies there. Kees Roselaar (in litt) considers the idea that 'it may have become extinct there', which is, however, a possibility difficult to prove.

A review of the distributions of the various woodpecker species present in Kamchatka (Eurasian Three-toed, Great Spotted and Lesser Spotted Woodpeckers) shows that, on the continent bordering the Sea of Okhotsk, they reach about 600 km further north than White-backed Woodpecker, at the exact latitude of Kamchatka. White-backed is not exceeding the north of Sakhalin Island. More recently, Artyuhin et al (2000) state: 'There is no White-backed Woodpecker in Kamchatka, and information about meetings with him are wrong'. But'ev et al (2005) point out '... the subspecies *voznesenskii* (Kamchatka) described by S A Buturlin (1907), included in *Birds of the Soviet Union* (1951, volume 1) should be regarded as non-existent'. So, these authors reaffirm definitely the absence of the species in Kamchatka.

However, Voous (1947), Vaurie (1959) and Short (1982) mention the existence of the species in Kamchatka, as well as all consulted handbooks and field guides (Flint et al 1984, Winkler et al 1995 (Kamchatka not shown in the distribution map but mentioned in the text), del Hoyo et al 2002, Gorman 2014, del Hoyo & Collar 2014). Only recently, Clements (2000, and later editions), Dickinson & Remsen (2013) and Gill & Donsker (2019) do not mention this species for Kamchatka.

Acknowledgements

We are grateful to Łukasz Ławicki and Kees Roselaar for their comments that improved a first version. The latter, thanks to his good knowledge of the publications on this subject, was of great help to us.

References

- Artyuhin, Y B, Gerassimov, Y N & Lobkov, E G 2000. [Aves – Birds. Catalogue of the vertebrates of Kamchatka and adjacent marine areas.] Petropavlovsk-Kamchatsky. [In Russian.]
- But'ev V T, Zubkov, N I & Ivanchev, V P 2005. [Birds of Russia and adjacent regions 6: Strigiformes, Caprimulgiformes, Apodiformes, Coraciiformes, Upupiformes, Piciformes.] Moscow. [In Russian.]
- Buturlin, S A 1907. [Notes on White-backed Woodpeckers and Rock-Nuthatches.] Mitt Kaukas Mus 3: 60-73. [In Russian.]
- Buturlin, S A 1908. [Notes on woodpeckers (family Picidae) in the Zoological Museum of the Imperial Academy of Sciences in St Petersburg.] Ann Mus Zool Acad Sci 8: 229-254. [In Russian.]
- Buturlin, S A & Dementiev, G P 1936. Sistema Avium Rossicarum 1. Moscow. [In Russian.]

- Clements, J F 2000. Birds of the world: a checklist. Mountfield.
- Dementiev, G P & Gladkov, N A (editors) 1966. The birds of the Soviet Union 1. Jerusalem.
- Dickinson, E C & Remsen, J V Jr (editors) 2013. The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world. Fourth edition, vol 1: Non-passerines. Eastbourne.
- Flint, V E, Boehme, R L, Kostin, Y V & Kuznetsov, A A 1984. A field guide to birds of the USSR. New Jersey.
- Gill, F & Donsker, D (editors) 2019. IOC world bird list (version 9.1). Website: www.worldbirdnames.org.
- Gorman, G 2014. Woodpeckers of the world: the complete guide. London.
- del Hoyo, J & Collar, N J 2014. HBW and BirdLife International illustrated checklist of the birds of the world 1: non-passerines. Barcelona.
- del Hoyo, J, Elliott, A & Sargatal, J (editors) 2002. Handbook of the birds of the world 7. Barcelona.
- Koblik, E A, Arkipov, V Y & Red'kin, Y A 2006. [Checklist of the birds of the Russian Federation.] Moscow. [In Russian.]
- Lobkov, E G 1987. [On the Kamchatka White-backed Woodpecker, *Dendrocopos leucotos voznesenskii* Buturlin, 1907.] Zool Zh 664: 630-632. [In Russian.]
- Red'kin Y A 2016. [On subspecies affinity of certain species of woodpeckers from the Amur region and Primorski Krai.] Buturlinskii Sbornik 5: 62-72. [In Russian.]
- Short, L L 1982. Woodpeckers of the world. Delaware Mus Nat Hist Monogr Ser 4.
- Stepanyan, L S 1975. [Composition and distribution of birds of the USSR fauna.] Moscow. [In Russian.]
- Stepanyan, L S 2003. [Conspectus of the ornithological fauna of Russia and adjacent territories.] Moscow. [In Russian.]
- Vaurie, C 1959. Systematic notes on Palearctic birds 35. Picidae: the genus *Dendrocopos* (part 1). Am Mus Novit 1946: 1-29.
- Voous, K H 1977. On the history of the genus *Dendrocopos*. Limosa 20: 1-142.
- Winkler, H, Christie, D A & Nurney, D 1995. Woodpeckers: a guide to the woodpeckers, piculets and wrynecks of the world. Mountfield.

Jean-Louis Grangé, Groupe Ornithologique des Pyrénées et de l'Adour, 81 Avenue du Laü, 64000 Pau, France (lilfordi64@orange.fr)

Yaroslav A Red'kin, Zoological Museum, Moscow State University, Bolshaya Nikitskaya 6, Moscow, 125009, Russia (yardo@mail.ru)

Broedgeval van Grauwe Fitis op Schiermonnikoog in mei-augustus 2018

Op 29 mei 2018 ontdekte Patrick Snoeken een zingende Grauwe Fitis *Phylloscopus trochiloides* langs het Jacobspad op Schiermonnikoog, Friesland. In de daaropvolgende weken werd deze vogel regelmatig gezien en gehoord in een bosgebied van c 400 x 700 m tussen het Jacobspad en het Kronkelpad; de meeste waarnemingen waren direct ten oosten van het Jacobspad. Op 24 juni was er één melding van twee vogels (een zingende en een roepende) maar op alle andere dagen tot 22 juli bleven de meldingen beperkt tot één exemplaar. Na 7 juli volgde een stille periode zonder meldingen, hoewel ik (Enno Ebels) vanaf 16 juli tijdens mijn vakantie wel af en toe het Jacobspad op en neer fietste. Pas op 21 juli werd de vogel weer gemeld door Guus Jenniskens, die hem tegen 09:00 hoorde zingen vanaf camping Seedune. Even later kon ik hem bekijken en fotograferen in de loofbomen boven het pad. Omdat het langdurige verblijf van een zingend mannetje herinneringen oproep aan het eerste broedgeval voor Nederland op Schiermonnikoog in 2003 (Ebels 2003), besloot ik de locatie dagelijks te bezoeken.

Chronologie

Op 22 juli rond 14:30 ontmoette ik Anne Schuhmacher op de plek en samen hoorden we eerst de zingende vogel en zagen deze vervolgens foerageren aan de rand van een halfopen plek in het bos. In de nabijheid van het zingende exemplaar bevonden zich meer 'drukke' *Phylloscopus*-zangers en het vermoeden ontstond dat er meer Grauwe Fitissen aanwezig waren. Even later vlogen twee vermoedelijke Grauwe Fitissen achter elkaar aan en lieten zich korte tijd van dichtbij bekijken. Regelmatig werd in de omgeving een korte *dzik*- of *dziep*-roep gehoord, een geluid dat ik mij op dat moment herinnerde van de jonge vogels in 2003. Het leek dus te gaan om een familiegroepje van twee of meer exemplaren maar er was te veel beweging om zeker te zijn. Vanaf 15:00 zocht ik samen met Henri Bouwmeester en twee Zwitserse vogelaars (Samuel Büttler en Jaro Schacht); we hoorden de zang en zagen al snel ten minste twee exemplaren foerageren en hoorden veelvuldig de korte roep (en slechts af en toe de bekende twee-tonige *tsjielup*-roep). Tegen 16:00 zagen SB, JS en ik ten minste vier vogels dicht bij elkaar, waarbij één keer een exemplaar bedelde (vleugels trillend en snavel schuin omhoog), gevolgd door voeren door een oudervogel; plaat 126 werd gemaakt di-

126 Grauwe Fitis / Greenish Warblers *Phylloscopus trochiloides*, Jacobspad, Schiermonnikoog, Friesland, 22 juli 2018 (Jaro Schacht). Juveniel (rechts) en adult direct na bedelen en voeren. **127** Grauwe Fitis / Greenish Warbler *Phylloscopus trochiloides*, Jacobspad, Schiermonnikoog, Friesland, 21 juli 2018 (Enno B Ebels). Adult mannetje op basis van zangactiviteit; let op rommelige bevedering op kop. **128** Grauwe Fitis / Greenish Warbler *Phylloscopus trochiloides*, Jacobspad, Schiermonnikoog, Friesland, 23 juli 2018 (Enno B Ebels). Vermoedelijk jonge vogel op basis van 'strak' verenkleed.

rect na dit moment. Daarna foerageerden de vogels langdurig aan weerszijden van het Jacobspad, waarbij nog zeker eenmaal bedelen en voeren werd vastgesteld. Alle vogels toonden kenmerken van Grauwe Fitis (bouw, verenkleed en geluid) en met het waarnemen van bedelen en voeren was het broedgeval een feit.

Op 23 juli tussen 06:45 en 08:15 werd het mannetje regelmatig zingend gehoord en gezien; hij was individueel herkenbaar aan de wat rommelige grijsachtige bevedering op de kop (plaat 127). In de nabijheid bevonden zich ten minste drie andere exemplaren (mogelijk vier), waarvan ten minste twee veelvuldig de korte *dzik*-roep lieten horen. Er werd geen bedelen of voeren waargenomen. Meestal verbleven alle vogels hoog in loofbomen,

soms foerageerden ze korte tijd in een naaldboom en af en tot enkele meters boven de bosbodem (plaat 128).

Op 24 juli zong het mannetje al bij mijn aankomst om 07:00; vanaf 07:30 werd samen met Maartje Bakker, Toy Jansen en Ben de Kruijff regelmatig de zang gehoord en af en toe een exemplaar kort gezien. Opmerkelijk was dat de zingende vogel bij het verlaten van een zangpost de zangstrofe in vlucht afmaakte. Dit deed hij de voorgaande dagen vermoedelijk ook. Om c 08:30 zagen we kort twee vogels bij elkaar (waarschijnlijk twee jongen) terwijl het mannetje dichtbij zong. Op 25 juli zong het mannetje regelmatig tussen 07:45 en 08:45. Er werden geen andere exemplaren gehoord of gezien. Bij een bezoek tussen 15:00 en

15:45 werd geen zang gehoord. Op 26 juli bracht ik tussen 06:45 en 07:30 mijn laatste bezoek van de vakantie aan de locatie maar kreeg de soort niet te horen of te zien.

Daarna waren er nog waarnemingen op 29, 30 en 31 juli (één exemplaar), 1 en 2 augustus (twee exemplaren; volgens commentaar van een waarnemer 'ouder en jong') en 3, 5, 11 en 14 augustus (één exemplaar), alle nabij de vermoedelijke broedlocatie. Volgens de commentaren van verschillende waarnemers was de zangactiviteit in deze periode erg laag (www.waarneming.nl).

Determinatie

De determinatie van *Phylloscopus*-soorten met een enkele of dubbele vleugelstreep is een onderwerp dat veel aandacht krijgt en heeft in een Europese context met name betrekking op het onderscheid tussen Grauwe Fitis en Noordse Boszanger *P borealis* en in bredere zin op het zogeheten Grauwe Fitis-complex (Grauwe Fitis, Groene Fitis *P nitidus* en Swinhoes Boszanger *P plumbeitarsus*). Ook kan Siberische Tjiftjaf *P tristis* voor verwarring zorgen. Voor een uitgebreide behandeling van de determinatie van deze groep wordt verwezen naar, eg. Alström & Olsson (1989), Cramp (1992), Svensson (1992), van der Vliet et al (2001), van Duivendijk (2011) en Shirihai & Svensson (2018).

De determinatie van de eerste vogel op Schiermonnikoog was eenvoudig omdat de vogel volop zong en geregeld de tweetonige *tsjilup*-roep liet horen (zie 'Geluiden'). De volgende uiterlijke kenmerken maakten de determinatie compleet: **1** compacte bouw met relatief korte staart; **2** crèmewitte onderdelen met weinig geel en zonder vuile/donkere tekening op flank; **3** smalle en vrij korte crèmewitte vleugelstreep, gevormd door lichte toppen van grote handdekveren en geen spoor van tweede vleugelstreep; **4** grijsgroene bovendelen, staart en vleugel; **5** duidelijke kop-tekening met scherp afgetekende witachtige wenkbrauwstreep en donkere oogstreep/teugelvlek, wenkbrauwstreep doorlopend tot aan/over snavelbasis; **6** bruingrijze poten met lichtere zolen; en **7** brede snavelbasis en vrijwel geheel oranje ondersnavel.

Geluiden

De zang bestond uit een snelle opeenvolging van noten die in toonhoogte aflieden en vaak eindigden in een triller. De meeste zangactiviteit vond plaats in de vroege ochtend. Gedurende de rest van de dag werd veel minder gezongen. Na 7 juli werd de zang twee weken lang niet gehoord (al

zal een geringer aantal vogelaars in die periode daar mede aan hebben bijgedragen). Volgens Cramp (1992) is de zangactiviteit variabel gedurende de broedcyclus: intensief tijdens de paarformatie, afnemend tijdens de broedfase en weer toenemend na het uitvliegen van de jongen, waarbij sprake is van verkorte zangstrofes. Dat strookt goed met het waargenomen zangpatroon op Schiermonnikoog. De vogel maakte af en toe een zangstrofe af in vlucht. Hoewel het meestal de mannetjes zijn die zang laten horen, is ook zang door vrouwtjes bekend (Cramp 1992).

De eerst ontdekte vogel liet regelmatig de bekende tweetonige *tsjilup*-roep horen die ook bekend is van vogels op najaarstrek en die herinnert aan de roep van Witte Kwikstaart *Motacilla alba* en Humes Bladkoning *P humei*. In de periode 21-25 juli werd deze roep slechts enkele keren gehoord en nooit in serie.

De jonge vogels waren op 22-23 juli vocaal zeer actief; de roep was een vrij hoog, metalig en explosief *dziep*, als een verkorte roep van de ouders zonder de 'slag' (aflopende laatste deel) die de roep van adulte vogels tweetonig maakt (cf Ebels 2003). Wanneer de opwindning toenam, bijvoorbeeld omdat meerdere vogels bij elkaar waren of omdat er een ouder in de buurt was om een jong te voeren, nam de frequentie van roepen toe.

Van de zang zijn door verschillende waarnemers geluidsopnamen gemaakt (www.waarneming.nl); van de enkelvoudige *dziep*-roep van de jongen heb ik een aantal matige opnamen kunnen maken. Ter vergelijking is op www.xeno-canto.org is een aantal opnamen te vinden van deze 'begging call' uit Rusland; in Ebels (2003) zijn sonogrammen van deze roep te vinden van het broedgeval uit 2003.

Habitat en gedrag

Het gebied waarin de Grauwe Fitissen werden gezien bestaat uit gemengd bos; de vermoedelijke broedlocatie (plek van de meeste zangactiviteit en waar de familie enkele malen werd waargenomen) betreft een rijk begroeide en niet toegankelijke halfopen plek in het bos, een gevolg van de stevige stormschade van 28 oktober 2013 (53°29'13"N, 6°09'49"O). Grauwe Fitissen broeden meestal in halfopen gemengd bos of naaldbos maar ook in tuinen of parken (zoals in 2003, toen de vermoedelijke broedlocatie in besloten tuinen van het dorp lag; Glutz von Blotzheim & Bauer 1991).

De vogels bevonden zich meestal hoog in de loofbomen en soms kort in naaldbomen, op c 7 m of meer boven de grond. Alle exemplaren waren erg beweeglijk, alleen het zingende mannetje zat

af en toe stil. Glutz von Blotzheim & Bauer (1991) geven aan dat de jongen in de eerste dagen na het uitvliegen laag bij het meestal op minder dan 70 cm van de grond gebouwde nest blijven; naarmate het vliegvermogen zich ontwikkelt verplaatsen ze zich naar de boomkruinen. Omdat de jongen op Schiermonnikoog op 22 juli al hoog in de bomen verbleven is aannemelijk dat ze toen al enkele dagen uit het nest waren. Meestal trok de familie in los verband door het gebied en slechts af en toe waren twee of meer vogels bij elkaar te horen of te zien. De jonge vogels waren op 22-23 juli zeer vocaal maar een dag later niet meer.

Broedperiode en broedresultaat

Toen de jongen op 22 juli werden gezien waren ze volledig doorgeruid van donskleed naar juveniel kleed en zaten ze 'strak in het pak'. De broedcyclus bij Grauwe Fitis (van paarvorming tot het zelfstandig worden van de jongen) duurt c. 50 dagen (Cramp 1992). Omdat op 23 juli nog een jong werd gevoerd terwijl op 25 juli geen jongen meer werden gezien mag worden aangenomen dat de jongen rond 25 juli volledig zelfstandig waren. Dit betekent dat de paarvorming rond 5 juni heeft plaatsgevonden. De eieren komen na 12-13 dagen uit en de jongen verlaten het nest na 12-14 (soms 16) dagen; de periode van het leggen van het eerste ei tot het uitvliegen van het laatste jong is 24-29 dagen (Cramp 1992). Waarschijnlijk zijn de eieren dus rond half juni gelegd en in de laatste dagen van juni of eerste dagen van juli uitgekomen. In de reguliere broedgebieden worden de eieren bij het merendeel van de broedsels ook in de eerste of tweede decade van juni gelegd (Glutz von Blotzheim & Bauer 1991, Cramp 1992). Na het uitvliegen worden de jongen nog zeker een week gevoerd, soms zelfs tot 15 dagen, waarna elk familielid zijn eigen weg gaat (Cramp 1992). Volgens Glutz von Blotzheim & Bauer (1991) en Cramp (1992) trekken de vogels vanaf eind juli weg, het vroegst in de meest westelijk gelegen broedgebieden.

Het aantal van twee (mogelijk drie) jongen is laag. De meeste nesten van Grauwe Fitis bevatten vier tot zeven eieren en slechts zelden drie (Glutz von Blotzheim & Bauer 1991). Mogelijk zijn enkele eieren niet uitgebroed of zijn de jongen in het nest gestorven maar het is ook mogelijk dat er maar twee of drie eieren gelegd zijn. Door het onoverzichtelijke terrein is het tevens denkbaar dat er jongen gemist zijn die al eerder los waren geraakt van de familie. Bij het broedgeval op Helgoland, Schleswig-Holstein, Duitsland, in 1990 was (ook) sprake van slechts twee uitgevlogen jongen; bij dit

broedgeval vlogen de jongen op 20-21 juli uit en werden ze tot 5 augustus gevoerd (Köster & Renner 1990).

Verspreiding en voorkomen

De westelijke ondersoort van Grauwe Fitis *P t viridanus* broedt van Oost-Zweden, Finland, Polen, de Baltische staten en Tsjechoë in het westen tot Centraal-Siberië, Rusland, in het oosten en zuidelijk tot Afghanistan en Kasjmir, India. Deze ondersoort overwintert in Zuid-Azië, voornamelijk in India. Andere ondersoorten broeden in Zuid- en Zuidoost-Azië (*P t ludlowi*, *P t trochiloides* en *P t obscuratus*). *Viridanus* heeft zich in de tweede helft van de 19e en in de 20e eeuw stapsgewijs uitgebreid in westelijke richting (Cramp 1992, Koschkar & Dierschke 2014, Thoma & Althaus 2015). De meest westelijke (incidentele) broedlocatie buiten Nederland is Helgoland, waar in 1990 is gebroed (Köster & Renner 1990); tot 2010 zijn daarna zes broedgevallen vastgesteld op meer oostelijk gelegen locaties in Duitsland (cf Koschkar & Dierschke 2014, Thoma & Althaus 2015). In 1991 vond het enige broedgeval voor Noorwegen plaats op het eiland Jomfruland in het Skagerak (cf Thoma & Althaus 2015). In 2003 vond een succesvol broedgeval plaats op het Deense eiland Bornholm, ten zuiden van het Zweedse vasteland (cf Ebels 2003). In 2015 werd voor het eerst gebroed in Zwitserland (Maumery & Schneider 2018, cf Müller 2018). Voor een recent overzicht van het voorkomen als broedvogel in Noord- en Oost-Europa en het voorkomen als schaarse gast en dwaalgast elders in Europa, zie Thoma & Althaus (2015) en Maumery & Schneider (2018). In Nederland wordt de soort vanwege de toename van het aantal gevallen vanaf 1 januari 2015 niet meer beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA).

Het broedgeval in 2018 betrof het tweede gedocumenteerde broedgeval van Grauwe Fitis voor Schiermonnikoog en voor Nederland; beide broedgevallen vertegenwoordigen de meest westelijke tot nu toe. Waarschijnlijk bevond het nest van 2018 zich 100-150 m westelijker dan het nest van 2003 maar de exacte nestlocatie in beide jaren is niet bekend.

Het is goed denkbaar – of zelfs waarschijnlijk (zie hieronder) – dat er de afgelopen jaren meer broedgevallen of -pogingen op Schiermonnikoog zijn geweest. In 2014, 2015 en 2017 werden in het late voorjaar of zelfs tot in de zomer zingende Grauwe Fitis vastgesteld in de nabijheid van de plekken waar in 2003 en 2018 is gebroed: 8-26 juni 2014 (maximum van twee vogels) langs het

Kronkelpad; 17 juni tot 16 juli 2015 in het bos ten oosten van het Jacobspad; en 10-25 juni 2017 in het dorp (Langestreek) (www.dutchavifauna.nl, www.waarneming.nl; Mooser & van Loon 2017). Op 16 juli 2015 zagen Joop van Ardenne en Marijke Vaneker (via app-groep Birding Schier, juli 2018) 'ten minste twee exemplaren die constant naar elkaar riepen en telkens met voedsel hetzelfde dichte bosje in gingen'. Dit was de laatste datum waarop de soort dat jaar is gemeld en er is geen documentatie met betrekking tot eventuele jongen.

Summary

GREENISH WARBLER BREEDING ON SCHIERMONNIKOOG IN MAY-AUGUST 2018 In May-August 2018, a pair of Greenish Warblers *Phylloscopus trochiloides* raised two (possibly three) young on Schiermonnikoog, Friesland, the Netherlands. The first bird (a singing male) was found on 29 May. On 22-24 July, at least two young and two parents were seen (begging and feeding). The last sighting was on 14 August. The young birds had a shorter, more metallic call than the well-known disyllabic call of adults and autumn migrants. The breeding area consisted of a semi-open area (caused by storm damage in 2013) in mixed forest (53°29'13"N, 6°09'49"E). This was the second breeding record for the Netherlands; the first was on the same island but c 700 m to the south (in the village) in 2003. These two breeding records are the westernmost for the species. Singing birds were also present on Schiermonnikoog in June 2014, June-July 2015 and June 2017, with breeding suspected in 2015. The regular breeding range (*P. t. viridanus*) is from Poland, Sweden and Finland east to eastern Siberia and south to Afghanistan and Kashmir, India, and has expanded westward in the 19-20th century, with occasional breeding in Denmark, Germany, (south-eastern) Norway and Switzerland.

Verwijzingen

- Alström, P & Olsson, U 1989. Die Unterscheidung von Wander- *Phylloscopus borealis* und Grünlaubsänger *P. trochiloides*. *Limicola* 3: 269-279.
- Cramp, S (editor) 1992. The birds of the Western Palearctic 6. Oxford.
- van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. London.
- Ebels, E B 2003. Broedgeval van Grauwe Fitit op Schiermonnikoog in mei-juli 2003. *Dutch Birding* 25: 304-311.
- Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M (editors) 1991. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 12/II. Wiesbaden.
- Koschkar, S & Dierschke, J 2014. 'Go West...': der Grünlaubsänger *Phylloscopus trochiloides* in Deutschland. *Seltene Vogel in Deutschland* 2013: 50-59.
- Köster, R & Renner, M 1990. Erste erfolgreiche Brut des Grünlaubsängers *Phylloscopus trochiloides* in Deutschland. *Limicola* 4: 307-308.
- Maumary, L & Schneider, F 2018. Première preuve de nidification du Pouillot verdâtre *Phylloscopus trochiloides* en Suisse. *Nos Oiseaux* 65: 35-52.
- Mooser, R & van Loon, A J 2017. Vogels van Schiermonnikoog – aanvulling 1.0, december 2017. Amsterdam. Website: www.vogelringschier.nl/avifauna.html.
- Müller, C 2018. Seltene und bemerkenswerte Brutvögel 2017 in der Schweiz. *Ornithol Beob* 115: 339-352.
- Shirihai, H & Svensson, L 2018. Handbook of Western Palearctic birds 1 – Passerines: larks to *Phylloscopus* warblers. London.
- Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Fourth edition. Stockholm.
- van der Vliet, R E, Kennerley, P R & Small, B J 2001. Identification of Two-barred, Greenish, Bright-green and Arctic Warblers. *Dutch Birding* 23: 175-191.
- Thoma, M & Althaus, S 2015. Erstnachweis des Grünlaubsängers *Phylloscopus trochiloides* in der Schweiz und sein Status in Europa. *Ornithol Beob* 112: 283-306.

Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wxs.nl)

'Brown' Temminck's Lark in Western Sahara, Morocco, in March 2018

On 30 March 2018, Bert de Bruin, Enno Ebels, Eric Koops and Lodi Nauta were birding along the Dakhla-Aousserd (Awserd) road, Oued Ad-Deheb, Western Sahara, Morocco. Temminck's Lark *Eremophila bilopha* is regular here and we noted several along the road. At c 12:30, we observed and photographed a 'washed out' Temminck's foraging on the road side c 100 km west of Aousserd (plate 129-130). It was clearly a Temminck's based on size, shape and head pattern. However, its overall coloration was much paler

and more yellowish-brown than other individuals, and the normally black parts of the head and breast were pale brown (with the breast patch almost invisible). Hein van Grouw (in litt) commented that the bird showed the mutation 'Brown' (cf van Grouw 2006, 2013, Mahabal et al 2016), in which normally black parts are (dark) brown, due to incomplete oxidation of the eumelanin in the feathers. Because incompletely oxidised eumelanin is strongly affected by sunlight, colours fade quickly, especially in desert areas with strong sunlight and little cover. In all bird species, the mutation 'Brown' is sex-linked (ie, present on the Z chromosome) and recessive, such that the

129-130 Temminck's Lark / Temmincks Strandleeuwerik *Eremophila bilopha*, c 100 km west of Aousserd, Western Sahara, Morocco, 30 March 2018 (Enno B Ebels). Bird with mutation 'Brown'.

phenotype is more likely to be displayed by females, which have a Z chromosome and a W chromosome (cf van Grouw 2006, 2013) (the W chromosome does not contain the gene with the 'Brown' allele/mutation). Males have two Z chromosomes, and can therefore carry the mutation without showing it (zZ). In nature, 'Brown' males (zz) are rare because they need to have inherited the mutation from both the father (either Zz or zz) and a 'Brown' mother (wz), which is unlikely when the mutation is uncommon. To my knowledge, no previous records of mutation 'Brown' in Temminck's have been published. However, 'Brown' is the most common inherited

colour mutation in birds, so this record is probably not unique (Hein van Grouw in litt; cf www.magornitho.org/2014/10/leucistic-birds-morocco).

References

- van Grouw, H 2006. Not every white bird is an albino: sense and nonsense about colour aberrations in birds. *Dutch Birding* 28: 79-89.
- van Grouw, H 2013. What colour is that bird? The causes and recognition of common colour aberrations in birds. *Br Birds* 106: 17-29.
- Mahabal, A, van Grouw, H, Murlidhar Sharma, R & Thaku, S 2016. How common is albinism really? Colour aberrations in Indian birds reviewed. *Dutch Birding* 38: 301-309.

Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Netherlands (ebels@wxs.nl)

Birds of Kazakhstan: new and interesting data, part 9

After eight previous editions of 'Birds of Kazakhstan: new and interesting data' (Wassink & Oreeel 2008, Wassink 2009-10, 2013-14, 2015ab, 2016, 2018) and a publication documenting four new species for Kazakhstan (Wassink et al 2011), another selection of new data for Kazakhstan is presented here. This includes the first record of Amur Wagtail *Motacilla leucopsis*, the third Long-billed Dowitcher *Limnodromus scolopaceus*, the third and fifth record of Black-legged Kittiwake *Rissa tridactyla*, the first Wallcreepers *Tichodroma muraria* in western and north-eastern Kazakhstan, the first and second Pallas's Leaf Warbler *Phylloscopus proregulus* in western Kazakhstan and the second Isabelline Shrike *Lanius isabellinus* in the Caspian region. Additionally, the status of Red-necked Stint *Calidris ruficollis* and Mediterranean Gull *Larus melanocephalus* is reviewed.

Demoiselle Crane *Grus virgo*

On 17 January 2018, one was photographed at Kenes in the Zhualinskaya valley, South Kazakhstan province (Nukusbekov 2018). This is the third winter record for Kazakhstan.

White Stork *Ciconia ciconia*

On 19 November 2018, seven adults were photographed at Nalibay in the Syrdarya floodplains, South Kazakhstan province (Isabekov 2018). This is the third winter record for Kazakhstan.

Glossy Ibis *Plegadis falcinellus*

On 30 December 2018, two were found at Karakol lake, Mangghystau province (Nukusbekov 2018). This is the first winter record for Kazakhstan.

Red-necked Stint *Calidris ruficollis*

The 12 records (totalling 16 birds) (Wassink 2015b, Koshkin 2006, 2018) of this species in Kazakhstan were carefully reviewed, using current standards of record documentation.

The first record, a bird collected in August 1958, kept in the collection of the Zoological Museum of Moscow State University, Russia (Sudilovskaya 1978), was re-identified as Little Stint *C minuta* (Pavel Tomkovich in litt). Of the other six collected birds, the skins of two are lost and four, kept in the collection of the Zoological Institute of Almaty (Kovshar & Kuzmina 1984), are in a state not allowing identification. Two photographed adult birds (Koshkin 2006, 2018) could also be re-identified as Little Stints, while the description of one bird lacks essential details and five lack any documentation.

Therefore, the only remaining record is that of a first calendar-year photographed at Sorbulak lake, Almaty province, on 23 September 2012 (Wassink 2013).

Long-billed Dowitcher *Limnodromus scolopaceus*

On 7 October 2018, a first calendar-year was photographed at the Sorbulak lake system, Almaty province (Isabekov 2018). This is the third record for Kazakhstan.

Black-winged Pratincole *Glareola nordmanni*

In 2018, 10 pairs bred at Nurly lake in the Karatau foothills, South Kazakhstan province (Isabekov 2018). This location lies 230 km south of the Chu valley in the Betpak-Dala desert, the southernmost breeding location known so far (Martin et al 2018).

Black-legged Kittiwake *Rissa tridactyla*

On 16-23 May 2013, two second calendar-years were found at the northern Caspian Sea, c 90 km north-west of Buzachi peninsula (Kondratenko 2015). On 26 April 2018, a third calendar-year was photographed on board a ship in the northern Caspian Sea, 70 km west of Buzachi peninsula (Karpov 2018). These are chronologically the third and fifth records (totaling eight birds) for Kazakhstan.

Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*

The status in Kazakhstan has been changed from vagrant to very rare passage migrant, based on new records including those made during surveys at the Caspian Sea in 2015 and 2018 (Gladkov & Zaletaev 1956, Wassink 2015b, Karpov 2018). Mediterranean Gull now breeds at the Baku Archipelago in Azerbaijan (Burger et al 2018), c 200 km away from Kazakh Caspian territorial waters. The increase in records in the Iranian part of the Caspian Sea has led to the decision of the Iranian bird records committee not to consider this species as a rarity any longer (Khalaghizadeh et al 2011).

Relict Gull *Larus relictus*

An adult was photographed at Tuz lake, Pavlodar province, on 12 July 2012 (Reznichenko 2012). This bird most likely dispersed from the colony at Aksor lake, 210 km to the north-west.

Ring-billed Gull *Larus delawarensis*

On 24 November 2018, the adult returned to Aqtau at the eastern Caspian coast, Mangghystau province, for the fourth consecutive winter (Yasko 2015-18).

Heuglin's Gull *Larus heuglini*

Both in spring and autumn 2018, birds were photographed in the Irtysh valley, respectively at Semey (Feldman 2017) and Öskemen (Kim 2018, Kolesnikov 2018), East Kazakhstan province. This indicates that this species occurs much more easterly than previously assumed (Wassink 2015b).

Daurian Shrike *Lanius isabellinus*

On 28 September 2018, a first calendar-year bird

(erroneously identified as Turkestan Shrike *L. phoenicuroides*) was photographed at the eastern Caspian coast at Aqtau, Mangghystau province (Yasko 2018). This is the second record for the Caspian region.

Pallas's Leaf Warbler *Phylloscopus proregulus*

On 14 and 22 October 2018, single birds were photographed, respectively on board a ship at the north-eastern Caspian Sea and at Batpakkol lake, Qostanay province (Kovalenko 2018). These are the first records in western Kazakhstan. In the eastern half of Kazakhstan, it is a regular passage migrant in autumn and, with only two records, only occasional in spring (Wassink 2015b).

Wallcreeper *Tichodroma muraria*

On 25 April 2018, one was photographed at Aqtau on the eastern Caspian coast, Mangghystau province (Kovalenko 2018). On 26 October 2018, one was photographed at Kamenka, East Kazakhstan province (Grishenkov 2018). These are the first records for these provinces. Given the breeding range, it seems likely that the birds originated from, respectively, the Kopet Dag in Turkmenistan and the Altai in Mongolia.

Song Thrush *Turdus philomelos*

Singing birds were found in Ili-Alatau National Park, Almaty province, on 1 June 1999 (Pitt 1999) and 12 May and 7 June 2018 (Fedorenko 2018). These records indicate that this species breeds in south-eastern Kazakhstan. Previously, it was only known to breed in the Altai (Dolgushin 1970, Berezovikov 1981, 1989, Scherbakov 2010), East Kazakhstan province (including its foothills) (Silan 2013), Borovoye lakes, Aqmola province (Kovshar 1996), and Bayanaul National Park, Pavlodar province (Reznichenko 2013), all in the northern half of Kazakhstan.

Western Black Redstart *Phoenicurus ochruros gibraltariensis*

On 28 January 2018, a female-type was photographed at Chardara lake, South Kazakhstan province (Nukusbekov 2018). This is the second winter record outside the eastern Caspian coast, where it is a regular winterer (Wassink 2015b). The expansion of the breeding range in Russia (Wassink 2011) and even into northern Kazakhstan (Wassink 2018a) can probably explain a record of an adult male as far east as at Tiemenguan, Xinjiang province, China, on 4-5 January 2014 (Black Lark 2014).

Dunnock *Prunella modularis*

On 9 March 2018, one was photographed at Taldykurgan, Almaty province (Belyaev 2018). This is the second record in south-eastern Kazakhstan.

East Siberian Wagtail *Motacilla ocularis*

On 30 September 2012, a first calendar-year was photographed and videoed at Kyzylkol lake, South Kazakhstan province (Petter Haldén in litt; Wassink 2018b). Although the species is recorded annually in spring, there are only three autumn records (Wassink 2015b, 2018).

Amur Wagtail *Motacilla leucopsis*

On 21 May 2018, a male was photographed at Kolshengel, Almaty province (Ashby 2018, Ławicki & van den Berg 2018). This is a new species for Kazakhstan.

Yellow-breasted Bunting *Emberiza aureola*

On 6 June 2018, an adult male returned to the Chingistay region in Katon-Karagay National Park in the southern Altai, East Kazakhstan province, for the third consecutive year (Vorobyov 2016-18, Wassink 2016). There are now only seven post-2000 records of this rapidly declining species, once a common breeding and passage migrant in northern and eastern parts of Kazakhstan.

Acknowledgements

I am grateful to Nils van Duivendijk, Petter Haldén, Justin Jansen, Peter Kennerley, Vincent van der Spek, Jürgen Steudtner, Pavel Tomkovich (Zoological Museum of Moscow State University, Russia) and Machiel Valkenburg for the various ways in which they contributed to the publication of this note.

References

Ashby, S 2018. Amur Wagtail. Website: www.birds.kz.
 Belyaev, A I 2018. Dunnock. Website: www.birds.kz.
 Berezovikov, N N 1981. [Breeding of Redwing and Song Thrush in the southern Altai.] *Ornithology* 16: 152-153. [In Russian.]
 Berezovikov, N N 1989. [Birds of the Markakol depression. Almaty.] [In Russian.]
 Black Lark 2014. Western Black Redstart. Website: www.xinjiang.birds.watch.
 Burger, J, Gochfeld, M & Garcia, E F J 2018. Mediterranean Gull (*Larus melanocephalus*). In: del Hoyo, J, Elliott, A, Sargatal, J, Christie, D A & de Juana, E (editors), *Handbook of the birds of the world Alive*, Barcelona. Website: www.hbw.com/node/54000.
 Dolgushin, I A 1970. [Birds of Kazakhstan 3. Almaty.] [In Russian.]
 Fedorenko, V A 2018. Song Thrush. Website: www.xeno-canto.org/422907, www.xeno-canto.org/422909.

Feldman, A S 2017. Heuglin's Gull. Website: www.birds.kz.
 Gladkov N A & Zaletaev V C 1956. [On the bird fauna of Manghyslak and Mangghystau islands.] *Proc Biol Inst Turkmen SSR* 4: 120-164. [In Russian.]
 Grishenkov, V 2018. Wallcreeper. Website: www.birds.kz.
 Isabekov, A 2018. Black-winged Pratincole, Long-billed Dowitcher, White Stork. Website: www.birds.kz.
 Karpov, F 2018. Black-legged Kittiwake, Mediterranean Gull. Website: www.birds.kz.
 Khaleghizadeh, A, Scott, D A, Tohidifar, M, Babak Musavi, S, Ghasemi, M, Sehhatiasabet, M E, Ashoori, A, Khani, A, Bakhtari, P, Amini, H, Roselaar, C, Ayé, R, Ullman, M, Nezami, B & Eskandari, F 2011. Rare birds in Iran in 1980-2010. *Podoces* 6: 1-48.
 Kim, N 2018. Heuglin's Gull. Website: www.birds.kz.
 Kolesnikov, V 2018. Heuglin's Gull. Website: www.birds.kz.
 Kondratenko, G 2015. [New records of Black-legged Kittiwake at the northern Caspian Sea.] *Proc 14th Intern Ornithol Conf Northern Eurasia* 1: 249-250. [In Russian.]
 Koshkin, A V 2006, 2018. Red-necked Stint. Website: www.birds.kz.
 Kovalenko, A V 2018. Pallas's Leaf Warbler, Wallcreeper. Website: www.birds.kz.
 Kovshar, A F 1996. [Note on the birds of the Koksetau forests.] *Russian J Ornithol* 5: 35-40. [In Russian.]
 Kovshar, A F & Kuzmina, M A 1984. [Catalogue of the ornithological collection of the Zoological Institute of Kazakhstan.] Almaty. [In Russian.]
 Ławicki, Ł & van den Berg, A B 2018. WP reports: June to late July 2018. *Dutch Birding* 40: 252-268.
 Martin, T E, Dubos, J, Riviére, T, Loubon, M, Fleureau, J, Martineau, A, Guillemain, M & Nivet-Mazerolles, V 2018. Bird records from arid and semi-arid areas in southern Kazakhstan, 2009-2017. *Sandgrouse* 40: 53-74.
 Nukusbekov, M 2018. Demoiselle Crane, Glossy Ibis, Western Black Redstart. Website: www.birds.kz.
 Pitt, M J 1999. Song Thrush. Website: www.ebird.org.
 Reznichenko, S M 2012. Relict Gull. Website: www.birds.kz.
 Reznichenko, S M 2013. Song Thrush. Website: www.birds.kz.
 Scherbakov, B V 2010. [Breeding Song Thrush *Turdus philomelos* in mountain taiga of the western Altai.] *Russian J Ornithol* 19, Express issue 569: 816-819. [In Russian.]
 Silan, S 2013. Song Thrush. Website: www.birds.kz.
 Sudilovskaya, A M 1978. [Interesting findings in the Ornithological Department of the Zoological Museum of Moscow State University.] *Birds and reptiles: research on fauna of the Soviet Union*: 178-187. Moscow. [In Russian.]
 Vorobyov, V M 2016-18. Yellow-breasted Bunting. Website: www.birds.kz.
 Wassink, A 2009, 2010, 2013, 2014, 2015a, 2016, 2018a. Birds of Kazakhstan: new and interesting data, part 2; part 3; part 4; part 5; part 6; part 7; part 8.

- Dutch Birding 31: 101-110; 32: 128-130; 35: 30-34; 36: 114-120; 37: 28-32; 38: 388-392; 40: 32-35.
- Wassink, A 2011. Occurrence of Western Black Redstart *Phoenicurus ochruros gibraltariensis* in Kazakhstan, in relation to its recent eastwards expansion in Russia. Sandgrouse 33: 109-111.
- Wassink, A 2015b. The new birds of Kazakhstan. De Cocksdorp.
- Wassink, A 2018b. East Siberian Wagtail. Website: www.birdsofkazakhstan.info.
- Wassink, A & Oreel, G J 2008. Birds of Kazakhstan: new and interesting data. Dutch Birding 30: 93-100.
- Wassink, A, Ahmed, R, Busuttill, S & Salemgareev, A 2011. Oriental Plover, Franklin's Gull, Syrian Woodpecker and Masked Shrike new to Kazakhstan. Dutch Birding 33: 239-244.
- Yasko, A 2015-18. Ring-billed Gull. Website: www.birds.kz.
- Yasko, A 2018. Turkestan Shrike. Website: www.birds.kz.

Arend Wassink, Joan Hodshonstraat 6, 1795 AK De Cocksdorp, Texel, Netherlands
(arendwassink@kpnmail.nl)

Trends in systematics

New insights in taxonomy of wheatears

With their conspicuous coloration and behaviour, wheatears *Oenanthe* are popular among birders. Interestingly, to date, they continue to puzzle taxonomists because it turns out that similarities in appearance poorly predict phylogenetic relationships. Evolutionary biologists have started taking an interest in the processes driving the evolution of plumage and other parts of the phenotypes such as migration behaviour in this extraordinary group of songbirds.

Wheatears are part of the open-habitat chats, a clade within Saxicolinae (Aves, Muscicapidae) that constitutes one of the most conspicuous passerine groups of Africa and Eurasia adapted to arid and semi-arid habitats. The genera *Campicoloides*, *Emarginata*, *Pinarochroa*, *Myrmecocichla* and *Thamnolaea* of the open-habitat chats are restricted to sub-Saharan Africa and might be unfamiliar to most European birders. Wheatears of the genus *Oenanthe*, however, comprise the clade's well-known representatives in Eurasia. While the open-habitat chats as a whole originated in sub-Saharan Africa, the Middle East might have been an important centre of diversification for *Oenanthe* (Alaekakhki et al 2015).

The first complete molecular phylogenetic study of open-habitat chats revealed a number of surprises (Aliabadian et al 2012): species traditionally assigned to other genera were found nested within *Oenanthe*. Consequently, a broader definition is nowadays usually applied to *Oenanthe*. The genus

now includes one species formerly classified as *Myrmecocichla*, and five species formerly classified as *Cercomela* (del Hoyo & Collar 2016, Gill & Donsker 2019). Prominent among the latter is Blackstart *O melanura* (formerly *Cercomela melanura*), a species many European birders are familiar with from their travels in the Middle East. Blackstart appears closely related to a clade consisting among others of Eastern Mourning Wheatear *O lugens* and Finsch's Wheatear *O finschii*. Indeed, it may be hard to believe that these two conspicuously black-and-white coloured species are closer related to the predominantly dull greyish Blackstart than to, eg, the similarly black-and-white coloured Pied Wheatear *O pleschanka*! Exactly this unexpected pattern of closer relationships between highly dissimilar species than between look-alikes appears to have fooled taxonomists over decades.

In summary, morphology – especially plumage features – seems to be a poor predictor of phylogenetic relationships in wheatears. Instead, parallel evolution of plumage characteristics (and also of ecology) seems prevalent.

Mourning Wheatear complex

A similar outcome was obtained at a lower phylogenetic scale when Schweizer & Shirihai (2013) inferred the molecular phylogenetics of the *Oenanthe lugens* complex, the mourning wheatears (cf Boon 2004), chiefly based on analyses of mitochondrial DNA (mtDNA). Based on morphological similarities, nine taxa were traditionally included in this complex, divided into three groups

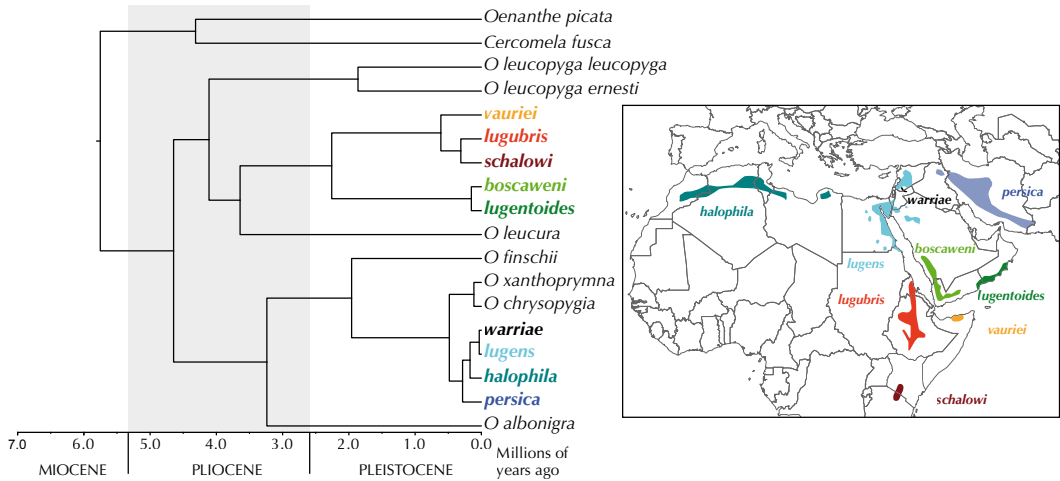

FIGURE 1 Time-calibrated species tree showing phylogenetic relationships of nine wheatear *Oenanthe* taxa (shown in different colors) traditionally included in *Oenanthe lugens* complex (left) and their breeding ranges (right). Modified from Schweizer & Shirihai (2013).

(Tye 1989, Shirihai et al 2011): **1** the *lugens* group of North Africa and the Middle East (including *O lugens*, *O halophila*, *O persica* and *O warriai*); **2** the *lugentoides* group of the southern Arabian Peninsula (including *O lugentoides* and *O boscaweni*); and **3** the *lugubris* group of north-east Africa (including *O lugubris*, *O vauriei* and *O schalowi*) (figure 1). The results of Schweizer & Shirihai (2013) revealed the *lugentoides* and *lugubris* groups to be sister clades. Meanwhile, the *lugens* group was found at a different position in the phylogenetic tree: it turned out to be closely related to Finsch's Wheatear and, surprisingly, to the rather dissimilar Kurdish Wheatear *O xanthopyrma* and Persian Wheatear *O chrysopygia*. Consequently, to avoid a polyphyletic taxon, Mourning Wheatear had to be split into at least three different species (Schweizer & Shirihai 2013): **1** Abyssinian Wheatear *O lugubris* (including *O l vauriei* and *O l schalowi*), **2** Arabian Wheatear *O lugentoides* (including *O l boscaweni*) and **3** Mourning Wheatear *O lugens* (including *O l lugens*, *O l halophila*, *O l persica* and *O l warriai*). Isenmann & Thévenot (2018), Shirihai & Svensson (2018). The 'Dutch Birding Western Palearctic list' (cf Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna 2019) additionally split *halophila* as the monotypic Maghreb (or Western Mourning) Wheatear *O halophila* (apart from Eastern Mourning Wheatear *O lugens*, including *lugens*, *persica* and *warriai*), not at least because of its strong sexual dimorphism, which is absent in *lugens*, *persica* and

warriai. However, this treatment turns Eastern Mourning Wheatear into a paraphyletic assemblage in its mtDNA, because *halophila* is nested within it (see figure 1). Shirihai & Svensson (2018) additionally split the uniformly blackish-bodied *warriai* from *O lugens* as the monotypic Basalt Wheatear *O warriai*, despite the two sharing mtDNA haplotypes. But mtDNA data have to be cautiously interpreted not only in a taxonomic but also in a phylogenetic context.

Gene trees versus species trees

The above example from the *O lugens* complex illustrates how, on the one hand, mtDNA data can provide insights into the species' history not reflected in plumage coloration while, on the other hand, mtDNA may not be any different among taxa that are highly distinct in their phenotype. This observation may at first look intriguing or even contradictory, however, from a biological point of view it is to be expected. Single regions of the genome, such as mtDNA, do not necessarily reflect the actual sequence in which species branched from each other in their phylogeny, the so-called 'true' species tree.

Due to a number of stochastic processes prevalent in the evolution of populations and species, evolutionary histories can and often do differ vastly among different regions of the genome, the entirety of the genetic material of an organism. In phylogenetic reconstructions, this diversity in evolutionary history means that the sequence of

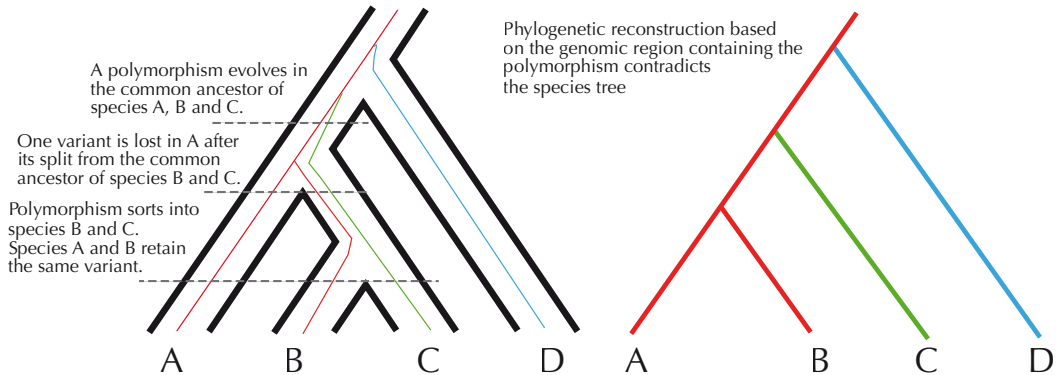

FIGURE 2 Lineage sorting of a genetic marker coding for a polymorphism. Random processes can lead to the retention of different variants in closest related species. A phylogenetic tree based on the genetic marker coding the polymorphism can then contradict the species tree.

branching patterns among species can differ vastly from one genome region to the next. To reconstruct a well-founded species tree, a high number of genetic markers is required: the more independently evolving genetic markers are implemented in a phylogenetic reconstruction, the higher is the chance that the resulting phylogenetic tree corresponds to the 'true' species tree. This endeavour is increasingly feasible thanks to big advances in DNA sequencing technologies. Although even phylogenetic reconstructions based on genome-wide evidence are not guaranteed to resolve the species tree (eg, Suh et al 2015), they are less likely to be misled by evolutionary histories specific to single genomic regions. Hence, to corroborate the results of Schweizer & Shirihi (2013) for the *lugens* complex and of Aliabadian et al (2012) for the entire genus, the analysis of many independently evolving genetic markers is required.

Two evolutionary processes are particularly important in causing conflicting evolutionary histories among different regions of the genome. The first process is related to the retention of polymorphism that was found in the common ancestors of today's species and is usually referred to as incomplete lineage sorting. An ancestral species may have displayed, for instance, a polymorphism in plumage coloration. Following the split of the ancestral species into several daughter species, this colour polymorphism may first have been retained, but one of the variants may then have been lost over the course of evolution. For instance, as illustrated in figure 2, the red-green polymorphism in the ancestor of A, B and C has been fixed to red in A and B and to green in C. Which of the variants is lost may be a matter of chance, and the most

closely related species may by chance retain a different coloration. Thus, despite being closest relatives, B and C in figure 2 look more dissimilar than the more distantly related species A and B.

The second process, which is more intuitive to understand, is introgression following hybridization between different evolutionary lineages. Introgression describes the process of the incorporation of genetic variants from one evolutionary lineage or species into the genome of another species (Rheindt & Edwards 2011). Thus, while in the most simple case most of the genome may trace the actual sequence of branching patterns between species, regions of the genome that have experienced introgression will reflect a different history. In cases where introgression occurred between species that are not each other's closest relatives, phylogenetic analyses of introgressed genomic regions will suggest a sister-species relationship that contradicts the species tree.

Oenanthe hispanica-melanoleuca-cypriaca-pleschanka complex

Introgression has for a long time been thought to have affected the evolutionary history of one group of wheatears, the *Oenanthe hispanica-melanoleuca-cypriaca-pleschanka* complex. This complex includes taxa that are characterized by mosaics of plumage characteristics found throughout the genus: **1** Cyprus Wheatear *O. cypriaca*, endemic to Cyprus; **2** Pied Wheatear *O. pleschanka*, breeding from the western shores of the Black Sea over the Caucasus, north-eastern Iran, northern Afghanistan to the north-western Himalayas and over Central Asia to northern China; **3** Western Black-eared Wheatear *O. hispanica*, breeding in the western

Mediterranean area; and **4** Eastern Black-eared Wheatear *O melanoleuca*, breeding from southern Italy and the Balkans eastwards over Asia Minor and the Middle East to western Iran (Panov 2005, Clement & Rose 2015).

The four taxa are very similar in size and structure (Kaboli et al 2007, Alaei Kakhki et al 2018) but males differ in discrete patterns of coloration: *cyprica* and *pleschanka* sport blackish on mantle and neck-sides, areas that are whitish in *hispanica* and *melanoleuca*. The throat is consistently blackish in *cyprica*, whereas *hispanica* and *melanoleuca* are dimorphic with either a black ('stapazina') or a pale ('aurita') throat. A rare white-throated morph occurs also in *pleschanka* ('vittata'). The taxon *cyprica* was long treated as a subspecies of *O pleschanka*, but has been split due to a divergent, insect-like song (Sluys & van den Berg 1982), slight differences in plumage including reduced sexual dimorphism (Small 1994, Flint 1995), and slight morphometric differentiation (Kaboli et al 2007, Förschler et al 2010). Moreover, there is evidence that *cyprica* would not interbreed with the other species due to so-called prezygotic isolation: in a behavioral experiment, *cyprica* reacted significantly stronger towards conspecific song and dummy models than to ones of the other taxa (Randler et al 2012). For 20 years, the Dutch avifaunal list, which applies a phylogenetic species concept, has treated the remaining two taxa, *hispanica* and *melanoleuca*, as separate species, Western Black-eared Wheatear *O hispanica* and Eastern Black-eared Wheatear *O melanoleuca* (Sangster et al 1999). Other influential lists and monographs, however, continue treating them as conspecific subspecies (eg, Clement & Rose 2015, del Hoyo & Collar 2016, Shirihaï & Svensson 2018, Gill & Donsker 2019), mainly because birds in putative contact zones on the Balkan and Apennine Peninsula are said to show intermediate characters (Glutz von Blotzheim & Bauer 1988), and because *hispanica* and *melanoleuca* are hard to identify except in male plumage (Ullman 2003, Shirihaï & Svensson 2018).

Both these taxonomic treatments were challenged by the first genetic studies of the complex. Surprisingly, *cyprica*, *pleschanka* and *melanoleuca* are indistinguishable based on mtDNA, whereas *hispanica* displays highly distinct mtDNA lineages and is therefore the sister group to the other three taxa (Aliabadian et al 2012, Randler et al 2012). A more extensive sampling of all taxa confirmed this finding, and further dated the separation of the mtDNA lineage of *hispanica* from the common ancestor of the other species to around

1.7 million years before present (Alaei Kakhki et al 2018).

Two scenarios could explain the discrepancy between the current taxonomy and the phylogenetic relationships based on mtDNA: **1** *hispanica* is indeed a distinct lineage, and the lack of consistent mtDNA differentiation between *cyprica*, *melanoleuca* and *pleschanka* is the result of their recent common origin. This would imply that *hispanica* and *melanoleuca* are not each other's closest relatives and should be considered separate species; and **2** *hispanica* and *melanoleuca* are sister taxa after all, and the sharing of mtDNA lineages between *cyprica*, *melanoleuca* and *pleschanka* is the result of introgression among these taxa. Introgression might indeed play an important role in the complex, since *melanoleuca* and *pleschanka* appear to hybridize freely in the Alborz mountains in northern Iran, in the Caucasus region, and along the western shores of the Black Sea around the border between Romania and Bulgaria (Haffer 1977, Panov 2005).

To distinguish between these two scenarios, Schweizer et al (2019) analyzed c 20 000 variable DNA positions (so-called single nucleotide polymorphisms, SNPs) spread throughout the genomes of all four taxa and of individuals from the Iranian hybrid zone. The reconstructed species tree revealed several surprises. The species' relationships were discordant both with mitochondrial divergence and with traditional taxonomy. In line with the mtDNA relationships, the species tree revealed *hispanica* as the sister group to the other taxa (figure 3). *Pleschanka* branched off next, and *melanoleuca* and *cyprica* were found to be each other's closest relatives. Hence, *hispanica* and *melanoleuca*, traditionally treated as conspecifics, are clearly not sister taxa, and neither are look-alikes *cyprica* and *pleschanka*.

But what role does introgression play? Not surprisingly, the highest amount of introgression was found between the two hybridizing taxa, *melanoleuca* and *pleschanka*, with about 14–19% of their genome exchanged since the split of *melanoleuca* from *cyprica*. Gene flow seems to have primarily occurred from *pleschanka* into *melanoleuca*. However, introgression may also have occurred among other taxa, such as *hispanica* and *melanoleuca*, but the evidence for this remains ambiguous. Given the amount of genetic exchange among *melanoleuca* and *pleschanka*, introgression may indeed have played an important role in the parallel evolution of plumage coloration, leading to the discordance between phylogenetic relationships and plumage similarity. Furthermore, the lack of

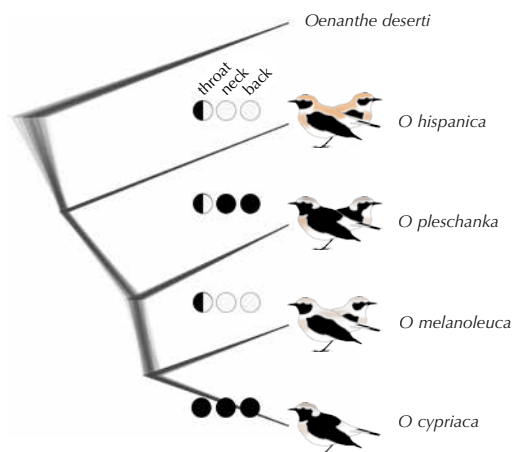

FIGURE 3 Species tree showing the phylogenetic relationships of the taxa in the *Oenanthe hispanica-melano-leuca-cypriaca-pleschanka* complex. Modified from Schweizer et al (2019). Desert Wheatear *O. deserti* was used as outgroup for the species tree reconstructions. The outgroup 'roots' the tree, a prerequisite for inferring the sequence of branching events in the 'ingroup'.

mtDNA differentiation among *cypriaca*, *melano-leuca* and *pleschanka* is more likely a result of introgression than of a recent common origin.

These results have clear implications for taxonomy. As shown by the unambiguously resolved species tree, the four taxa appear to have retained their integrity across most of their genomes – despite introgression. Because *hispanica* and *melano-leuca* are not each other's closest relatives, they can impossibly be maintained as subspecies when the remaining taxa are treated as full species. The question remains whether, in the presence of introgression, at least between *melano-leuca* and *pleschanka*, all four taxa are best considered conspecific, or whether all taxa are best treated as distinct full species. It is important to note here that despite hybridization, two taxa can be treated as species in an integrative taxonomic framework as long as gene flow is not excessive and restricted by various isolation mechanisms (Helbig et al 2002, Sangster 2018), as is the case among many hybridizing taxa that are traditionally considered distinct species (eg, Grant & Grant 1992, McCarthy 2006, Price 2008). Additionally, taking into account the evidence for prezygotic isolation of *O. cypriaca* (Randler et al 2012), the current evidence thus strongly suggests that the four taxa are best treated as four distinct species: Western Black-eared Wheatear *O. hispanica*, Pied Wheatear *O. pleschanka*, Eastern Black-eared

Wheatear *O. melano-leuca* and Cyprus Wheatear *O. cypriaca*.

Where to go with wheatear taxonomy from here? Besides the two wheatear species complexes discussed so far, additional groups within *Oenanthe* keep ornithologists fascinated, taxonomists puzzled, and evolutionary biologists busy. Particularly interesting is the Variable Wheatear *O. picata* complex. The three plumage forms found in this complex have either been treated as morphs, subspecies (*capistrata*, *opistholeuca* and *picata*), or even as species (summarized in Panov 2005). Since the three forms are found in geographically distinct regions and intermediates can be found among all of them (Panov 1992, 2005), their treatment as morphs is not warranted although they are currently treated as such in the major checklists (del Hoyo & Collar 2016, Gill & Donsker 2019). However, most recently, Shirihi & Svensson (2018) again proposed to tentatively treat them as separate species, arguing that this might be the best solution among all three models and their shortcomings. However, the evolutionary history of the Variable Wheatear complex awaits investigation with genome-wide data and it remains to be tested if it should not best be considered a swarm of phenotypically admixed populations.

Finally, while the prevalence of a mismatch between plumage similarity and phylogenetic relationships (ie, parallel evolution of plumage features) was revealed using genome-wide data at a lower phylogenetic scale among Western Black-eared, Pied, Eastern Black-eared and Cyprus Wheatears, whether this occurs at the level of the entire genus and of the entire clade of open-habitat chats still awaits confirmation with genomic data. Comparisons of genomes among species will potentially reveal and/or uncover additional taxonomic mysteries, and will furthermore help us understand the mechanism behind the evolution of similar plumage coloration in distantly related wheatears – similarities that have deceived taxonomists for a long time, because plumage features are an inadequate predictor of species' relationships throughout the genus.

References

- Alaei Kakhki, N, Aliabadian, M & Schweizer, M 2015. Out of Africa: biogeographic history of the open-habitat chats (Aves, Muscicapidae: Saxicolinae) across arid areas of the old world. *Zool Scripta* 45: 237-251.
- Alaei Kakhki, N, Aliabadian, M, Förschler, M I, Ghasempouri, S M, Kiabi, B H, Verde Arregoitia, L D & Schweizer, M 2018. Phylogeography of the *Oenanthe hispanica-pleschanka-cypriaca* complex

- (Aves, Muscicapidae: Saxicolinae): diversification history of open-habitat specialists based on climate niche models, genetic data, and morphometric data. *J Zool Syst Evol Res* 56: 408-427.
- Aliabadian, M, Kaboli, M, Förschler, M I, Nijman, V, Chamani, A, Tillier, A, Prodon, R, Pasquet, E, Ericson, P G P & Zuccon, D 2012. Convergent evolution of morphological and ecological traits in the open-habitat chat complex (Aves, Muscicapidae: Saxicolinae). *Mol Phylogenet Evol* 65: 35-45.
- Boon, L J R 2004. 'Mourning wheatears' illustrated. *Dutch Birding* 26: 223-226.
- Clement, P & Rose, C 2015. Robins and chats. London. Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna 2019. Dutch Birding bird names. Website: <https://tinyurl.com/y47bg236>.
- del Hoyo, J & Collar, N J 2016. HBW and BirdLife International illustrated checklist of the birds of the world 2: passerines. Barcelona.
- Flint, P 1995. Separation of Cyprus Pied Wheatear from Pied Wheatear. *Br Birds* 88: 230-241.
- Förschler, M I, Randler, C, Dierschke, J & Bairlein, F 2010. Morphometric diagnosability of Cyprus Wheatears *Oenanthe cyprica* and an unexpected occurrence on Helgoland Island. *Bird Study* 57: 396-400.
- Gill, F & Donsker, D (editors) 2019. IOC world bird list (version 9.1). Website: www.worldbirdnames.org.
- Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M (editors) 1988. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 11/I. Wiesbaden.
- Grant, P R & Grant, B R 1992. Hybridization of bird species. *Science* 256: 193-197.
- Haffer, J 1977. Secondary contact zones of birds in northern Iran. *Bonn Zool Monogr* 10: 1-64.
- Helbig, A J, Knox, A G, Parkin, D T, Sangster, G & Collinson, M 2002. Guidelines for assigning species rank. *Ibis* 144: 518-525.
- Isenmann, P & Thévenot, M 2018. Endémisme et différenciation taxonomique chez les oiseaux nicheurs terrestres en Afrique du Nord. *Alauda*: 117-152.
- Kaboli, M, Aliabadian, M, Guillaumet, A, Roselaar, C S & Prodon, R 2007. Ecomorphology of the wheatears (genus *Oenanthe*). *Ibis* 149: 792-805.
- McCarthy, E M 2006. Handbook of avian hybrids of the world. Oxford.
- Panov, E N 1992. Emergence of hybridogenous polymorphism in the *Oenanthe picata* complex. *Bull Br Ornithol Club, Suppl* 112A: 237-249.
- Panov, E N 2005. Wheatears of Palearctic. Ecology, behaviour and evolution of the genus *Oenanthe*. Sofia.
- Price, T 2008. Speciation in birds. Greenwood.
- Randler, C, Förschler, M I, Gonzalez, J, Aliabadian, M, Bairlein, F & Wink, M 2012. Phylogeography, pre-zygotic isolation and taxonomic status in the endemic Cyprus Wheatear *Oenanthe cyprica*. *J Ornithol* 153: 303-312.
- Rheindt, F E & Edwards, S V 2011. Genetic introgression: an integral but neglected component of speciation. *Auk* 128: 620-632.
- Sangster, G 2018. Integrative taxonomy of birds: the nature and delimitation of species. In: Tietze, D T (editor), Bird species. How they arise, modify and vanish, Cham, p 9-37.
- Sangster, G, Hazevoet, C J, van den Berg, A B, Roselaar, C S & Sluys, R 1999. Dutch avifaunal list: species concepts, taxonomic instability, and taxonomic changes in 1977-1998. *Ardea* 87: 139-166.
- Schweizer, M & Shirihi, H 2013. Phylogeny of the *Oenanthe lugens* complex (Aves, Muscicapidae: Saxicolinae): paraphyly of a morphologically cohesive group within a recent radiation of open-habitat chats. *Mol Phylogenet Evol* 69: 450-461.
- Schweizer, M, Warmuth, V, Alaei Kakhki, N, Aliabadian, M, Förschler, M, Shirihi, H, Suh, A & Burri, R 2019. Parallel plumage colour evolution and introgressive hybridization in wheatears. *J Evol Biol* 32: 100-110.
- Shirihi, H & Svensson, L 2018. Handbook of Western Palearctic birds 2 – Passerines: flycatchers to buntings. London.
- Shirihi, H, Kirwan, G M & Helbig, A J 2011. A new taxon in the Mourning Wheatear *Oenanthe lugens* complex. *Bull Br Ornithol Club* 131: 270-291.
- Sluys, R & van den Berg, M 1982. On the specific status of the Cyprus Pied Wheatear *Oenanthe cyprica*. *Ornis Scand* 13: 123-128.
- Small, B J 1994. Separation of Pied Wheatear and Cyprus Pied Wheatear. *Dutch Birding* 16: 177-185.
- Suh, A, Smeds, L & Ellegren, H 2015. The dynamics of incomplete lineage sorting across the ancient adaptive radiation of neoavian birds. *Plos Biol* 13 (8): e1002224.
- Tye, A 1989. Superspecies in the genus *Oenanthe* (Aves, Turdidae). *Bonn Zool Beitr* 40: 165-182.
- Ullman, M 2003. Separation of Western and Eastern Black-eared Wheatear. *Dutch Birding* 25: 77-97.

Manuel Schweizer, Naturhistorisches Museum der Burgergemeinde Bern, Bernastrasse 15, 3005 Bern, Switzerland (manuel.schweizer@nmbe.ch)

Reto Burri, Department of Population Ecology, Institute of Ecology and Evolution, Friedrich Schiller University Jena, Dornburger Straße 159, 07743 Jena, Germany (reto.burri@uni-jena.de)

WP reports

This review lists rare and interesting Western Palearctic birds reported mainly from **February to late March 2019**. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by a rarities committee. Observers are requested to submit their records to each country's rarities committee. Corrections are welcome and will be published.

GEESSE TO DUCKS The first **Barnacle Goose** *Branta leucopsis* for Israel at Agamon, Hula valley, from 26 November 2018 remained into February. The British Ornithologists' Union Records Committee (BOURC) has recently added **Richardson's Cackling Goose** *B hutchinsii hutchinsii* to the British list based on a third-calendar-year or older bird photographed in a flock of Pink-footed Geese *Anser brachyrhynchus* at Holkham Freshmarsh, Norfolk, England, on 6-23 February 1999. The (only) first **Pink-footed Goose** for Czechia was found near Branišovice, South Moravia, on 9-11 March. In January, more than 8000 **Lesser White-fronted Geese** *A erythropus* were counted in West Azerbaijan province, Iran. A female **Ruddy Duck** *Oxyura jamaicensis* photographed at Lagoa Branca, Flores, on 30 October 2009 and at Cabo da Praia, Terceira, the next day has recently been accepted as the first category A record for the Azores and the WP (Anuário Ornitológico 10: 3-66, 2018; cf Dutch Birding 39: 147, plate 224, 2017). On 1 March, 160 **White-headed Ducks** *O leucocephala* were counted at Sidi Bou Rhaba, Kénitra, where the species successfully raised young since 2009; it had been considered as extinct in Morocco for c 60 years prior to 2009. Heggøy et al showed that numbers of **Steller's Eider** *Polysticta stelleri* wintering along the northern coast of Varangerfjord, Norway, between December 2016 and April 2017 ranged from 477 to 1749, with a maximum in January (Orn Norv 42: 1-6, 2019). At Keflavík, Iceland, the long-staying male **American White-winged Scoter** *Melanitta deglandi deglandi* was still present in March, and another was found on Heimaey on 27 February. An adult male **Asian White-winged Scoter** *M d stejnegeri* was seen at Laholmsbukten, Skåne, Sweden, on 1-7 March. The males **Black Scoter** *M americana* off Rossbeigh, Kerry, Ireland, and Bamburgh, Northumberland, England, remained into February. The female **Bufflehead** *Bucephala albeola* at Fajã dos Cubres, São Jorge, from 26 December 2018 was still present on at least 16 February as the fifth for the Azores. A female photographed at Rabil lagoon, Boa Vista, on 22-24 January was the second for the Cape Verde Islands. In the Netherlands, at least six pairs of **Smew** *Mergellus albellus* were breeding at their traditional site in Friesland from April 2018 onwards (not 12 pairs; Sovon-nieuws 31 (4): 3-5, 2018, contra Dutch Birding 41: 51, 2019). The first **Tufted Duck** *Aythya fuligula* for Guadeloupe and the third for the Caribbean was a male at Barrage de Gaschet on 13 March. In Morocco, four **Blue-winged Teals** *Spatula discors* were reported in February-March;

a presumed hybrid **Northern Shoveler x Cinnamon Teal** *S clypeata x cyanoptera* was photographed at Dayet Srij, Merzouga, Tafilt, on 3 March. Recently, the BOURC accepted a male **Falcated Duck** *Mareca falcata* at Welney, Norfolk, in December 1986 as the first for Britain (in 1987-88, the same individual turned up at other sites in England). A male **American Wigeon** *M americana* at Biebrza marshes, Podlasie, from 28 February to 23 March was the seventh for Poland. In February, **American Black Ducks** *Anas rubripes* were reported on Faial and Terceira, Azores, and at Strontian, Highland, Scotland. A **Wood Duck** *Aix sponsa* photographed at Salé, Rharb, on 8 April 2018 has been accepted as the first for Morocco (Go-South Bull 16: 21-45, 2019).

FLAMINGOS TO NIGHTJARS An adult **Lesser Flamingo** *Phoeniconaias minor* was photographed in a flock of Greater Flamingos *Phoenicopterus roseus* at the mouth of Oued Souss, Morocco, on 2 January. In the Azores, the **Pied-billed Grebe** *Podilymbus podiceps* on São Jorge from December 2018 remained until at least 16 February and another three were seen on São Miguel on 26 January. The long-stayer at Loch of Spiggie, Shetland, Scotland, was still present in March. An **Oriental Turtle Dove** *Streptopelia orientalis* at Gullbrandstorp, Halland, Sweden, from December 2018 remained into mid-March. If accepted, one at Mezőberény, Békés, from 6 January to 3 February will be the fourth for Hungary. The 11th for Denmark at Faxe, Sjælland, on 5-11 January was probably the same individual as the one 22 km to the west at Næstved on 17-23 January. Two wintering in the Netherlands concerned a first-winter **Rufous Turtle Dove** *S o meena* at Limmen, Noord-Holland, from at least 21 January to 9 March and an **Oriental** photographed at Emmen, Drenthe, on 9 and 21 February. In Western Sahara, an adult **Golden Nightjar** *Caprimulgus eximius* protecting two young was photographed at Oued Chiaf, c 55 km NNW of Awserd (Aousserd) on 18 and 20 March, constituting the first confirmed breeding for Morocco (cf Dutch Birding 39: 387-392, 2017).

RAILS An **African Crane** *Crex egregia* at Famara, Lanzarote, on 7 December 2018 was the seventh for the Canary Islands (it was captured by a cat, taken into care and released after recovery). The second for the Cape Verde Islands at Santa Maria, Sal, from c 12 December 2018 remained until at least 11 March. The **Allen's Gallinule** *Porphyrio alleni* taken into care at Horta, Faial, Azores, on 16 January was killed by a cat the next day. A first-winter **Lesser Moorhen** *Paragallinula angulata* photographed at Barragem de Figueira Gorda, Santiago, on 24 February and an immature at Santa Maria, Sal, on 5-9 March concerned the first and second for the Cape Verde Islands, respectively; previous WP records were on Madeira in 1895 and in Spain in 2000 and 2003 (cf

131 Northern Hawk-Owl / Sperweruil *Surnia ulula*, Bachury, Podlasie, Poland, 10 February 2019
(Miłosz Cousens)

132 African Crane / Afrikaanse Kwartelkoning *Crex egregia*, Santa Maria, Sal, Cape Verde Islands, 9 March 2019
(Vincent Legrand)

133 Tengmalm's Owl / Ruigpootuil *Aegolius funereus*, Tresta, Mainland, Shetland, Scotland, 2 March 2019
(Josh Jones)

134 American Coot / Amerikaanse Meerkoet *Fulica americana*, Lagoa de Cospeito, Lugo, Spain, 26 February 2019
(David Calleja)

135 African Darter / Afrikaanse Slangenhalsvogel *Anhinga rufa*, Hour-al-Azeem, Khuzestan, Iran, 13 February 2019 (Radosław Gwóźdź) **136** Goliath Heron / Reuzenreiger *Ardea goliath*, Hour-al-Azeem, Khuzestan, Iran, 13 February 2019 (Radosław Gwóźdź) **137-138** Tahiti Petrel / Tahitistormvogel *Pseudobulweria rostrata*, c 5 nautical miles south off Mirbat, Dhofar, Oman, 23 February 2019 (Bill Simpson)

Dutch Birding 39: 89-91, 152, 2017). The **American Coot** *Fulica americana* at Lagoa das Furnas, São Miguel, Azores, from 21 November 2018 was still present on 26 January. The fourth for Spain stayed at Lagoa de Cospito, Lugo, from 23 February to at least 23 March.

CRANES TO LOONS After its arrival on 21 November 2018, the last surviving **Siberian Crane** *Leucogeranus leucogeranus* of the species' western population (adult male 'Omid') left its wintering grounds at Fereydunkenar, Mazandaran, Iran, on 26 February. Krüger reviewed the status of **Demoiselle Crane** *Grus virgo* in Germany and concluded that nine out of 39 individuals recorded in 1837-2017 could be considered wild birds (Vogelwarte 56: 225-245, 2018). A first-winter **Little Bustard** *Tetrax tetrax* in bulb fields at De Zilk, Zuid-Holland, on 10-27 February was the seventh since 2000 for the Netherlands. The first **Black-throated Loon** *Gavia arctica* for Kuwait was photographed at Jahra pools reserve on 25 January. Two adult **Pacific Loons** *G. pacifica* were reported

at Newlyn harbour, Cornwall, England, on 4 February with one remaining into March. A **Yellow-billed Loon** *G. adamsii* at Hódmezővásárhely, Csongrád, on 7-17 February was the second for Hungary (the first was in 2016).

TUBENOSES In England, an adult **Black-browed Albatross** *Thalassarche melanophris* was photographed flying past Lizard Point, Cornwall, in the late afternoon of 8 February. A **Streaked Shearwater** *Calonectris leucomelas* videoed 23 km south of Safaga on 29 April 2015 was recently accepted as the first for Egypt by the Egyptian rarities committee (EORC); the only 'WP sensu BWP' record of **Wedge-tailed Shearwater** *Ardenna pacifica* at Port Said, Egypt, on 10 March 1988 was reconsidered and rejected (<https://tinyurl.com/y45udgb2>; cf Courser 3: 52-54, 1992). On 2 March, a **Great Shearwater** *A. gravis* was found dead on the Wadden Sea dike at Ternaard, Friesland, the Netherlands. The first **Tahiti Petrel** *Pseudobulweria rostrata* for conti-

139 Little Bustard / Kleine Trap *Tetrax tetrax*, first-winter, De Zilk, Zuid-Holland, Netherlands, 15 February 2019 (Arnoud B van den Berg) **140** Lesser Moorhen / Afrikaans Waterhoen *Paragallinula angulata*, immature, Santa Maria, Sal, Cape Verde Islands, 9 March 2019 (Klaus Drissner) **141** Bufflehead / Buffelkoepeend *Bucephala albeola*, female, Rabil lagoon, Boa Vista, Cape Verde Islands, 24 January 2019 (Marcin Solowiej) **142** Lesser Moorhen / Afrikaans Waterhoen *Paragallinula angulata*, first-winter, Barragem de Figueira Gorda, Santiago, Cape Verde Islands, 24 February 2019 (Miguel Lecoq)

mental North America and the Atlantic Ocean was seen out of Hatteras, North Carolina, USA, on 29 May 2018. One photographed from a boat off Durban on 11 November 2018 was the first for South Africa. The first for the WP was photographed c 5 nautical miles south off Mirbat, Dhofar, Oman, on 23 February. A **Jouanin's Petrel** *Bulweria fallax* at Jahra pools reserve on 12 May 2018 has been accepted as the first for Kuwait; in the 'greater' WP, the species is a regular visitor to the coasts of Yemen, Oman and the United Arab Emirates (UAE). Roman et al analysed the cause of death of 1733 seabirds (mainly tubenoses) from 51 species in Australia and New Zealand. They found that one in three had ingested debris and that balloons were the highest-risk plastics, being 32 times more likely to kill seabirds than hard plastics (Sci Rep 9: 3202, 2019).

STORKS TO EGRETS A **Yellow-billed Stork** *Mycteria ibis*

was reported on Fuerteventura, Canary Islands, on 12 February. Fraissinet et al showed an increase in the breeding population of **Black Stork** *Ciconia nigra* in Italy, from two pairs in 1994 to 18 in 2016 (Rivista Italiana Ornith 88: 15-22, 2018). The long-staying **Dwarf Bittern** *Ixobrychus sturmii* at Barranco del Rio Cabras, Fuerteventura, from 1 December 2017 remained until at least 23 March. **Green Herons** *Butorides virescens* staying in Portugal (Quinta do Lago, Algarve) and the Azores (Fajã dos Cubres, São Jorge) from October 2018 were still present in mid-February. In March, c 400 **Cattle Egrets** *Bubulcus ibis* were present in Britain, including c 100 at Ham Wall reserve, Somerset. The alleged **Mauritanian Heron** *Ardea monicae* at La Sagra, Dakhla, Western Sahara, on 23 February 2018 (cf Dutch Birding 40: 253, plate 327, 2018) has not been accepted by the Moroccan rarities committee (Go-South Bull 16: 21-45, 2019). In Iran, a **Goliath Heron** *A. goliath* was seen at

143 Intermediate Egret / Middelste Zilverreiger *Ardea intermedia*, Khour-e Tiab, Hormozgan, Iran, 21 November 2018 (Lasse / Laine) **144** Long-billed Dowitcher / Grote Grijs Snip *Limnodromus scolopaceus*, first-winter, Bandar Abbas, Hormozgan, Iran, 10 February 2019 (Zbigniew Kajzer) **145** Vega Gull / Vegameeuw *Larus vegae*, adult, Qeshm island, Hormozgan, Iran, 24 January 2019 (Javad Parastegari) **146** Siberian Crane / Siberische Witte Kraanvogel *Leucogeranus leucogeranus*, adult male ('Omid'), Fereydunkenar, Mazandaran, Iran, 3 February 2019 (Zbigniew Kajzer) **147** White-crowned Wheatear / Witkruinapuit *Oenanthe leucopyga*, adult, Ghatrouiyeh, Fars, Iran, 14 February 2019 (Mohammad Rahimi) **148** Indian White-eye / Indiase Brilvogel *Zosterops palpebrosus*, Gaz river mouth, Bandar-e Sirik, Hormozgan, Iran, 8 February 2019 (Zbigniew Kajzer)

Hour-al-Azeem, Khuzestan, on 5-18 February and the first **Intermediate Egret** *A intermedia* was photographed at Khour-e Tiab, Hormozgan, on 21 November 2018.

IBISES TO CORMORANTS Also at Hour-al-Azeem, Iran, 12 **African Sacred Ibises** *Threskiornis aethiopicus* were reported on 20 January and c 30 **African Darters** *Anhinga rufa* on 13 February. In 2018, the breeding population of **Northern Bald Ibis** *Geronticus eremita* in Morocco reached a record 147 pairs (producing 335 chicks of which 170 fledged), with 81 pairs in Souss-Massa national park and 66 at Tamri; the total population (including non-breeders) at the end of the season was 708 individuals. In late 2018, the IUCN down-listed the species' conservation status from 'Critically Endangered' to 'Endangered'. The first **Nazca Booby** *Sula granti* for Japan and the western Pacific was seen from a cruise ship c 200 km south of Kagoshima, Okinawa, on 6 March. The long-staying **Pygmy Cormorant** *Microcarbo pygmaeus* at Auderghem, Bruxelles, Belgium, from 12 January 2018 remained into March.

WADERS A **Common Ringed Plover** *Charadrius hiaticula* at La Désirade on 18 January was the second for Guadeloupe and the third for the Caribbean. A **Spur-winged Lapwing** *Vanellus spinosus* at Tarrafal, Santiago, on 3 March was the third for the Cape Verde Islands. The only two records of **White-tailed Lapwing** *V leucurus* in Spain and the Canary Islands (on Tenerife in 1978 and in Asturias in 2003) have recently been rejected (Ardeola 66: 169-204, 2019). Allport et al described the local movements and migration of two **Steppe Whimbrels** *Numenius phaeopus alboaxillaris* at Maputo Bay, Mozambique, in early 2016. One probably left Maputo on 28 February and the other, with a PTT satellite tag, departed on 25 March to make a 4659 km journey in six days to Aden, Yemen, where the tag fell off so that the precise breeding site is still unclear (Wader Study 125: 219-227, 2018). In the Cape Verde Islands, a **Hudsonian Whimbrel** *N hudsonicus* stayed on Sal from 25 January to at least 11 March. O'Donoghue et al (2019) revealed that there were only 138 pairs of **Eurasian Curlew** *N arquata* breeding in Ireland in 2015-17, constituting a decline of at least 96% in less than 30 years (Wader Study 126; <https://tinyurl.com/y47lneok>). Over the last century, the **Icelandic Godwit** *Limosa limosa islandica* population in Iceland has increased 10-fold to more than 50 000 individuals, and their breeding range expanded with annual dates of egg-laying and hatching becoming earlier (Ecol Evol; <https://tinyurl.com/y4lzwsoz>). In Iran, c 250 **Great Knots** *Calidris tenuirostris* were counted at Tiab, Hormozgan, on 8 February; one individual had been colour marked on Chongming in the Yangtze mouth, China. A **Sharp-tailed Sandpiper** *C acuminata* at Macaneta on 21-24 February concerned the second record (third individual) for Mozambique. Chang et al (2019) estimated the number of **Spoon-billed Sandpipers** *C pygmaea* at Tiaozini, Jiangsi, China, in September-October 2017 at 220 individuals and in 2018 at 224; nearly all were older than one year, so c 40% of the world population of this age stayed at this

area (Wader Study 126; <https://tinyurl.com/yxo7ksw2>). A **Curlew Sandpiper** *C ferruginea* at Mar Chiquita on 17 October 2013 was the first for Argentina (Revista Brasileira Ornitol 26: 214-216, 2018). A hybrid **Curlew x Pectoral Sandpiper** *C ferruginea x melanotos* ('Cox's Sandpiper') was photographed at Kianawah wetlands, Brisbane, Australia, in early March. A **Little Stint** *C minuta* at Açude do Xaréu on Fernando de Noronha, Pernambuco, on 8 October 2018 was the first for Brazil and South America. A **Buff-breasted Sandpiper** *C sub-ruficollis* near Rakops River Lodge on 2 March was the first for Botswana. Van Bemmelen et al (2019) using light-level geolocators revealed the existence of two populations of **Red-necked Phalaropes** *Phalaropus lobatus* with distinct migration routes and wintering areas: one breeding in the north-eastern North Atlantic and migrating c 10 000 km overseas to the tropical eastern Pacific Ocean and the other breeding in Fennoscandia and Russia migrating c 6000 km (largely over land) to the Arabian Sea in Indian Ocean (Front Ecol Evol; doi: 10.3389/fevo.2019.00086). The first **Long-billed Dowitcher** *Limnodromus scolopaceus* for Iran was discovered at Bandar Abbas, Hormozgan, on 10 February. If accepted, a **Collared Pratincole** *Glareola pratincola* at Herdsman Lake, Perth, Western Australia, on 5 February will be the first for Australia.

AUKS TO GULLS In early February, up to 20 000 dead or dying **Common Murres** *Uria aalge* washed up on Dutch North Sea beaches, mostly on Wadden Sea islands. In Dumfries and Galloway, Scotland, an adult **Ivory Gull** *Pagophila eburnea* found in bad condition in a garden at Stranraer on 24 January was taken into care, and then colour-ringed and released at Stevenston Point, Ayrshire, on 11 February. An adult **Ross's Gull** *Rhodostethia rosea* was photographed at Andenes, Nordland, Norway, on 2 February. A first-winter **Laughing Gull** *Larus atricilla* near Bordesholm, Schleswig-Holstein, Germany, on 20 January was probably the same individual as the one at Hamburg in December 2018 (cf Dutch Birding 41: 52, 55, 2019). At Paul da Praia, Terceira, Azores, a first-winter **Franklin's Gull** *L pipixcan* turned up on 26 January and 14 **Ring-billed Gulls** *L delawarensis* were counted on 16 March. The Spanish rarities committee recently accepted a **Cape Gull** *L dominicanus vetula* at Playa Punta del Caimán, Isla Cristina, Huelva, on 8 August 2017; a previous record from Santa Cruz de Tenerife, Canary Islands, on 15 April 2001 has now been rejected (Ardeola 66: 169-204, 2019). In February-March, several were found in Western Sahara, both at Akhfennir and at Dakhla, where an adult **Great Black-backed Gull** *L marinus* was reported as well on 19 February. An adult **Vega Gull** *L vegae* photographed on Qeshm island, Hormozgan, on 24 January was the first for Iran and the Middle East; previous WP records were in Ireland in January 2016 (accepted) and in France in November 2016 (still in circulation). A second-winter **Iceland Gull** *L glaucoideus* at Minsk on 9 March was the first for Belarus. The third **Glaucous Gull** *L hyperboreus* for Romania was seen at Bucharest on 11-14 January.

149 Blue-winged Teal / Blauwvleugeltaling *Spatula discors*, male, Boisdorfer See, Kerpen, Nordrhein-Westfalen, Germany, 1 February 2019 (Norbert Uhlhaas)

150 Yellow-billed Loon / Geelsnavelduiker *Gavia adamsii*, juvenile, Hódmezővásárhely, Csongrád, Hungary, 7 February 2019 (János Oláh)

151 Ivory Gull / Ivoormeeuw *Pagophila eburnea*, adult, Stevenston Point, Ayrshire, Scotland, 11 February 2019
(Andrew Jordan)

152 Lesser Crested Tern / Bengaalse Stern *Sterna bengalensis*, with Sandwich Terns / Grote Sterns *S. sandvicensis*,
Arrecife, Lanzarote, Canary Islands, 12 February 2019 (David Pérez Rodríguez)

153 Upland Buzzard / Mongoolse Buizerd *Buteo hemilasius*, Lar, Fars, Iran, 16 November 2018 (Adel Shamsizadegan)
154 Rufous Turtle Dove / Meenatortel *Streptopelia orientalis meena*, first-winter, Limmen, Noord-Holland, Netherlands, 30 January 2019 (Eric Menkveld) **155** Yellow-browed Warbler / Bladkoning *Phylloscopus inornatus*, first-winter, Berenice, Egypt, 5 January 2019 (Vincent Legrand) cf Dutch Birding 41: 59, 2019

TERNs In France, a first-winter **Forster's Tern** *Sterna forsteri* stayed on Noirmoutier-en-l'Île, Vendée, from 20 January to at least mid-March and an adult was seen at many sites along the Calvados coast, Normandie, between 20 February and 10 March. The long-staying adult in Galway, Ireland, was still present in March. Since 2006, at least eight (different) adult **Elegant Terns** *S. elegans* have been identified in the breeding season at L'Albufera de València, Spain; nine 'pure' pairs in 2009-18 produced a total of seven juveniles, and there were also mixed pairs with Sandwich Tern *S. sandvicensis* (Br Birds 112: 110-117, 2019). A **Lesser Crested Tern** *S. bengalensis* at Arrecife, Lanzarote, on 10-12 February was (only) the third for the Canary Islands. The first for Lebanon since 1895 was found at Chekka on 2 March. The **American Royal Tern** *S. maxima* ringed in North Carolina, USA, and first seen on Guernsey, Channel Islands, on 5 July 2017 again turned up here on 16 January and stayed until mid-March (in the meantime, this individual has also been seen on the northern coasts of France, various points along the southern coast of England and in Wales).

RAPTORS In Italy, **Black-winged Kites** *Elanus caeruleus* were photographed at Valli di Mortizzuolo, Emilia-Romagna, on 11 January and at Fagnano di Gaggiano, Lombardia, on 9 March. Five **Crested Honey Buzzards** *Pernis ptilorhynchus* were present at Jahad park, Bandar Abbas, Iran, on 9 February. In Israel, c 10 wintered in the Eilat area. McInerney & Stoddart listed c 70 records of **Bearded Vulture** *Gypaetus barbatus* in north-western Europe from the past 25 years, many of these far from the species' nearest breeding ranges in Alpes and Pyrenees, including 45 in Germany, 17 in the Netherlands, five in Belgium and Denmark and singles in Britain, Norway and Poland. Most concerned marked individuals from reintroduction programmes in the Alpes which were placed in the 'escapes' category E (the one in Norway is in the 'undecided' category D) (Br Birds 112: 26-34, 2019). The paper did not include a record of an unmarked immature photographed in the Tatra mountains on 4 July 2018, which has been accepted as the second for Poland in category A (Orn Pol 59: 226-229, 2018). The alleged juvenile **White-backed Vulture** *Gyps africanus* at Jbel Moussa on 5 July 2017 (cf Dutch Birding 40: 50, plate 47, 2018) has not been accepted by the Moroccan rarities committee (Go-South Bull 16: 21-45, 2019). Ramírez et al showed that 6191 **Griffon Vultures** *G. fulvus* and four immature **Rüppell's Vultures** *G. rueppelli* crossed the Strait of Gibraltar from Africa to Spain between 24 February and 16 June 2017 (Ardeola 66: 113-118, 2019). Using data from 58 satellite tracked **Hen Harriers** *Circus cyaneus*, Murgatroyd et al showed high rates of unexpected tag failure and low first year survival in areas managed for **Red Grouse** *Lagopus scotica* recreational shooting in Britain compared with other populations; they concluded that harriers suffer high levels of mortality on grouse moors by widespread illegal killing (Nat Commun 10: 1094, 2019). Jowers et al assessed systematics, phylogeography and genetic structure of three Palearctic

buzzards: **Common Buteo buteo buteo** (including **Steppe B** *b. vulpinus*), **Long-legged B** *rufinus rufinus* (including **Atlas Long-legged B** *r. cirtensis*) and **Upland Buzzard B** *hemilasius*; they showed that Atlas Long-legged have admixed genomes of Common and Long-legged, showing a close relationship with Common. It suggests that Atlas Long-legged should be treated as a subspecies of Common rather than Long-legged (Mol Phylogenet Evol 134: 269-281, 2019). A subadult **Long-legged Buzzard** on St Paul, Alaska, from 23 November 2018 to 4 March will be the first for North America, if accepted. The first in winter for Belarus was found near Padbalocce, Pinsk, on 20 January. An **Upland Buzzard** photographed at Lar, Fars, on 16 November 2018 was the second for Iran and the WP; the first was collected in the Tabas basin, South Khorasan, on 30 November 1900.

OWLS In Poland, a **Northern Hawk-Owl** *Surnia ulula* was present at Bachury, Podlasie, on 3-10 February. A **Tengmalm's Owl** *Aegolius funereus* in a garden at Bixter, Mainland, Shetland, on 19-21 February was relocated at Tresta where it was the first twitchable for Britain from 25 February to 2 March (it was suggested that the same individual may have been photographed in Orkney in November 2018). In Denmark, two breeding populations are thriving of which one was discovered on Bornholm in 1979 and the other in Jutland in 2007; with the help of nest boxes, the maximum number of pairs has been five at each site (Dansk Ornitolog Tidsskr 113: 15-22, 2019). In a study on vocal activity in Czechia, Ševčík et al found that, at least in 2015, the duration was higher in April-May than earlier in spring in March-April, and that there were two peaks of singing, the first at 23:00-24:00 and the second at 03:00-04:00 (Orn Fenn 96: 1-12, 2019). In Scotland, the long-staying male **Snowy Owl** *Bubo scandiacus* on Eday, Orkney, remained into March and a female was seen at Ronas Hill, Mainland, on 28 February. Recently revealed photographs of **Turkish Fish Owl B** *semenowi* from Dez river, Dezful, Khuzestan, in July 1997 concerned chronologically the first record for Iran since the species' WP rediscovery (cf Dutch Birding 26: 287-296, 2004).

FALCONS A pair of **Red-footed Falcons** *Falco vespertinus* feeding three to four nestlings in an old Hooded Crow's *Corvus cornix* nest on Pag in the Adriatic Sea on 7 July 2018 constituted the first breeding record for Croatia (Larus 53: 43-46, 2018). Goren (2019) estimated the current population of **Sooty Falcon F** *concolor* in Israel at 75-92 pairs (<https://tinyurl.com/y5nahybe>; cf Dutch Birding 41: 29-36, 2019). A first-year **Eurasian Hobby F** *subbuteo* photographed above Nova Moca on 11 January was the first for São Tomé. In 2018, 72 pairs of **Peregrine Falcon F** *peregrinus* were counted in Hungary; most concerned nominate *F p. peregrinus* but individuals showing characters of the Mediterranean subspecies *F p. brookei* were also observed (Orn Hung 26 (2): 2-11, 2018). For 2008-15, Kéry et al showed a strong decline in three populations in Switzerland: from 51 to 33 pairs in the south-west, from 70 to 40 in the

156 Daurian Shrike / Daurische Klauwier *Lanius isabellinus*, Tamri estuary, Morocco, 2 January 2019 (Paul van der Poel) **157** Steppe Grey Shrike / Steppeklapekster *Lanius lahtora pallidirostris*, first-winter, Tancada marshes, Tarragona, Spain, 12 February 2019 (Rafael Armada) **158** Bar-tailed Lark / Rosse Woestijnleeuwerik *Ammomanes cinctura*, Puerto del Carmen, Lanzarote, Canary Islands, 18 February 2019 (David Pérez Rodríguez)

northern Jura, and from 6-7 to 2-4 in Zürich canton; the decrease was thought to be caused by Eurasian Eagle-Owl *Bubo* predation and persecution by humans (Orn Hung 26 (2): 91-103, 2018). In Czechia, 70 out of 89 pairs in 2016 were proven to breed, producing 121 fledglings (Orn Hung 26 (2): 121-129, 2018). In Denmark, 2018 was the species' best year since c 1948 with 24 pairs (Orn Hung 26 (2): 159-163, 2018). Sokolov et al described the migration of 12 **Tundra Peregrine Falcons** *F p calidus* from Yamal peninsula, Russia, based on 17 complete routes in autumn and 13 in spring, and five incomplete routes. The winter range extended from the Atlantic coast of southern Portugal in the west to Kish island, Hormozgan, in the east, and from Krasnodar in southern Russia in the north to southern Sudan in the south. Of eight birds tracked to their wintering sites, the migration pathways ranged from 3557 to 8114 km, taking 14 to 61 days to complete (Orn Hung 26 (2): 222-231, 2018).

HORN BILLS TO SHRIKES Recently, the EORC rejected the only reports for Egypt of **African Grey Hornbill** *Lophoceros nasutus*, **Crimson-rumped Waxbill** *Estrilda rhodopygia* and **African Silverbill** *Euodice cantans* reported at Aswan between 27 and 30 December 1996, mainly because of insufficient documentation (<https://tinyurl.com/y45udgb2>; cf Zool Middle East 15: 33-35, 1997). In northern Mauritania, three **Blue-naped Mousebirds** *Urocolius macrourus* were seen at Choum, Adrar, on 17 March. The second **Daurian Shrike** *Lanius isabellinus* for Morocco at Tamri estuary, Haha, from 2 January remained until at least 16 March. A first-winter **Steppe Grey Shrike** *L lahtora pallidirostris* at Tancada marshes, Tarragona, from 22 November 2018 was present until 22 March. A **Levant Grey Shrike** *L l aucheri* at Mandria on 12 February was the fourth for Cyprus.

DRONGOS TO CROWS **Black Drongos** *Dicrurus macrocercus* were photographed at Bandar-e Lengeh, Hormozgan, Iran, in late December 2018 and at Mushrif national park, UAE, on 9 January. The first-winter **Siberian Spotted Nutcracker** *Nucifraga caryocatactes macro-rhynchos* at Wageningen, Gelderland, the Netherlands, from 19 November 2018 remained until at least late March. If accepted, a **Pied Crow** *C albus* photographed at Shuwaikh port on 14 February will be the first for Kuwait. A **Brown-necked Raven** *Crucifollis* photographed at El Jable, Teguiise, Lanzarote, on 5-7 February 2017 has been accepted as the first for the Canary Islands (Ardeola 66: 169-204, 2019). In Spain, the one at Cabo de Palos, Cartagena, Murcia, from at least 31 December 2018 remained until 10 March.

TITS TO LONG-TAILED TITS Recently, the Swedish rarities committee concluded that the alleged **Azure Tit** *Cyanistes cyanus* photographed at Grönhögen, Mörbylånga, Öland, on 13 October 2016 was in fact a hybrid Azure x Eurasian Blue Tit *C cyanus* x *caeruleus*, ie, '**Pleske's Tit**' (cf Dutch Birding 38: 468, plate 711, 2016). Another previous record at Sörnoret, Lappland, in 1996 has also been re-identified as Pleske's. The only two

remaining records of pure Azure Tits for Sweden are those at Säby, Södermanland, in 1786 and at Masungsbyn, Lappland, in 2002 (Vår Fågelvärld 78: 37-40, 2019; cf Dutch Birding 34: 219-230, 2012). An Azure without ring or other signs of captivity first seen at Bergen, Noord-Holland, on 20 December 2018 and rediscovered 2.5 months later at c 200 m distance was twitched by many birders from 8 March onwards; presumably, however, it concerns a Central Asian subspecies and is, consequently, most likely not of wild origin. The first **Thick-billed Lark** *Ramphocoris clotbey* for the Canary Islands was found at Famara plains, Lanzarote, on 17 January, and the fourth **Bar-tailed Lark** *Ammomanes cinctura* at Puerto del Carmen, Lanzarote, on 18-19 February. A singing **Crested Lark** *Galerida cristata* at Colombier, Vaude, on 1 March was the sixth for Switzerland since 1992. The first **Central European Long-tailed Tit** *Aegithalos caudatus europaeus* for Spain at Portillo, Valladolid, on 28 November 2016 has recently been accepted (Ardeola 66: 169-204, 2019).

WARBLERS TO WHITE-EYES A **Pallas's Leaf Warbler** *Phylloscopus proregulus* photographed next to the entrance of the Natural History Museum in Vienna on 21-26 January was (only) the second for Austria. A **Yellow-browed Warbler** *P inornatus* at Ahwaz, Khuzestan, from 30 January to 6 February was the second for Iran since 1975. The c third for Western Sahara stayed near Dakhla on 22-26 February. From 16 November 2018 to at least 10 March, at least eight **Hume's Leaf Warblers** *P humei* were found in the Netherlands. If accepted, the one sound-recorded at the Parc Agdal des Eaux et Forêts in Rabat on 11-13 February will be the first for Morocco and Africa. If accepted, a male **Western Subalpine Warbler** *Sylvia inornata* photographed on Sal on 17 March will be (only) the third for the Cape Verde Islands. Four **Eastern Subalpine Warblers** *S cantillans albigularis* trapped at Merzouga on 12 March were the first for Morocco. The **Blyth's Reed Warbler** *Acrocephalus dumetorum* at Leigh, Greater Manchester, England, wintered from 20 January to 25 February. In Switzerland, a **Moustached Warbler** *A melanopogon* wintered at les Grangettes, Vaude, from 27 January to 20 February. Three **Indian White-eyes** *Zosterops palpebrosus* were found at the Gaz river mouth near Bandar-e Sirik, Hormozgan, Iran, on 8 February.

THRUSHES TO WHEATEARS In the Netherlands, a male **Black-throated Thrush** *Turdus atrogularis* stayed at Coevorden, Drenthe, from 27 January to 24 February (when its favourite tree was pruned). In Sweden, a possible hybrid female **Dusky x Black-throated Thrush** *T euomus* x *atrogularis* was reported at Björkvik, Södermanland, from 24 February to 5 March. On 20 March, two **Black Scrub Robins** *Cercotrichas podobe* were present in Israel (at Samar and at Holland Park in Eilat). An **Isabelline Wheatear** *Oenanthe isabellina* photographed near Reina Sofia airport on Tenerife on 14-15 February was the second for the Canary Islands. The third **White-crowned Wheatear** *O leucopyga* for Iran was found at Ghatrouiyeh, Fars, on 14 February;

previous ones were in March 1904 and December 2016. If accepted, a first-winter male **Finsch's Wheatear** *O finschii* photographed at Desert national park, Jaisalmer, Rajasthan, on 27 January will be the first for India. The fourth **Eastern Mourning Wheatear** *O lugens* for Cyprus turned up at Sadrazamköy, Liveras, on 10 February. In Israel, the long-staying **Red-tailed Wheatear** *O chrysopygia* at Amasa from 9 November 2018 remained into March.

SNOWFINCHES TO PIPITS A **White-winged Snowfinch** *Montifringilla nivalis* photographed at Šumava national park, Plzeň, on 17-23 February was the third for Czechia. In England, a putative **Eastern Yellow Wagtail** *Motacilla tschutschensis* on St Mary's, Scilly, England, from November 2018 remained until 3 February. The first genetic analyses of a Dutch bird at Rhoon, Zuid-Holland, on 1-9 December 2018 indicate that it was not a pure Eastern but rather a bird from an area of hybridisation between Grey-headed *M thunbergi*, Siberian *M t plexa* and Citrine Wagtail *M citreola* (Peter de Knijff pers comm). It may mean that the genetics of other Eastern Yellow in Europe should be looked into in more detail as well. A **Western Citrine Wagtail** *M c citreola* at Camargue, Bouches-du-Rhône, on 23 February was the first for France in winter. The second for Western Sahara was photographed at Dakhla on 25 February; the first was on 30 April 2010. At least 44 **Richard's Pipits** *Anthus richardi* were found in France this winter. In Morocco, a

flock of eight was present at Dar Bouazza, Casablanca, on 10 February. The first in winter for Switzerland stayed at Chamblon, Vaude, on 12-14 February. An **Olive-backed Pipit** *A hodgsoni* at Subaşı, Hatay, on 7 February was the sixth for Turkey. The first **Tree Pipit** *A trivialis* for São Tomé was photographed at Jardim Botânico above Nova Moca on 18 January.

AMERICAN SPARROWS TO BUNTINGS The seventh **White-throated Sparrow** *Zonotrichia albicollis* for Iceland at Elliðahvammur, Kópavogur, from 24 January was last seen on 3 February. The third **Cretzschmar's Bunting** *Emberiza caesia* for the UAE was photographed at Abu Dhabi on 14 March. A male **Pine Bunting** *E leucocephalos* at Nica on 25 January was (only) the second for Latvia. In Germany, a female stayed at S-Plienigen Halden, Stuttgart, Baden-Württemberg, on 24-30 January and a male at Hessisch Oldendorf, Niedersachsen, from 31 January to 1 February. The sixth for Romania was an adult male at Capalnita, Harghita, on 11 March. A **Rustic Bunting** *E rustica* at Kinburnskaya Kosa, Nikolayev, on 22 January was the sixth for Ukraine. The second for Romania was photographed at Satu Nou, Iași, on 9 March.

HUNTING In Br Birds 112: 153-166, 2019, legal shooting of migratory birds has been summarized for EU countries plus Norway and Switzerland in 2010-15. The number of registered hunters for all countries combined

159 Black-throated Thrush / Zwartkeellijster *Turdus atrogularis*, male, Coevorden, Drenthe, Netherlands, 20 February 2019 (Co van der Wardt)

160 Presumed Azure Tit / vermoedelijke Azuurmees *Cyanistes cyanus*, Bergen, Noord-Holland, Netherlands, 11 March 2019 (Mattias Hofstede)

161 White-throated Sparrow / Witkeelgors *Zonotrichia albicollis*, Elliðahvammur, Kópavogur, Iceland, 27 January 2019 (Óskar Andri)

was 6 389 097 with most in Britain (c 800 000), France (c 1 250 000) and Spain (c 906 000). The number of species legally hunted per country varied from three (Luxembourg), six (Slovenia) and 10 (Netherlands), to 39 (Romania) and even 63 (France). The total number of birds hunted annually was more than 52 million with most in Italy (7 million), Spain (12 million) and France (nearly 18 million) but, noticeably, no data were available for Britain, Greece, Ireland and the Netherlands. In the 1990s, the total number of birds shot annually in Britain alone was estimated at 22 million. Declining or vulnerable species still being hunted included, for instance, **Common Pochard** *A ferina* (annually more than 30 000 in 22 countries), **Long-tailed Duck** *Clangula hyemalis* (more than 15 000), **Velvet Scoter** *M fusca* (nearly 3000), **Common Quail** *Coturnix coturnix* (1.6 million), **Northern Lapwing** *V vanellus* (more than 107 000, most in France), **Eurasian Woodcock** *Scolopax rusticola* (c 1 million, plus more than 125 000 annually in Britain), **European Turtle Dove** *S turtur* (c 1.5 million, a fifth of the EU population) and **Eurasian Skylark** *Alauda arvensis* (nearly 900 000). Other remarkable numbers included c 180 000 **Black Grouse** *Tetrao tetrix* and 5 million **Song Thrushes** *T philomelos* shot annually. All this must be the tip of the iceberg as, outside the EU, in northern Africa and the Middle East, migrant birds will encounter perhaps even more ferocious trapping and shooting. Also, numbers do not appear to include (all)

birds eradicated for management measures or birds shot illegally (raptors).

For a number of reports Birdwatch, British Birds, Go-South Bulletin, Sovon-nieuws, www.birdguides.com, www.dutchavifauna.nl, www.hbw.com, www.magornitho.org, www.netfugl.dk, www.rarebirdalert.co.uk, www.rarebirdspain.net, www.tarsiger.com and www.waarneming.nl were consulted. We wish to thank Ali Alieslam, Abdulrahman Al-Sirhan, Mohamed Amezian, Óskar Andri, Rafael Armada, Patrick Bergier, Davy Bosman, Paul Bradbeer, David Calleja, José Luis Copete, Magnus Corell, Miłosz Cousens, Klaus Drissner, Philippe Dubois, Paul Dufour, Nils van Duivendijk, Enno Ebels, Pedro Fernandes, Bob Flood, Raymond Galea, Eduardo García del Rey, Marcel Gil-Velasco, Ricard Gutiérrez, Radosław Gwóźdź, Hugh Harrop, Alexander Hellquist, Remco Hofland, Marc Illa, Josh Jones, Andrew Jordan, Zbigniew Kajzer, Abolghasem Khaleghizadeh, Leander Khil, Peter de Knijff, Bence Kóky, Yann Kolbeinsson, Richard Kvetko, Lasse Laine, Miguel Lecoq, Vincent Legrand, André van Loon, Lionel Maumary, Daniel Mauras, Geir Mobakken, Killian Mullaney, János Oláh, Javad Parastegari, David Pérez Rodríguez, Yoav Perlman, Toby Phelps, Bram Piot, Paul van der Poel, René Pop, Nikos Probonas, Abdeljebbar Qninba, Mohammad Rahimi, Juan Ramírez Román, Colin Richardson, Magnus Robb, Mohamed Lamine Samlali, Adel Shamsizadegan, Bill Simpson, Jiri Sirek, Roy Slaterus, Marcin Solowiej, Rasmus Strack, Ehsan Talebi, Uwe Thom, Hugo Touzé, Norbert Uhlhaas, André Vieira, Roland van der Vliet and Peter de Vries for their help in compiling this review.

Łukasz Ławicki, West-Pomeranian Nature Society, Pionierów 1/1, 74-100 Gryfino, Poland
(izuza@interia.pl)

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands
(arnoud.b.vandenberg@gmail.com)

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland beslaat voornamelijk de periode **januari-februari 2019**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt. Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk in te dienen via www.dutchavifauna.nl.

EENDEN In 30 uurhokken in het Waddengebied en de Delta werden **Witbuikrotganzen** *Branta hrota* waargenomen. Het hoogste aantal, maximaal 14, hing nog steeds rond in de buurt van Breskens en Nieuwvliet-Bad, Zeeland. **Zwarte Rotganzen** *B nigricans* werden uit 26 uurhokken gemeld. Naast de vertrouwde locaties in het Delta- en Waddengebied was er ook een heuse binnenlandwaarneming van een lastig vast te pinnen exemplaar tussen Kolganzen *Anser albifrons* en Toendrarietganzen

A serrirostris in de omgeving van Mijdrecht, Utrecht, op 16 en 18 februari en Nieuwkoop, Zuid-Holland, op 18 en 22 februari. **Roodhalsganzen** *B ruficollis* waren wijd verspreid met waarnemingen uit maar liefst 91 uurhokken. Op Ameland, Friesland, liepen de meeste rond, namelijk acht op 25 februari. Een ongeringde **Ross' Gans** *A rossii* werd (weer) gemeld met Grauwe Ganzen *A anser* van 12 tot 18 januari in de Brabantse Biesbosch, Noord-Brabant, en van 2 tot 7 februari in de wijde omgeving van Haastrecht, Zuid-Holland. Vanaf 9 februari zwierf er ook ten minste één door Zuid-Holland samen met Brandganzen *B leucopsis*; foto's die op 9 februari werden gemaakt bij Vlaardingens toonden wel wat ontbrekende handpennen in beide vleugels... Een **Groenlandse Kolgans** *A a flavirostris* werd op 12 januari gefotografeerd bij Oostwoud, Noord-Holland. Op 20 januari trokken twee **Dwerpganzen** *A erythropus* roepend naar zuid over telpost Camperduin, Noord-Holland. Waarschijnlijk hoorden ze bij de groep van maximaal 43, die vanaf 12 januari in de nabijgelegen polders vertoefde. Een deel verplaatste zich tijdens een koude periode rond 22

162 Kleine Trap / Little Bustard *Tetrax tetrax*, eerste-winter, De Zilk, Zuid-Holland, 15 februari 2019
(Arnoud B van den Berg)

163 Kleine Trap / Little Bustard *Tetrax tetrax*, eerste-winter, De Zilk, Zuid-Holland, 17 februari 2019
(René van Rossum)

164 Ringsnaveleend / Ring-necked Duck *Aythya collaris*, adult mannetje, met Kuifeend / Tufted Duck *Aythya fuligula*, vrouwtje, Appingedam, Groningen, 3 januari 2019 (Marnix Jonker)

165 Zwarte Zeekoet / Black Guillemot *Cephus grylle*, eerste-winter, Brouwersdam, Zuid-Holland, 27 januari 2019 (Kris De Rouck)

166 Meenatortel / Rufous Turtle Dove *Streptopelia orientalis meena*, eerste-winter, Limmen, Noord-Holland, 12 februari 2019 (Co van der Wardt)

167 Kleine Burgemeester / Iceland Gull *Larus glaucooides*, adult winter, Amsterdam-Westerpark, Noord-Holland, 9 februari 2019 (John van der Graaf)

januari weer naar het Oudeland van Strijen, Zuid-Holland, en Moerdijk, Noord-Brabant. Op 27 en 28 februari hield een groep van negen, waarvan acht met Zweedse kleurringen, zich op aan de rand van de Groote Peel, Limburg. Op zeetrekelposten werden slechts 10 **IJseenden** *Clangula hyemalis* genoteerd. Het zwaartepunt van pleisterende vogels lag dit keer niet rond de Brouwersdam, Zeeland/Zuid-Holland, maar rond de Waddeneilanden. Zo verbleven er maximaal 16 in de tweede helft van februari langs het strand van Ameland en waren er c zeven rond half februari bij Rottumerplaat, Groningen. De enige ver van de kust betrof een eerstejaars mannetje van 16 januari tot 15 februari op het Ketelmeer, Flevoland. Het mannetje **Buffelkopeend** *Bucephala albeola* van de Zuiderhaven bij Den Oever en de Dijkwielen in de Wieringermeer, Noord-Holland, werd tot 13 februari gezien. Op 2 januari werd boven de Loosdrechtse Plassen, Noord-Holland, een vliegend mannetje **IJslandse Brilduiker** *B islandica* gefotografeerd. De ongeringdheid kon niet worden vastgesteld en de vogel is daarna niet meer gezien. Uit 17 uurhokken kwamen meldingen van **Witoegeenden** *Aythya nyroca*, waaronder maximaal drie op de Maas bij IJtteren, Limburg. Er zwommen deze periode twee mannetjes **Ringsnaveleend** *A collaris* in het land. De bekende vogel van Appingedam, Groningen, keerde op 3 januari voor de derde achtereenvolgende winter terug en werd tot 8 februari gezien. Een andere werd op 17 januari ontdekt in een flinke groep duikeenden in de Dintelhaven in de Europoort, Zuid-Holland; deze bleef tot in maart maar werd slechts onregelmatig gemeld. De vroegste waarneming van **Zomertaling** *Spatula querquedula* in de database van trektellen.nl voor dit jaar betreft een paartje dat op 15 februari zuidwaarts langs Camperduin vloog. Hierna volgden nog enkele andere meldingen in deze maand.

DUIVEN TOT STORMVOGELS Mede dankzij 'social media' werd opnieuw een zeldzame soort voor het grote publiek bekend. Op 22 januari werd namelijk een 'gekke tortel' gefotografeerd in een tuin in Limmen, Noord-Holland, en dankzij verspreiding van de foto's konden in de namiddag enkele vogelaars bevestigen dat het om een **Oosterse Tortel** *Streptopelia orientalis* ging. De volgende dag werd duidelijk dat het een Meenatortel *S o meena* betrof en tot 9 maart trok hij aardig wat bekijks. Op 12 maart werd bekend dat op 9 en 21 februari in een tuin in Emmen, Drenthe, eveneens een Oosterse Tortel was gefotografeerd maar deze werd helaas niet teruggevonden. Indien aanvaard betreffen dit het achtste en negende geval; ten minste vijf werden gedetermineerd als Meenatortel. Een mooi aantal van 13 057 **Kraanvogels** *Grus grus* trok over telposten in het oosten, waarbij de speciale kraanvogelpost aan de Karstraat bij Wittem, Limburg, weer verreweg het hoogste aantal scoorde (9438), vooral tijdens enkele dagen met mooi weer eind februari. Een goed twitchbare eerstejaars **Kleine Trap** *Tetrax tetrax* werd op 10 februari gevonden op een bollenveld nabij De Zilk, Zuid-Holland, terwijl de ontdekker Patrijzen *Perdix perdix* aan het zoeken was. De vogel maakte regelmatig baltsachtige bewegingen,

waardoor gedacht werd aan een mannetje, en bleef tot 27 februari. Langs zeetrekelposten vlogen 59 **Parelduikers** *Gavia arctica* en slechts één **IJsduiker** *G immer* (op 5 januari bij Westkapelle, Zeeland). Naast pleisterende Parelduikers langs de kust werden op een handvol plekken in het binnenland exemplaren aangetroffen. Bijzonder was een groepje van acht (op één foto) op 22 februari op de Grevelingen nabij Hompelvoet, Zuid-Holland. Net als in de voorgaande twee maanden waren er geen waarnemingen van IJsduikers buiten de kustzone. De vier van het Volkerakmeer, Zuid-Holland, vormden nog steeds het hoogste aantal op één locatie. Het zwaartepunt van de waarnemingen lag, zoals gebruikelijk, in het Deltagebied. In totaal 30 **Noordse Stormvogels** *Fulmarus glacialis* passeerden de zeetrekelposten, een aantal dat weliswaar iets hoger ligt dan in veel andere recente jaren voor deze periode, maar in het niet valt bij dat van 3545 in januari-februari 2012.

REIGERS TOT STRANDLOPERS Op c 15 plekken werden **Koereigers** *Bubulcus ibis* waargenomen. Het hoogste aantal, maximaal vijf, hing nog steeds rond in de omgeving van Alphen aan den Rijn en Bodegraven, Zuid-Holland. Op 4 februari werd een verzwakt exemplaar opgeraapt bij Zevenhuizen, Zuid-Holland, en overgebracht naar een vogelopvangcentrum. **Zwarte Ibissen** *Plegadis falcinellus* waren ouderwets schaars. Er waren vier meldingen maar alleen een exemplaar tot 19 januari bij Driebruggen, Zuid-Holland, liet zich langdurig bekijken. **Kleine Plevieren** *Charadrius dubius* waren er vroeg bij dit jaar, met onder meer een exemplaar dat op de avond van 24 februari werd opgenomen boven Driel, Gelderland. Een **Rosse Franjepoot** *Phalaropus fulicarius* foerageerde op 18 januari op het strand van Terschelling, Friesland. Een **Kleine Geelpootruiter** *Tringa flavipes* werd op 18 februari kortstondig waargenomen in de Prunjepolder bij Serooskerke, Zeeland.

ALKEN TOT STERNS Zeetrekters registreerden de volgende aantallen schaarse alkachtigen: 16 **Papegaaiduikers** *Fratercula arctica* (waarvan 10 langs Camperduin), drie **Zwarte Zeekoeten** *Cephus grylle* en één **Kleine Alk** *Alle alle*. Voor langere tijd twitchbaar waren alleen een eerstejaars en een adulte Zwarte Zeekoet langs de Brouwersdam. Naar schatting 20 000 – merendeels broodmagere eerstejaars – **Zeekoeten** *Uria aalge* spoelden in januari en begin februari verzwakt of dood aan op de Waddeneilanden. De precieze oorzaak is nog onbekend. Ook in de wintermaanden kunnen drie soorten jagers langs de kust worden gezien, getuige de vijf **Kleine Stercorarius parasiticus**, drie **Middelste** *S pomarinus* en 20 **Grote Jagers** *S skua* (waarvan de helft langs Camperduin) die zeetrekters opmerkten. Het was (weer) een goede winter voor **Kleine Burgemeesters** *Larus glaucoideus*. Uit niet minder dan 29 uurhokken kwamen waarnemingen, waaronder enkele diep in het binnenland, zoals van 18 januari tot 1 maart in Apeldoorn, Gelderland. Er zitten wel dubbeltellingen bij. Zo bezocht een individueel herkenbare eerstejaars zowel de IJmond als Amsterdam, Noord-Holland. De bekende gekleurde adult bleef de gehele periode in de

168 Vermoedelijke Azuurmees / presumed Azure Tit *Cyanistes cyanus*, Bergen, Noord-Holland, 15 maart 2019
(René van Rossum)

169 Humes Bladkoning / Hume's Leaf Warbler *Phylloscopus humei*, Sint-Oedenrode, Noord-Brabant,
2 januari 2019 (Paul van Tuil)

hoofdstad. Ook **Grote Burgemeesters** *L. hyperboreus* kwamen veelvuldig in beeld. Er waren meldingen uit 62 uurhokken, langs de gehele Noordzeekust en de Waddenkust van het Friese vasteland. Vermeldenswaard zijn waarnemingen van eerstejaars van 10 tot 17 januari in recreatiegebied Zeumeren bij Voorthuizen, Gelderland (op de laatste datum dood gevonden), en van 10 januari tot 13 februari op een bedrijventerrein bij Waalwijk, Noord-Brabant. Ook werden er nog eens 18 op zeetrekelposten geteld. Een eerstejaars **Noordse Stern** *Sterna paradisaea* verbleef op 8 en 14 januari bij Lauwersoog, Groningen, en zorgde daarmee voor het eerste januari-geval.

SPERWERS TOT KRAAIEN Op de telposten werden de volgende aantallen roofvogels geteld: 32 **Blauwe Kieken-dieven** *Circus cyaneus*, negen **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla*, één **Ruigpootbuiterd** *Buteo lagopus*, twee **Veld-uilen** *Asio flammeus* en acht **Smellekens** *Falco columbarius*. Het bekende mannetje **Steppekiekendief** *C. macrourus* van De Onlanden, Drenthe, bleef de gehele periode en maakte weer uitstapjes naar het Zuidlaardermeergebied, Groningen. Van 6 tot 22 januari verbleef een **Hop** *Upupa epops* bij Wezep, Gelderland. De populaire **Notenkraker** *Nucifraga caryocatactes* die op 19 november werd ontdekt in Wageningen, Gelderland, bleef de gehele periode.

BUIDELMEZEN TOT STAARTMEZEN Twee **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* lokten van 31 december tot 26 januari aardig wat vogelaars naar Schiedam, Zuid-Holland. Op 8 maart werd duidelijk dat een ongeringde en puntgave **Azuurmees** *Cyanistes cyanus* met wat gele tekening op de bovenborst zich waarschijnlijk al vanaf 20 december ophield in Bergen, Noord-Holland. De vogel ontlokte een levendige discussie, met als uitkomst dat het waarschijnlijk een van de Centraal-Aziatische ondersoorten betrof (en daarmee de kans op een wilde herkomst klein of zelfs verwaarloosbaar is) en geen 'Pleskes Mees' *C. cyanus x caeruleus*. Vroege **Oeverzwaluwen** *Riparia riparia* werden waargenomen op 28 februari bij Ede, Gelderland, en Everdingen, Utrecht. Een vroege **Boeren-zwaluw** *Hirundo rustica* passeerde op 24 februari telpost Breskens (derde februari-waarneming voor deze telpost). Daarnaast waren er meldingen op 24 februari bij Groet, Noord-Holland, op 27 februari op Texel, Noord-Holland, en op 28 februari bij Broekhuizen, Limburg. Van 22 tot 24 februari konden veel Groninger vogelaars (eindelijk) **Cetti's Zanger** *Cettia cetti* op hun provinciaalst bij-schrijven, dankzij een zingend exemplaar in het Zuidlaardermeergebied. Uit ruim 200 uurhokken verspreid over het land (met uitzondering van Zeeland) kwamen meldingen van **Witkopstaartmezen** *Aegithalos caudatus caudatus*. Groepen van c 20 exemplaren werden waargenomen op 30 januari bij Veendam, Groningen, vanaf 16 januari in Utrecht, Utrecht, en op 25 februari in de Oostvaardersplassen, Flevoland.

BOSZANGERS TOT GRASMUSSEN Een **Bladkoning** *Phylloscopus inornatus* werd tussen 25 januari en 21 februari enkele keren gemeld in een woonwijk in Den Haag,

Zuid-Holland. **Humes Bladkoningen** *P. humei* verbleven van 16 november tot 20 januari in Sint-Oedenrode, Noord-Brabant; van 19 december tot 20 januari in Delfzijl, Groningen; van 27 december tot 10 maart in Katwijk, Zuid-Holland; van 4 tot 10 januari in Wieringerwerf, Noord-Holland; op 15 en 16 januari in Oegstgeest, Zuid-Holland; en van 15 februari tot 4 maart in Balkbrug, Overijssel (eerste voor deze provincie). Hiermee kwam het totaal sinds half november uit op minimaal acht. De **Bruine Boszanger** *P. fuscatus* die zich vanaf 4 december ophield in Amsterdam-Buitenveldert, werd tot ten minste 17 januari waargenomen. **Siberische Tjiftjaffen** *P. tristis* waren dun gezaaid; er was een handvol meldingen maar twitchbare ontbraken. De mogelijke **Siberische Braamsluiper** *Sylvia althaea blythi* die op 1 en 26 december werd waargenomen in Spijkenisse, Zuid-Holland, werd op 11 januari nogmaals opgemerkt.

PESTVOGELS TOT VLEGENVANGERS Het was geen winter voor **Pestvogels** *Bombicilla garrulus*. Uit slechts 12 uurhokken kwamen waarnemingen, meestal van één of enkele exemplaren. Een duo van 12 januari tot 3 maart in Julianadorp, Noord-Holland, trok veruit de meeste bezoekers. Een eerstejaars **Roze Spreeuw** *Pastor roseus* werd op 5 januari gefotografeerd in Delfzijl. De overwinterende **Zwartbuiwaterspreeuwen** *Cinclus cinclus cinclus* bij Hoogeveen, Drenthe, en Warnsveld, Gelderland, bleven de gehele periode, al was laatstgenoemde niet erg honkvast. Een mannetje **Zwartkeellijster** *Turdus atrogularis* werd tijdens de nationale tuinvogeltelling ontdekt in Coevorden, Drenthe. Op 12 februari werd de waarneming bekend en bleek de vogel nog aanwezig. Hij bleef tot 24 februari (toen zijn favoriete boom gesnoeid werd); indien aanvaard betreft dit het 12e geval. Tijdens een lenteachtige periode eind februari werden al c zeven **Blauwborsten** *Luscinia svecica* gemeld, waaronder een exemplaar dat zich op 24 februari fraai liet fotograferen bij Reusel, Noord-Brabant. Een **Izabeltapuit** *Oenanthe isabellina* die op 5 oktober 2018 werd gefotografeerd bij de Zuidpier van Ilmuiden, Noord-Holland, werd pas in februari herkend; indien aanvaard betreft dit het 14e geval en derde voor deze locatie.

KWIKSTAARTEN TOT GORZEN Een 'unseasonal' **Grote Pieper** *Anthus richardi* trok op 18 februari noordwaarts over telpost Ilmuiden aan Zee. In de bestanden van trektellen.nl zitten (nu) slechts vier februariwaarnemingen. Op 23 februari verbleef een vogel aan de grond in de omgeving van Hulst, Zeeland. Een **Siberische Boompieper** *A. hodgsoni* liet zich van 18 tot 20 januari fraai bekijken aan de westzijde van het Robbenoordbos bij Den Oever. Een landelijk februari-record van 13 101 trekkende **Vinken** *Fringilla coelebs* viel op de record-warme 26 februari ten deel aan telpost Hazewater bij Amersfoort, Utrecht. In het Drents-Friese Wold, Drenthe, verbleven nog steeds **Grote Kruisbekken** *Loxia pytyopsittacus*, getuige de geluidsoptname van twee vogels op 12 februari. Daarnaast werd op 19 januari een groepje van zeven vastgesteld op de Sallandse Heuvelrug, Overijssel. Op negen plekken verspreid over het land werden

170 Grauwe Gors / Corn Bunting *Emberiza calandra*, Bruinisse, Zeeland, 2 maart 2019
(Paul van Tuil)

171 Zwartkeellijster / Black-throated Thrush *Turdus atrogularis*, mannetje, Coevorden, Drenthe, 16 februari 2019
(Hans Tetteroo)

172 Ringsnaveleend / Ring-necked Duck *Aythya collaris*, mannetje, met Kuifeend / Tufted Duck *A fuligula*, mannetje, Europoort, Zuid-Holland, 17 januari 2019 (Roy Slaterus)

173 Humes Bladkoning / Hume's Leaf Warbler *Phylloscopus humei*, Balkbrug, Overijssel, 21 februari 2019 (Hugo ter Haar)

Europese Kanaries *Serinus serinus* gemeld, vrijwel uitsluitend solitaire vogels die snel verdwenen. Op telposten, vooral in het noorden, werden 29 **Ijsgorzen** *Calcarius lapponicus* genoteerd. Pleisteraars waren er op c 15 plekken, met de grootste groepen langs de Oorsprongweg op Texel (20) en, nog steeds, nabij de Kwade Hoek, Zuid-Holland (15). **Grauwe Gorzen** *Emberiza calandra* waren goed vertegenwoordigd, met ook buiten de bekende plekken in Groningen, Zuid-Limburg en Zeeuws-Vlaanderen pleisteraars, zoals vanaf 28 december op de Kwade Hoek; van 1 januari tot 2 maart in de Wieringermeer (drie); van 7 tot 21 januari bij Barneveld, Gelderland (twee); van 18 januari tot 5 maart bij Brui-

nisse, Zeeland; en van 27 januari tot 25 februari bij Ravenswoud, Friesland (maximaal acht). Op drie plekken waren **Dwerggorzen** *E pusilla* te bewonderen, zij het op slechts één daarvan meerdaags. Vanaf 15 februari hield een exemplaar enkele Rietgorzen *E schoeniclus* gezelschap nabij telpost Hogekampse Plas bij De Bilt, Utrecht. De andere waarnemingen waren op 21 januari langs de Oorsprongweg op Texel en op 12 februari bij Nieuwendijk, Zuid-Holland.

Bij het samenstellen van deze rubriek is dankbaar gebruik gemaakt van de websites dutchbirdalerts.nl, sovon.nl, trektellen.nl en waarneming.nl.

Roy Slaterus, Elspeterbos 75, 2134 LB Hoofddorp, Nederland (roy.slaterus@dutchbirding.nl)
Hans Groot, Duinmeiershof 15, 1901 ZT Castricum, Nederland (beeksma.groot@hetnet.nl)
Vincent van der Spek, Acaciastraat 212, 2565 KJ Den Haag, Nederland (vincent.van.der.spek@dutchbirding.nl)

DBA-nieuws

Nieuwe leden redactieraad De redactie van Dutch Birding is verheugd te kunnen mededelen dat met ingang van 2019 het redactieteam is versterkt met twee buitenlandse redacteuren, Alexander Hellquist en Yoav Perlman. REDACTIE

New members of editorial board The editors of Dutch Birding are pleased to announce that as of 2019 the editorial team is enforced with two foreign editors, Alexander Hellquist and Yoav Perlman. EDITORS

Verzending van Dutch Birding Met ingang van dit nummer wordt Dutch Birding voortaan verzonden in biologisch afbreekbare folie. REDACTIE

Dispatch of Dutch Birding As of this issue, Dutch Birding is dispatched in a biologically degradable plastic. EDITORS

U ziet meer met **veldshop.nl**

boeken veldwerkmateriaal optiek

Magnifying the passion for nature.

ZEISS Victory Harpia

ZEISS Victory Harpia 85 & 95

The most powerful spotting scope from ZEISS.

Observing nature and bird watching reaches a new level with the ZEISS Victory Harpia. This spotting scope combines a revolutionary new optical system with a 3-stage wide angle zoom providing a constant field of view over its entire magnification period. The combination of an up to 70x magnification with the choice of either 85 or 95mm objective lenses delivers easy and unobstructed views into open space. www.zeiss.com/victoryharpia

meopta.com

meopta

MeoStar 82 HD S2

- MeoStar S2 body
- 30-60x WA oculair
- 20-60x oculair

- € 1.759,-
- € 539,-
- € 539,-

De **MeoStar S2 82 HD** verbaast zelfs de meest verwende en ervaren gebruiker. De lichtgewicht magnesium body is volledig met rubber bekleed en voorzien van een bajonetvatting met quick-release voor het oculair.

In het hart van deze geavanceerde telescoop bevinden zich twee HD (extra low dispersion) fluoride elementen. Deze techniek, gecombineerd met MeoBright coatings, levert een ongekend contrastrijk en helder beeld zonder kleurfouten.

Scherp van rand tot rand.

EUROPEAN OPTICS
since 1993

T +31(0)75 647 45 47 • I Technolyt.nl

Technolyt®
superior glass, great experience.

SCOPAC PLUS

SCOPAC - een comfortabel en gebruiksvriendelijk systeem om telescoop en statief te dragen en te vervoeren. Ideaal voor op reis, in het veld of op de fiets.

- Nu met een *grotere tas*
- 2 extra banden voor *meer stabiliteit op de rug*
- Geschikt voor *bijna alle statieven en alle telescopen*

€70,-

incl. verzendkosten
binnen Nederland

Zie www.scopac.co.uk voor foto's. Nu direct leverbaar in Nederland, voor bestellingen en vragen stuur een e-mail naar scopacnederland@gmail.com

'Scopac, die telescoop blijft nooit meer in de auto' Pim Wolf

SCOPAC®

THE ORIGINAL TRIPOD CARRIER

DUTCH BIRDING

International journal on Palearctic birds

HET LAATSTE
VOGELNIEUWS

DIRECT OP
JE MOBIEL!

www.dutchbirdalerts.nl

Available on the
 App Store

 Google play

For most Exotic
Indian Bird Watching
Experience

E : info@asianadventures.in
M : + 91 9266519519

asian adventures

www.asianadventures.in

Foto Rooijmans

www.fotorooijmans.nl
Markt 10 - 6021CD - Budel
tel. 0495-494890
h.rooijmans1@chello.nl

SWAROVSKI

Al vele jaren is Foto Rooijmans het adres voor **Swarovski** verrekijkers, Spottingscopes en toebehoren.

Met gedegen advies en eindeloos geduld staan we u terzijde in uw keuze voor het juiste **Swarovski** produkt.

Een produkt dat beschouwd mag worden als de "Rolls Royce" onder de optiek. De "SWAROVISION"-serie wordt op 140 punten op kwaliteit gecontroleerd. Daardoor ontstaat een produkt waarop met een gerust hart 10 jaar garantie wordt gegeven.

DE ULTIEME KIJKERVARING...BTX

De nieuwe BTX oculairmodule vormt een uniek samenspel tussen optische kwaliteit en optimaal kijkcomfort met als doel je een zo lang mogelijke kijkervaring te bieden.

Deze unieke oculairmodule combineert de voordelen van een telescoop met die van een verrekijker. Het binoculaire systeem stelt je in staat om dingen op natuurlijke wijze, met beide ogen te zien en presenteert een uitzonderlijk levendig, natuurlijk beeld voor de meest intense kijkervaring ooit.

Vanzelfsprekend zijn er geen compromissen gesloten op het vlak van optische kwaliteit. De kristalheldere Swarovision technologie geeft zelfs de kleinste details weer met behoud van scherpte tot aan de rand van het gezichtsveld.

Het assortiment van **Swarovski** omvat meer dan 30 kijkers en telescopen.

